RMK. I.
997

Bibl. Hung. Jankowich.
L. Ord. 10.

997

RMKL
997
(Teljes.)

KESKENY VT,

Mellyet

Az embernek elméjébe ũtkőző tsuda gondolatoknak akadékibol, háboru elmékedéſeknek köveiből, és ſok féle kételkedéſeknek ſürüjéből, a' menyire lehetett, ki-irtott.

KEGYELMES URUNK

Néhai Udvari Prædikátora

PAPAI P. IMRE,

Mely moſtan harmodſzor ki-botsáttatott.

Mátthe Ev. 7. verſ. 14.

Szoros hapu és keskeny ut, mely viſzen az életre, és kevesek kik meg-találályák azt.

PATAKON,

Nyomtattatott ROSNYAI JANOS által.

Anno M. DC. LXII.

2. Corinth. 10. verſ. 5.

Minden emberi okoskodáſokat el-fordittunk, és minden dolgot mely magát felemeli az Iſteni éſméret ellen: Es az embereknek gondolattyokat foglyul viſzſzŭk, hogy a' Chriſtuſnak engedjenek.

A M. H. MUZEUM KÖNYV. TÁRÁBÓL

NEMZETES KEGYES ELETTEL ES TUDOMANnyal fénlő

KAMARAS AMBRUS Uramnak;

KETSKEMET VAROSſának eggyik igaz tagjának, az Iſten Anyaſzentegyházának hűséges Taplálojának, nékem Betsűletes Uramnak,

Kegyelmet, békeſséget, aldáſt és minden idveſséges ajándékokat az Urtol!

NEmzetes Uram, ſokan ez halando életben, halhatatlan emlekezetet, minémŭ haſzontalan dolgok által akartanak ŏnŏn magoknak ſzer-

zeni, ha meg-gondollyuk, az éleitől fogván valo példákat, eszünkben vehettyük, kik közzül sokak, az embereknek el-fordultságokat mutattyák inkáb, mint azoknak tisztességes, igaz és ditsiretes halhatatlan emlekezeteket. Lamech az ő erejének kérkedésével, ki-hirhedésével és terjesztésével akar vala magának emlekezetet szerzeni, iñen ditsekedik feñyen kérkedvén feleségi előtt. *Gen 4.23; Oh Háda és Tzilla, hallyátok-meg az én ßomat, a' ti fůleiteket adgyatok az én beßédemnek Lamechnek Feleségi: Bizony ha valamely, erős férfiutol sebet vennék-is, vagy valamely vastag iffiutol kikeket, meg-ölnẽ azt mégis.* A' Bábel Tornyának eppitői (*kiknél az téglák kő gyanánt valának, enyv penig mez gyanánt*) ezzel akarnak vala magoknak hirt, nevezet, szerzeni, hogy éppitenének magoknak *várast és oly tornyot, melynek magassága az Eget érne, Gen. 11. 4.* hogy igy, minek utánna az egész földnek szinére el-oszlanának emlekezetek maradna. Herostratus, amaz Ephesumi Diana

mi Diana Templomának fel-gyujtásával (kit egész Asia ket szaz husz esztendők alatt eppitet) akara magának halhatatlan emlekezetet szerzeni, mert gondolta ebéli cselekedetet a' következendő nemzetség előtt fen maradni. De mind ezek, igaz ditsiretre mélto, és Isten előtt kedves őrökké meg-maradando emlekezetet nẽ szerezhettenek. Mert mitsodák mint ezek? Kevélségből, negédségből és vakmerő megátalkodotságbol származot cselekedetek. Nintsen azért, az igaz ditsiretre mélto halhatatlam emlekezetnek szerzésére, egy jobb eszköz, mint az Isten ditsőßégének, s' annak terjesztésére szolgalo eszközöknek, kegyes, s' buzgo indulatbol valo elő mozditása. Mert az kegyes lelkű embernek ebéli tselekedetit, nem engedi Isten, hogy mások előtt feledekensegben mennyen, hanem emlekezetben hadgya, magánal-is mindenkori emlekezetben tartya, azért mondgya az Dávid *Psal 112. 6. őrök emlekezetben lészen az igaz.* Nem-is lehet, hogy az joságos tselekedet és kegyesség

 (meleg-

(melegből ſzármazik az kegyes embernek jo hire) az halál után emlekezetiben éppen el-veſzſzen, mert, (az mint ſzokták mondani) *Manet poſt funera virtus*: az joſágos tselekedet a' halál utannis fen marad. Valaki azért, az Iſten dolgainak hathatos meg-eſméréſére, és abbol ſzármazo lelki orvoſságoknak, habzo elméket letsendeſitő erejének érzéſére ſzolgálo könyveknek és munkaknak ki-botsátáſára kezét reá veti, s' közönſégeſsé teteti, az nem keveſsé mozdittya elő, az Iſten ditsőſségének terjeſztéſére ſzolgálo eſzközöket, ſőt önnön magát az Iſten ditsőſségét. Mint ez könyvnek ditsiretre és örök emlekezetre mélto Authorais, bőtsületes PAPAI PARIZ IMRE: kinek, ez gyönyörűſéges munkája, igérete ſzerént bővebben, hogy nem ez előtt, maga ſereny forgolodáſa által, im̃ár hármadſzor-is ki-jőt, melyért mig az nap fen léſzen, ditséretes emlekezete meg-marad. Oh bizony kár is volna ily ſzemélynek, feledékenſégben meñi, illyen gyöngyörű haſznos munkájáért!

Holott,

Holott, ebben, mind az Iſten dolgainak hathatos eſméretire, s' mind penig háborgo elmék ketelkédéſének egyengetéſére, oly ut irtatott, mely által azoknak tsendeſétéſére s' meg-enyhitéſére juhattani. Ezt éttvén Nemzetes Vram kegyelmed-is, mind bőtsületes KETSKEMETHI SOS JANOS vram beſzédéből és diséretiből, s' mind penig nékem jo valláſombol, annyira fel-indult, hogy nem ohatta meg kegyelmed magát, ennek megſzéretéſétül és kedvelléſétül: Mert nállam lévő elébbi egy *exempla*rotskat, tüllem el-kéretvén, meg-olvaſgatta nagy gyönyörűſéggel és lelki örömmel. Ekképpen azért nem tsak értvén, hanem látvan-is, haſznos és gyönyörűſéges voltat, kegyeſſen ajánlotta magát és költſéget, ennek többſzöri ki-botsátáſára, és közönſégeſsé valo tételére, hogy igy mind ez munkának Authorának néve, s' mind penig kegyelmednek Iſten ditsőſségéhez valo buzgo indulattya és jo hire örök emlekezetben maradna, tudván Salamonnak amaz

 mondá-

mondáſát *Prov. 22. v. 2. Kévánatoſb a jo hir nev, nagy gazdagságoknál.* Illendőnek itéltem azért ezt, moſtani ki-jövéseliben kegyelmednek ajánli, hogy ditséretes emlekezete, és jol viſelt dolgai, evel-is inkább nevekedgyenek kegyelmednek; mellyekről igaz hiti, valláſa és kegyeſsége bizonyságok. Az meg-irt dolgokon kivül, hogy kegyelmednek ajánlyam, inditottak im ezek: Előſzör, én hozzám idegenhez valo jo indulattya és kedve, mellyel illetet azulta, miulta éſmeretſégében jutottam kegyelmednek. Másodſzor, az Iſteni tudománynak buzgo ſzerelmének kegyelmedben valo megtapaſztaláſa, mellyel kivalképpen a' hoza' réſzéhez viſeltetik, a' mely tanittya, a' lelki éſmeretnek akadékinak meg-oldáſát, és embernek elméjében ütközö haboru gondolatoknak, le-tsendeſétéſét, s' el-igazitáſát, az minémü bé-foglaltatik ez munkácskában-is. Harmadſzor, nem maradhat el-innen, az kegyelmed erre valo méltoſága-is, mely ſzerént a' dolgokat, mind

mind meg-itélni és meg-fogni, s' mind penig ſerény elmével el-igazitani alkalmatos. Negyedſzer, ide jarul, az kegyelmed nem régi ſzándékozáſa és maga ajánláſa-is, melyben az Iſten Annyaſzentegyházához valo gerjedezéſét s' terjedéſen valo örömét, annak jovainak elő mozditáſában, annyira ki-jelentette és mutatta, hogy Iſtennek ſzives ſzeretetinek világos jelénſégéül méltan lehet, ſokaknak penig öſztön és példa hoſonlo dolgokra-valo indulásban. Kegyelmednek azért méltan ajánlhattam. Vgy vége azért kegyelmed az mint én ajánlom, és mint hogy én jo ſziből ſzeretetből és buzgo indulatbol ajánlom; kegyelmed-is jo ſzivel, ſzeretettel és buzgo indulattal vegye. Adgya az Vr, hogy éppülheſſen kegyelmed belőle, lelkének vigaſztaláſára és tsendeſétéſére: Ellyen az kegyelmed jo emlekezete örökké, és az igazaknak ſzámok között, kegyelmednek ditséretes neve találtaſsék fel! Végezetre, tartsa-meg az Vr kegyelme

det békeſségben, és ſzámos eſztendőkig ſzerelmes hazas tárſával, s' hozzá tartozo kedveſével élteſse, Amen.

Ketskemeten, Kisaſzſzony havának 21-dik napján. 1662 eſzt.

Kegyelmednek ſzibeli
joakoroja

DEBRECENI K. JANOS.
M. E. K.

AMNM KÖNYVTÁRA

KESKENY UT,

az az

SOk féle kételkedé-ſek, tsuda gondolatok, haboru elmélkedéſek, mellyek hol egy hol más alkalmatoſsággal, az embernek elméjébe ótlenek.

I. AZ ISTENRŐL.

KERDES. *Vagyoné mod benne, hogy kételkedő elmémet feleletiddel ſegitheſd.*

FELELET. Az Iſten ád erőt mind énnékem a' feleletre, s' mind háboru elmédnek le-tsendeſétéſére,

csak hogy jozanon, szeléden, nem meg-átalkodott vakmerőséggel, hanem tanulásra valo engedelmességgel vegyed feletimet.

Az Istenről. KERD. *Első kételkedésem, mint nehezeb kő fekszik szivemen: Talám nintsen Isten?*

FEL. Nem kitsiny kő fogta habzo elmédet, azért, mond-meg nékem nyilván, mitsoda okok miatt jutcz illy gondolatra.

KERD. *Elsőben ezért, mert látom hogy nagyobb része ez világnak szintén ugy él, mint ha sem pokol sem menyország nem volna?*

FEL. Hogy egy része ez világnak ugy él, s' más része kű-

szé külömben él, inkáb tapasztalhato jele az, hogy vagyon Isten és Istenigődviselés, mert holott ez egész világon minden emberekben azon emberi természet, és természet szerént valo hajlandoság vagyon, honnat s' kitől vagyon tehát az életben valo külömbség, ha az Istentől nem?

KERD. *Látom ezt-is hogy a' kegyes ember boszszut szenyved, meg-nyomorittatik ok nélkül; ebből is azt gondolom: Nintsen Isten?*

FEL. Te annak okait nē tudod. Talám annak az embernek vannac titkos bűnei, mellyekért Isten reá

Psal. 19. v. 13.

A7 bocsá-

bocsátotta azt a' nyomoruſágot.

2. Talám azt az embert (noha kűlső képpen boſzſzut ſzenyved) lelkében örvendetes békeſséggel áldotta-meg Iſten.

3. Meg-engedi Iſten a' háborgato emberre nézve-is, mert jövendőben afféle kegyetlen cselekedeti miatt léſsen maga menthetetlen az Iſtennek itéleti elől-
Matth. 25. 43. ött, és mélto kárhoztatáſa az igaſságnak ſzéki előtt.

4. Más okais lehet, melylet Iſten az ő titkos bőltseſségében tud, te tőlled penig s' én tőllem el-titkolt.

KERD. *Látom ezt-is, hogy a' kegyetlen ember e' világon nem*

nem csak meg nem büntetődik, de meg inkább dolgaiban ſzerencséſen nevekedik?

FEL. Ugy, de egyſzer s' mind nem veſzed eſzedbe, hogy a' kegyetlen ember, az ő meg nem térő ſzivének keményſségével kéntset gyűjt magának, haragot az haragnac napjára, az Iſten igaz itiletinek meg jelenéſére. *Rom. 2. 5.*

2. Hogy az hitetlenek kedvekre élnek, csak ollyá az, mint mikor a' Szilaj tulkok kedvekre hizlaltatnak a' méſzárſzekre, a' meg-ölletéſre: Igy a' kedvekre élő hitetlenek a' veſzedelemre. *Jer. 12. v. 1. 2. 3.*

3. Mit tudſz te belé; ſokat a-

kat alattomban meg-bűntet az Iſten, noha ſenki még a' ſzomſzédgya-is nem véſzi eſzében, ſokaknak titkos a' vétkek, titkos a' bűntetéſek-is.

4. Harmad és negyed iziglen meg-bűnteti Iſten a' bűnt, az az: vagy a' fiaiban, vagy unokáiban vagy még azoknak-is maradékiban; Ha annyi ideig élhetnél meg-láthatnád hogy a' bűn bűntetés nélkűl nem marad. *Példának-okáért*, A' Saul le-vágatá a' Gibeonitákot, ártatlanul, a' nékik adot hit ellen; El-mene Saul véle, ezért valo bűntetés nélkűl, meg-hala: De imé két fiai és őt unokái lakolának

miatta,

miatta, mert mind a' hetet fel-akaſzták ſzegényeket, ſzintén árpa aratáskor, *2. Samuel. 21.*

5. Hogy ſok bűn ez világon bűntetetlen marad, az annak a' jele, hogy léſzē jővendő itilet, az melyre halad; mert ha moſt mindē bűn meg-bűntetődnek, nē léſzē itilet majd azt vélhetnéd. Iſméd; Ha moſt ſemmi bűnmeg nē bűntetődnék, nintsen Iſteni gonviſelés, azt itilhednéd. Calvin. lib. 1. inſt. c. 5. Aug. lib. 1. de civ. Dei c. 8

KERD. *Nem tudtam én mind ezeket?*

FEL. Azt monddya Dávid maga felől a' Soltár könyvben: *Mikor ez dolgon tőrném elmémet, bolond valék* Pſ. 73. 22.

ugy-mond hogy nem tudtam, mint az barom ollyan valék hogy nem értettem. Láttam ugy-mond hogy az istentelen mint a' zöldellő fa fel-nevekedett magassan, azonban keresém ötet, a' helyét szemlélém, az holott laktanak, üressen lőlém. Pſ. 37. 35.

KERD. *Hiteſd-el hát velem tellyeſséggel hogy légyen Isten?*

FEL. Ez egész világ megmutattya, hogy légyen Isten. Mert ez világnak kezdete Istentől vagyon, holott semmi maga magát nem teremtheti: nem-is öröktől fogva valo; mert mind kezdete vagyon, a' mint mondam, s'mind pedig vége lé-

ge léſzen, holott minden dolgok romláſra hajlandok ſőt ugyan romlandok; az örökké valoſágbā pedig ſe kezdet, ſe vég, ſe romlandoſág nintsen.

2. Az emberi állat megmuttya hogy légyen Isten. Mert meny-el elméddel ſzintén az leg első emberre; az a'leg első ember kitől vőtt eredetet? maga magát nem nemzhette, maga magát nem teremthette tehát más valaki, a' pedig nem egyéb hanem az örök Isten.

3. Ez világ alkotmányinak ſzép rendi meg-mutattya hogy légyen Isten. Mert mitsoda igazgattya és rendeli

deli azokot ha az Isten nẽ? Az éltetõ állatok, egy másnak; az fellegek szolgálnak az ide alá valoknak; az itt alat termõ párák és gõzölgések szolgálnak az fellegeknek; Az égen az fényes Nap az õ gyors menésével; és kerülésével; az Hold változásival; az Csillagok ékes rendtartásokkal és ragyago tsillamlásokkal, egy máshoz közél és tavul lételekkel, ugyan ki beszéllik az Istennek hatalmát és ditsõsségét, ugy hogy helyesen mõdatik amaz közönséges Vers.

Qui negat esse Deum, Cæli mox sidera spectet.

Sidera

Sidera qui spectat non negat esse Deum.

4. Holott minden helynek vadnak lakosi, ugy mint a' föld rakva minden féle állatokkal; a' Tenger halakkal; a' sok épületek emberekkel; a' pokol ördögökkel; az Egnek semkell üresnek lenni, nohaoda sem kell tellyességgel rekeszteni az Istent. *Job. 12. v. 7, 8.*

II. AZ ISTENNEK ésmiretiről.

KERD. *Tudgya-é minden nemzetség, hogy légyen Isten?*

FEL. Nem volt soha és nintsen sohol oly nemzet, a' kinek elméjében termé- Maich. 4 v. 5.

szet

ſzet ſzerint belé nem nyomatott avagy oltatott volna e' tudomány hogy légyen valami Iſten.. Gondoly akarminémű vad nẽzetet, Pogányokot, Induſokat, Braſilianukot, China orſzágbélieket, Jápponiabélieket, vagy egyebeket, nẽ találſz ollyat, kinél az Iſtenſégnek valami ſzikrája nem tsillámlanék.

KERD. *Honnét vagyon az?*

FEL. A' terméſzetből. Mert terméſzet ſzerint belé oltatott az az iſméretés azemberi nẽzetbe. *Rõ. 1. 19.*

2. Ez ſzéles világnak alkotmányinak ſzemléléſéből, a' közönſéges gondviſelésből, napnak, holdnak,

nak, csillagoknak fel jövéſekből, eſsönek harmatnak le-ſzármazáſokbol, a' földnek és fáknak terméſekből, az eſztendönek négy réſzeinek forduláſokbol, és több efféle emberi haltalmat fellyül mulo dolgokbol eſzében véſzi minden Nemzet, hogy légyen Iſtẽ. *Rom. 1. 20. Matth. 5. 45. Act. 14. 17.*

3. Az Iſtennek itiletiből Mikor menydörgéſek, villámáſok, meny-ütö kövek, ſebes eſsök, veſzedelmes ſzelek földinduláſok, és haſonlo retteneteſségek léſznek, kitől még a' fene-vadak és tengeri halak-is irtoznak, nints oly emberi

nemzet a' ki az Iſtenſéget és annak hatalmaſságat nẽ érzené vagy eſzében nem venne.

4. Lelkek iſméretiből. Mert ha az Iſtentelen ember tellyeſséggel el-hitethetné magával, hogy nincsen Iſten, honnét vagyon tehát, hogy az emberi tárſaſág kivül bujdoſván, csak a' fa levélnek tserdüléſétül is meg-retten.

5. Az emberek tselekedetiből. Innet vagyon az, hogy inkáb napot, holdat, oktalan állatot, fát, követ, vagy egyebet, tart Iſtennyanánt, hogy ſem mint magát tellyeſséggel Iſten nélkül valonak tartaná, vagy állatná.

KERD. *Mitül vagyon tehát hogy ez világ nem mind azon egy Iſtent vall?*

FEL. Az ember mihelt ez világra ſzületik, az Iſtenſégnek valami képzéſét hozza magával, annakutánna ha fel-nevekedik, az az ö Iſten felöl valo homályos képzéſe el nevezteti azoknak valláſokrol és religiojokrol a' kik között nevelkedik, Török között Mahométiſtának, Spaniol-orſzágban Pápiſtának, és mind addig mint egy tapogatva kereſi az Iſtent *Actor. 17. 27.* csak ahoz ragaſzkodván a' mit ſzülei avagy fel nevelöi vertek elméjében, miglen oſztán az Iſten

az embert meg világoſittya, hija, és igaz iſméretire hozza.

KERD. *Mitsoda tehát azoka, hogy némellyek Pogányoknak hivattatnak?*

FEL. Nem az ugyan, mint ha ſemmi Iſtent nem vallanának, hanem, mivel hogy ki légyen az igaz Iſten és minémű légyen, nem tudgyák, az Iſtennek kegyelmének titkait nem értik, a' Fiut nem iſmérik, az ő ez világra valo jövöſét és váltságunknak érdemét az üdvöſségnek utát ſokan ſoha nem-is hallották. *Joh. 4. 22. Gal. 4. 8.*

KERD. *Miért tehát hogy el kárhoznak, holott Iſten nem adtanékik ſzent Fiának iſméretit, hogy az által üdvözülhetnének?*

FEL. Nemis kárhoznak el azért, hogy az meg igért és el jött Meſſiás Chriſtuſban nem hittenek, holott az Evangelium ő tűlök ſoha nemis hallatott, mimodon hinnének abban a' ki felől nem hallottanak? Rom. 10. 14.

KERD. *Hát miért kárhoznakel?*

FEL. Azért, mert noha az terméſzeti eſméret ſzerint meg-eſmérték hogy légyen Iſten, és ez világnak el-nézéſéből eſzek-be vötték azon Iſtennek hatalmát. mindazáltal nem ditsöitették az Iſtent, a' ſze-

rint az eſméret ſzerint, ſem pedig néki hálákot nem adtanak, hanem hijába valokká lőttenek az ő okoskodáſokban, magokot bőltseknek alitván, balgatagokká lettenek, annakokáért magok menthetetlenek az Iſteñek itileti előtt. *Rom. 1. 21.*

KERD. *Hanem volt ſemmi tőrveny eleikbe adatva, a' mely ſzerint rendelték volna életeket?*

FEL. Magok voltak tőrvény magoknak, a' tőrvény be volt irva ſzivekbē, az ő lelkek éſméríti bizōyſágot tévén, és magokat vádolván. *Rom. 2. v. 14. 15.*

KERD. *Mitsoda kűlőmbség vagyon*

vagyon ez aránt közőttők s' az Hivek közőtt?

FEL. A' Hiveknek vagyon iratott és ki-adott tőrvények, életeknek rendeléſére: Es a' Sz. Irásban ki-jelentett világoſabb eſméreti Iſtennek, az ő idvezűléſekre. *Matth. 11. 27.*

III. EZ VILAGnak igazgattataſárol.

KERD. *Hiteſd-el azt-is velem hogy az Iſten igazgaſſa ez világot?*

FEL. Ha immár el-hitted hogy légyen Iſten, mitsoda okok viſznek arra, hogy az felől kételkedgyél.

KERD. *Elsőben ez: Mert*

azt gondolom. Igy volt ez világ mindenkor s' igy-is léſzen.

FEL. Nem jol gondolod. Mert nem volt igy ez világ mindenkor; El-veſzett egyſzer viz miatt, a' viz özönkor Noë idejében: Nem-is léſzen igy mindenkor, mert vége tűz miatt léſzen.

KERD. *A' kik a' Vizözönben el-veſztenek, mind elkárhoztanak-é?*

FEL. Miképpen hogy Noenak a' bárkában valo meg-maradáſából, ki nem hozhatni, hogy valakik a' bárkában voltanak mind üdvezültenek, mert köztök vala az átkozott Cham-is. Igy az özönvizbe valo halásból

lásból kl nem hozhatni, hogy mind el-kárhoztanak volna mert a' Noë prédicáláſa ſokakban foganatos lehetet, *1. Pet. 4. v. 6.*

KERD. *Azt-is gondolom: Az Egen járo Nap, el-jár magától az ő dolgában, ha az Iſten nem igazgattya-is?*

FEL. Azt ſem jol gon- Nap.
dolod. Mert ha az Nap csak magától jarna-el dolgábã, tehát ſoha ſemmi változás nem lenne ő benne. De hogy néha meg-bomlik a' Napnak járáſa, az a' jele, hogy Iſten igazgatya.

KERD. *Mikor bomlott-meg a' Napnak járáſa az Egen?*

FEL. Mikor meg-állott

az Nap az Egen, mint Jo. ſué idejében.

2. Mikor az Egen, viſzſza tért az nap tiz gráduſſal, azokon a' gráduſokon mellyeken alá ment volt immár. *Eſa. 38. 8.*

3. Mikor fényes nappal meg-ſetetült az Nap az Egen. Mint az Chriſtus ſzenvedéſekor.

Ezek a' dolgok meg-mutatyák, hogy az Nap az Egen nem maga tol csak, hanem az Iſtennek igazgatáſától függ, jár, kell és fordul.

KERD. *Azt hallottam, Hét Egek vannak.*

FEL. Nem tudom azt bizonyoſon, de tudok hármat

mat, a' Sz. Irásbol, Első, a' levegő Eg, a' föld ſzinétől fogva az Holdnak udvaráig; Másik, a' Csillagos Eg, Harmadik a' Menyország. 2. Cor. 12. 2.

KERD. *A' Hold az Egen mi haſznot téſzen?* Hold.

FEL. A' Hold telik, és fogy. Es igy a' Hold tölt, s' fogyta, téſzi az tizenkét Holnapokot, a' tizenkét holnapok téſznek egy eſztendőt.

2. A' Hold hiveſiti az Etſzakát, ugy hogy, ha a' nem volna, tehát a' Napnak ſzüntelen valo hévſége miatt, minden teremtett allat el-tikkadna, és minden vetemény ki-ſzáradna.

3. Az Istennek bőltseſége tehát, hogy nem csak a' Nap hanem a' Hold-is az Egen ſzolgálnak ez világnak.

Csillag

KERD. *Mitől vagyon hogy Csillagok nintsenek nappal?*

FEL. A' Csillagok etſzaka ragyognak és tündöklenek, de mihelt a' fényes Nap fel-virrad, az ő fenyével és ki-terjett világoſságával el-fogja és el-fedi a' Csillagokot, s' azért a' Csillagok nē látzanak nappal.

Szivárvány.

KERD. *A' Szivárvány az Egen, mire valo.*

FEL. Hiſzem látod zöld és veres ſzinnel elegyes.

KERD.

KERD. *De azt kérdem, Mire valo?*

FEL. A' Zöld ſzin, vizi ſzin, jelenti az meg-lőtt vizözönt, hogy többé viz miatt e' világ el-nem vész; A' veres ſzin, tűz ſzin, jelenti ez világnak tűz miatt közetkezendő vegét.

KERD. *A' Menydörgés felol mit mondaſz?*

FEL. A' Menydörgés, az Istennek haragos ſzava, azt mondgya Dávid. A' meny-kövek, az Istennek nyilai. Pſ. 18.

KERD. *Valoba félek, mikor menydörgés vagyon*

FEL. Nem csuda, mert Pharao Királyis fél vala. *Exod. 9.*

2. Nem

2. Nem csuda: mert még az oktalan állat-is fél, sőt a' szarvas ijettébē idétlent szűl. *Psal. 29.*

Szél. KERD. *A' Szel szabadon fu, nints Istennek arra gondgya.*

FEL. Szabadon ugyan, én sem tagadom, de Isten parantsol annak-is. Miért tehát néha a' szél nagy rőláſt tészen? A' Jobnak fiait leányit őszve rontó, a' Háznak négy szegeletit megrendité, s' más házat nem bánta. Mi az oka? Az hogy a' szel-is az Istennek akaratyától függ, és annak enged.

2. Ha Isten parantsollya, a' szél ſáskákat hajt azonnal arra az országra,

valamelyre Istē parantsollya. *Exod. 10. 14.*

KERD. *Hát a' föld.* Föld.

FEL. A' Földdet is az Isten tartya, hogy meg ne mozdullyon, de affelől ha Isten akarja, mindgyárt földindulás léſzen, s' az a' jele, hogy ő-is az Istennek igazgatáſától függ, nem csak magától áll.

2. Ha Isten parantsollya, két felé válik a' föld; s' az-is jele, hogy Istentől függ, nem esak magatol áll. *Num. 16. v. 31. 32. Meghaſada a' föld, meg-nyita az őszaját, és elnyelé az embereket, és minden marhajokot.*

KERD. *A' viz felől azt gondolom: Szabadgyában foly* Viz.

az ő folyásában; Nints Istennek arra gondgya?

FEL. Nem jol gondolod. Mert látodé hog' a' Viz hol egyenesen foly, hol kerűl, hol tekerűl; hol viszszá foly; az Isten hajtogatya valahova akarja, azt mondgya Salamon. *Proverb. 21. verſ. 1.*

2. A' viz két felé vált, s' ugy állott mint a' kő fal, vizi terméſzete kivűl, s' az Isten népének ſzáraz lábbal valo által menetelt engedett. *Exod. 14. v. 22.*

3. A' Jordánnak folyo vize-is két felé valék, Josué idejében; Melynek őrők emlékezetire tizenkét követ hozának ki akkor a' Jordán-

Jordánnak közepiből; annakutanna meg-térének iſmét a' Jordánnak vizei az ő helyekre, és folynak vala, ugy mint az előtt. *Joſue. 4. verſ. 8.*

4. Eliſeus az Illyés paláſtyával meg-uté a' folyo vizet, és két felé válék. *2. Reg. 2. v. 14.*

5. Minden folyo vizek ſietnek a' Tengerbe, honnatt ki-jőttek, még-is a' Tenger ſoha meg nem árad. *Eccleſ. 1. v. 7.*

Mind ezek meg-mutatyák, hogy az vizek-is nem csak magoktol folynak, hanem az Isten igazgatáſától fűgnek és folydogalnak.

KERD. *A' Tenger felől azt* Tenger *hallom;*

hallom; ha el-szakadna, ez egész világot el-burethatna?

FEL. Ne-is kételkedgyél abban, mert ez egész világnak több része Viz hogy nem száraz föld.

KERD. *Talám valami nagy hegyek tartoztatyák a' Tengert, hogy ki ne follyon ez egész földnek el-buretására?*

FEL. De hogy; Egy tsepp hegy sintsen sok hellyen, egyenes sik mezö a' tenger partya; De az Istennek hatalma tiltya meg; Eddig jöj ki és ne továb; *azt irja Job, könyvének harmintznyoltz részében, v. 10. 11.*

2. Innét vagyon, hogy hat ora alatt néhol el-foly a' tenger Nap nyugot felé

sebes-

sebessen, és szárazon hadgya a' helyét; Azonban ismét hat ora alatt viszszá jö nagy sietséggel azon elébbi helyére, és ekképpen megtartya az ö határát.

3. Ez az Istennek láthato hatalma és bölts esége, hogy légyen lako föld-is az embereknek és bármoknak.

KERD. *Avagy csak a' Hal szabadon uszkal a' Vizben; Nints Istennek arra gondgya?* Hal.

FEL. Szabadon ugyan, En sem tagadom, de arra-is vagyon Istennek vigyázása. Mert a' Halásznak a horgára nem akad egyéb hal, hanem a' kit Isten ád néki. Mint Péter halászása

erre

erre példa, és a' Jonás példája, holott a' Halnak parantsola az Isten, mint szintén egyéb teremtett állatnak.

Tűz. KERD. *A' tűz felől azt gondolom; égő, természete szerint, csak tegyenek valamit reá, a' mit egessen: Nem kell itt az Istennek igazgatása?*

FEL. Ezt sem jol gondolod. Mert a' Tűz, akarmit hánnyanak réá, nem égeti meg, ha Isten meg tiltya. Mint a' Babiloniai kemenczében, a' tűz nem égeté meg az három iffjákat.

2. Ellenben ismét, A' tűz, természete ellen, a'

vizet-is meg égeti, ha Isten parantsollya. Mint Illyes' idejében a' Báál Prophetáinak vizét, mely az árokban vala, meg égeté a' tűz. *1. Reg. 18. v. 35. 38.*

KERD. *Természete ellen is cselekeszik tehát a' Teremtet állat, ha a' Teremtő Isten kevánnya?*

FEL. Nem tudodé, hogy a' féjsze-is usz a' vizen, ha Isten parantsollya. Fejsze.

KERD. *Ki látta azt?*

FEL. Látta Elisеus; és az ember a' ki ki vötte a' féjszét a' vizből. *2. Reg. 6. v. 6.*

KERD. *Vagyoné több akadályod, mely miatt jucz olly gondolatra, hogy e' világot nem Isten igazgattya?*

FEL. Vagyon.

Férgek és oktalan allatok.

KERD. *Látom, hogy a' barom és egyéb oktalan állat ſemmit ſem függ az Iſtentül?*

FEL. Nem jol látod mert nincs oly alá valo teremtet állat, mely nem engedne, ha az Iſten ſzolittya. El jő a' féreg a' béka, a' tetű, a' bogár, ſáska, az egér, a' kigyo, a' cserebogár, a' hernyo; ha az Iſten kűldi ezeket, azonnal el jőnek, a mezei gyűmőlcsnek elveſztéſére, az embernek bűntetéſére, mint az Ægyiptomiakra. *Exod. 8.* Es mint a' Herodeſt meg eméſzték a' férgek. *Act. 12.*

2. Ha Iſten parantsollya, a' Szamár emberi ſzo-

zatot

zatot ſzol, mint a' Bálám ſzamára, az uton meg ſzolala, és monda Bálámnak: *Mit vétettem tenéked hogy immár engemet háromſzor vertél meg. Num. 22. v. 28.*

3. Ellenbē penig; Ha az Iſten meg tiltya, az Eb ſem mozdittya meg nyelyvét, az az nem ugat. Ejfélkor jőve ki Ægyiptombol az Izrael népe, nagy zőrgéſſel, tsaté-patéval, rakodáſſal, kőltőződéſſel, de az eb ſem mozditá meg nyelvét ellenek, terméſzete kivűl kiválképpen étſzakának idején. *Exod. 11. v. 7.*

4. Ha az Iſten meg tiltya; Az éh Oroſzlány nem bánthattya az embert mint

Daniel

Danielt nem bántá a' veremben, noha azért vetették vala oda, hogy az oroszlány el szaggassa Danielt. *Dan. 6.*

5. Ha az Isten meg tiltya; A' kigyo sem tsipi meg az ember kezét. Mint Pál venyikét szed vala hogy a' tűzre rakja, a' kigyo a' kezére ragada, de nem lön semmi nyavalyája. *Act. 28.*

Madár. KERD. *Hát a' madar felől mit mondasz?*

FEL. Ha Isten parantsol néki, ő is enged az ő teremtőjének. A' Hollok visznek vala kenyeret és hust mindēnap ebédjére s' vacsorájára, Illyésnek, a' drágaságnak idején; és ekképpen

képpen táplállyák vala az Isten parantsolattyából. *1. Reg. 17. v. 6.*

2. A' Strucz madár, goromba állat, az ő tojását el hadgya a' tenger partyán, a' fövénben takarván, ugy anyira hogy el feletkezik rola, és a' barō-is el tapodgya; a' mezei vad is el nyomodgya; De az Isten az napnak az ő fényével melegitvén, ki költi más munkája által, a' strucz madárnak gondviseletlenségé miatt. *Job. 39. 17.*

KERD. *Sokat tanulok én ezekből?*

FEL. Tanuld meg, hogy meny, föld, és minden azokban lévő teremtet állat, az

lat, az Istenben él, mozog ét vagyon, és hogy semmi nincsen, a' mi egy szempillantásig megálhatna, ha Istentűl kézen fogva nem tartatnék.

2. Ne gondold azt, mint ha az Isten ez világot csak teremtette volna, és osztán veszténben hatta volna, akar hová légyen. Mert igen oktalan az a' ki valamihez fog, nem tudván mi végre; az Isten penig bőlcs, a' ki mindent bizonyos' végre teremtett, még a' gonoszt-is a' veszedelemnek napjára, *példabe. 16. 3.*

2. Igen tudatlan műves volna az a' ki művét el-vegezvén, nem tudna avagy nem

nem akarná igazgatni: Az Isten penig tudgya és akarja-is e' világot igazgatni, mert gyönyörködik az ő kezének munkáiban. *Psal. 104. v. 31.*

KERD. *Miért irtozik hát ez ember annyira a' kigyotol, békától?*

FEL. Nem a' teremtés annak oka. Mert az Isten meg tekinté, valamit teremtett vala, és imé igen jo vala.

2. Nem-is a' kigyo béka, magában, annak az oka. Mert őtet az Isten széppé teremtetté vala, nem irtozott az ember tőlle nem-is vala ártalmas állat.

3. Hanem annak oka,

az embernek esete, és meg veszet természete a' bűn miatt, ugy hogy immár sok állat ártalmára vagyon és irtozására az embernek, a' boszszu állo Istenek büntetéséből, mint a' Sz. Irás mondgya.

IV. A' SZENT Irásrol.

KERD. *Vagyonẓe inkább Szent Irás?*

FEL. Ha immár el-hitetted magaddal, hogy légyen Isten és Isteni gondviselés, el-kell hinned aztis hogy azon Isten egyszer s' mind Ur és Király legyen. Hogy ha azért ez világi Királyok Fejedelmek, törvé-

nyekkel, és ki adott parantsolatokkal, birják és igazgatyák az ő birodalmok alatt valokott; annyival inkáb az bölcs Isten birja ez földet törvényével, rendelésekkel, parantsolatokkal igéretekkel, fenyegetésekkel, ki-jelentet akarattyaval; mind ez pedig nem egyéb, hanem az egész Sz. Irás.

KERD. *Miért hogy mostan láthatoképpen nem mutattya meg magát az Isten?*

FEL. Az Isten, az első időkben meg-jelent ugyan ottan ottan, és maga szájának szollásával vezerlette az ő népét; de annakutánna az Istennek népe so-

kaſodván, levél által ſzollot vélek, az az, a' tőrvennek le-iráſával és kiadáſával, a' Propheták és Apoſtolok iráſival tanétotta és tanétya moſt-is az ő Anyaſzentegy-házát.

2. Az Iſten ez aránt úgy bánik az emberrel, mint az ember a' maga gyermekével. Miglen az gyermek nevedéken, magunk beſzedével tanityuk, hon tartván ſzoval oktatyuk; annakutáña fel-nevelkedvén, tőlünk el-botsátyuk és levél irás által igazgatyuk.

3. Es mint a' tanéto Schola meſter, elsőben ſzoval tanétya és igéretekkel biztatya a' tanulo gyermeket; de annakutánna, nevelkedven, iráſſal és tőrvént eleibe ſzabáſſal igazgatya azon tanulonak elméjét.

KERD. *Hogy hogy irhatta-le Moſes a' teremtéſt, holott ſok ſzáz eſztendőkkel ſzületett az után?*

FEL. A' Patriárkák mint egy kézről kézre adták az ő fiaiknak, meg beſzélvén Adám Sethnek, Seth Enoſnak, Enos Kainánnak, Kájnán Malaleelnek, Malaleel Jarednek, Jared Enochnak, Enoch Matuſalemnek, Matuſalem Lamechnek, Lamech Noënak, és igy illyē formán tudták a' Vizőzönig:

nig: A' Vizözön után Noë meg-beſzéllette az ő fiainak, Abrahámig; Abrahám is meg-beſzéllette az ő fiainak, Moſeſig; Moſeſſel oſztán le-iratta az Iſten mind a' teremtéſt, s' mind több ſok csuda dolgait. *Exod. 17. 14.*

KERD. *Ha a' Szent Irás is csak ollyan mint az egyéb irás.*

FEL. Nem. Mert a' Sz. Irásbã az Iſteñek oly nagyſágos tsuda teteli és dolgai irattatnak-le, minemű az Izraël népének a' veres tengeren ſzáraz lábbal valo általhozatáſa; a' puſztában negyven eſztendeig mennyei kenyerrel tápláltatáſa; Az Napnak az Egen-

meg-

meg-álláſa; halottaknak fel tamadáſa, és' a' többi. Illyen dolgok ſoha ſemmi egyéb iráſokban nem találtatnak.

2. Mert a' Sz. Irásban oly Szentſéges parantsolatok és mennyei igéretek adatnak elönkben, minémüek ſoha ſemmi egyéb iráſokban nem találtatnak.

3. Mert a' Szent Irásbéli törvény, ugy meg-rettenti a' bűnben élő embert, és az Evangelium ugy megvigaztallya a' meg-terő embert hogy ſemmi egyéb irás arra nem érkezik, nem-is arra valo.

KERD. *Ha oly homalyoſon vannak némely dolgok az Irásban?*

FEL. Semmi homály nints az idvességnek dolgára nézve, elégséges világos a' miben az idvősségre szükséges.

KERD. *Ha néhol oly együgyű szok vadnak a' Sz. Irásbã?*

FEL. Az-is a' mi javunkra vagyon. Mert ha az Isten az ő meg-foghatatlan Isteni felségéhez képest valo szokkal szollana, még sem érthetné az ember, mint az Istennek csak ez egy nevé-is, *Eheje* meg-mutatya: De mint az édes Atya, gyermekihez szabja magát, s' gyermeki szokkal szol nékik; igy szol az Isten-is a' Sz. Irásban minékünk.

Exod. 3.

KERD. *Hideg lelés ellen a' Szent*

a' Szent Irásból joe valamit leirnia, és a' betegnek nyakára kötni?

FEL. Nem jo. Mert az Isten igije nem testi betegségnek hanem lelki betegségnek orvossága.

2. Az Isten szivet kiván, hogy az ő igéjét szivedben be-vegyed, nem a' nyakadra kössed.

3. Boldogok a' kik az Istennek igejét halgatyák, és azt meg tártyák, azt kiáltya Idvözitönk. *Luk. 11.*

KERD. *Mitül vagyon az, némely embernek idvősségére szolgál a' Szent Irás; némelynek penig csak bolondságnak láczik?*

FEL. Nem a' Szent Irás

annak az oka, hanem az embereknek külömb külömb természetek. A' Napnak hévségétől a' viasz meg olvad, a' sár meg kemenyül; A' napnak fényére egyenes szemmel néz a' Sas, azon napnak fényét nem szenyvedheti a' bagoly. Nem a' nap a' vétkes, mert a' nap egyaránt szolgál mind kettőnek, hanem a' sárnak természete, s' a' bagolynak a' maga szemének gyengesége, az oka.

2. Azon egy virágrol a' meh mézet, a' pok penig mérget szi, nem a' virág a' vétkes, holott egyenlő succust ád mind kettőnek hanem

hanem a' poknak az maga mérges természete.

3. A' kőben megbotlik az ember, nem a' kő vétkes, mert ugy minden ember meg-botlanék abban, valaki azon által menne, hanem hogy meg-botlik, annak oka, avagy a' sététség, avagy az embernek vigyázatlansága; avagy vaksága. Igy vagyon az Istennek igéjének dolga az emberekkel.

KERD. *Hát az emberre nézve mi haszna a' Szent Irasnak?*

FEL. Ez, hogy a' nyavalyás és elméjében feledéken ember az Istennek tsuda dolgairol meg-emle-

kezkeſsék: és hogy nyavalyáſságából ki-ſzabadulását, idveſségének uttyát és modgyát abbol ki-tanulhaſſa. *2. Tim. 3. 15.*

V. AZ EMBERNEK eſetéről.

KERD. *Honnan vagyon az embernek nyavalyáſsága?*

FEL. Az elsö embernek eſetiből, a' kit Iſten maga képére épſségben és ſzentſségben teremtett vala, ugy hogy az ember ha végig abban meg marad vala, ez nyavalyáſságot el kerülhette volna.

KERD. *Miért teremtette Iſten az embert ollyan változhatová?*

FEL.

FEL. Mi haſzna hogy Iſten ellen verſengeſz? Ki volt néki tanátsoſſa?

2. Mert az emberi természethez illendö tulajdonság kivántatott, nem lehetett az embert Iſtenné teremteni, hogy változhatatlan és bünbe eshetetlen légyen, mint önnön maga az Iſten.

KERD. *Miért nem gátolta-meg tehát Iſten az embernek eſetit?*

FEL. Azért mert nem akart erőſzakot tenni az embernek akarattyán.

2. Mert azzal akarta meg probálni az embernek engedelmeſségét.

KERD. *Mindnyájan vétkeztünké az egy emberben?*

FEL. Mindnyájan. ugy tanittya az Irás *Rom. 5. v. 12.*

KERD. *Hogy hogy lehet az, hogy egy embernek vétke minnyájunknak tulajdonittaſſék?*

FEL. Ugy, hogy az elsö ember nem magán valo ſzemély vala, hanem az egéſz emberi nemzetnek feje, kezdete, és mint egy törſöke, kiböl mint annyi ágak nevelkedtünk, és kinek ágyékából ſzármaztunk. *Rom. 5. v. 12.*

VI. AZ EL-VAlaſztaſárol.

KERD. *Mitsoda inditotta tehát Iſtent arra, hogy mind el ne veſzſzünk?*

FEL.

FEL. Egyedül az ö kegyelmes ſzabad akarattya. *Eph. 1. 5.* Mint ſzintén mikor valamely Király ellen pártütés léſzen, a' pártütök ſzemély ſzerént eggyül eggyig méltok az halálra, de ha egy réſze meg tartatik életben, az a' Király kegyelmeſsége; ha a' többi exequaltatik, érdemlett büntetéſeket ſzenvedik.

KERD. *Ingerelheti-é az el valaſztott ember a' meg vetettet, mivël ö ki hozatott a' veſzedelemből?*

FEL. Nem. Mert holott ö-is azon haragnak fia vala, azIſten ingyen valo kegyelmeſségéből könyörüle rajta. Eph. 33

KERD.

KERD. *Panaſſolkodhatik-é az meg vetett ember, hogy ő az veſzedelemnek ſárában hagyattatot?*

FEL. Nem. Mert érdemlett bűntetéſt véſzen, az Iſteñek igaſságának kivánáſa ſzerént.

KERD. *Mitsoda véget néz Iſten ez cselekedetiben?*

FEL. Hogy az ő kegyelmeſs[illegible]nek és irgalmaſságának [illegible]itsőſége ki teſsék, a' kegyelemnek edényiben az kik meg tartatnak: Azokbã pedig az kik bűnőkért el-veſznek, meg-mutaſſa azt, hogy ő terméſzete ſzerént Szent, és a' bűnnek gyűlőlője, és hogy a' bűnnek bűntetéſében az ő itéleti-

Rom. 9. 23.

itéletinek igaſsága nyilván ki jelennyék.

KERD. *Ertem, hogy ezek meg lakolnak a' bűnért; de amazok kőnnyen jutnak az idveſségre?*

FEL. Kőnnyen ugyan, ha csak őnnőn magokban nézed, de ha meg-gondolod az Iſtennek Fiának ſzenvedéſének érdemét, mellyet érettek és helyettek ſzenvedett, melyhez ők ragaſzkodnak és hitekkel magokévá téſznek, eleget tőttek az bűnért, nem kicsin árron váltattak bizony meg, nem veſzendő állatokon mint aranyon vagy ezűſtőn, hanem drágalátos véren, tudni illik a' maku-

a' makula nélkül valo bárránynak a' Jésusnak vérén. *1. Petr. 1. 19.*

KERD. *Hogy hogy lehet-é kettő: Kegyelemből idvőzülnek; s' eleget-is töttek Christus által a' bűnért?*

FEL. Ha az Atya Istennek indulattyát tekinted, a' ki ingyen valo jo kedvéből küldötte szent Fiát, az emberi testnek fel vételére és a' mi váltságunkra, kegyelemből vagyon ez: De ha az el-jött Messiás Christusnak a' fel vött testben valo kén szenvedését és halálát fontolod; elég tétel ez, az hiveknek bűnökért.

KERD. *Meg tudhattya-é ember,*

ember, hogy ő választott fia vagy leánya Istennek.

FEL. A' folyamaton, a' forrásra vagy kut főre mehecz: Igy hited és jo cselekedetid által, mellyek folynak a' választásbol, juthacz magad esméretire és itéletire.

KERD. *Ha a' hitetlenek-is gyakran jot cselekesznek?*

FEL Cselekesznek ugyã jot de nem jol, mert nem jo véget néznek cselekedetekben.

KERD. *Mitsoda külömbség vagyon tehát közöttök, s' az Hivek között, holott mindenik féli az Istent.*

FEL. Az hitetlen ember nem féli az Istent, hanem

fél az

fél az Istentől, a' büntetés miat, előtte forogván a' réá következendő vészedelem, innét vagyon hogy néha meg alázza önnön magát. Mint szintén a' lopo fél a' Magistrátustol de nem szeretetből hanem az executionak és büntetésnek eszébe jutasából: Az Istennek hivei pedig félik az Istent és tiszttelik, miként az fiu édes Attyát, szeretetből, nem büntetésnek félel-méből, ugy hog', ha szintén semi pokol nem volna-is, ugyã még-is szeretné ő az ő Istenét, az gonoszoknak büntetésében-is ollyan ditsőséges Isten-

Istenek esméri, mint szintén az joknak idvezitésébe.

VII. A' BŰNRŐL.

KERD. *Az hivek vétkeznek-é Isten ellen nagyobbat vagy az hitetlenek?*

FEL. Ez aránt inkább vétkeznek az hivek, mivel hogy Isten az ő elméjeket meg-világositotta; Amazoknak nem annyéra.

2. Mivel hogy az hivek a' kegyelem által inkább ellene álhatnának a' testnek gonosz kévánságinak; Amazok penig nem annyéra.

De ellenben.

Inkább vétkeznek az hitetlenek, mert vakmerőségből,

ſégből, ſzantſzandékbul és és igyekezetekből vétkeznek; De az hivek erőtlenſégből, ſokſzor kedvek ellen és gyarloſágbol.

2. Az hitetlenek a' bűntétel után, abban gyönyörködnek, és ugyan ditſekednek; az hivek megſzomorodnak.

3. Az hitetlenek meg nem terő ſzándékbol hanem abban ha modgyok lehet végig meg-maradásbã, vétkeznek; az hivek ha elesnek, meg-térnek.

KERD. *Miképpen botsátya elő az Iſten az embert a' bűn tételben?*

FEL. Akképpen, hogy ha ſemmi akadályokat nem vét az ember eleibe. KERD.

KERD. *Igaz-é az hogy Iſten akarja az bűnt.*

FEL. Akarja, az az, nem áll ellene gyakorta, hanem megengedi. reá bocsáttya az embert; de ha igy érted, akarja, az az, javallya nem igaz.

KERD. *Holot az Iſten ád erőt az embernek, hogy hogy lehet nem részes azon embernek vétkeben?*

FEL. Az erő, mozdulás, és egyéb tehetség, mellyet Iſten adott természet ſzerént a' teſtben; Iſtentűl vagyon, és nem bűn az magában mint ſzintén az oktalan állatbã; de añak a' mozdulâſnak illetlenſége, rendeletlenſége, és fogyatkozâſa,

záſa; az embertűl vagyon, és bűn.

Példának okáért, mikor a' lopo ki nyujtya kezét a' pénzre, az a' kéznek ki-nyujtaſa, a' menyiben természet ſzerént valo mozdulása kezének mozgatáſa ujjainak, Istentűl vagyon.

Act. 17. 18. az, mert ő általa élűnk; mozgunk és vagyunk, jo eddig és nem bűn: de azon kéznek ki-nyujtáſában valo illetlenſég, tilalom ellen valo rendeletlenſég, és abban valo egyéb fogyatkozás, a' loponak ſzabad akarattyától vagyon, és bűn.

KERD. *Hyzem meg-cſéleked-*

lekedhetné Iſten, hogy ne adna erőt ſenkinek a' bűn tételre?

FEL. Meg-cselekedhetné ugyan az Iſten, hogy mint Jeroboámnak, a' Prophéta ellen kinyujtott keze, azonnal meg-ſzáradna; de a' bőlcs Iſten az emberen erőſzakot nem téſzen, hanem reá bocsáttya az embert ſzándéka ſzerént valo vétekre: Meg-cselekedhette volna a' tékozló fiunak attya, hogy pénzt néki ne adott vola, de pénz adáſával mi bűne volt az Attyának abban, hogy a' fiű tékozló gonoſz életet élt?

Reg. 13. 5.

KERD. *Miképpen forog te-*

hát az Istennek gondviselése a
bűn környül?

FEL. 1. Reá bocsáttya az embert a' bűn tételre, *Psal. 81. 13.*

2. Azon Isten gondviseléséből bizonyos dolog akad az ember eleibe, melybe vétkezik. *Exod. 21. 13. Gen. 45. 8.*

3. Határt vét Isten a' bűnnek. *Gen. 6. 5. 7.*

4. Jora forditya az bűnt. *Gen. 50. 20. Act. 3. 17. 18.*

KERD. *Ekképpen, Nem oka é Isten az bűnnek.*

FEL. Semmiképpen nem. Hogy meg-engedi, azért nem; Mert Isten nem akar erőszakot tenni az emberen, hanem elméjének ki-

vánságában elé bocsáttya. *Psal. 81. 13. Act. 14. 16.*

2. Hogy bizonyos dolog akad az ember eleibe, melybe vétkezik, innét inkább az Istennek jo volta tetszik-ki, hogy a' gonosz ember, minémű a' gyilkos, nem mindenkor azt a' kit akar, hanem mást talál meg ölni, innét vagyon, hogy gyakorta egy el-szabadul, a' másik a' veszedelemben marad.

3. Határt vét az bűnek. Mint szintén a' ki az gyuladást meg-oltya, hogy tovább ne mennyen, nem oka az a' pusztito égetésnek; Igy az Isten nem oka az bűnnek.

Act. 3. 17. 18.

4. Hogy jora forditya az bűnt; Ez-is inkább dicsőségére vagyon Istenek a' ki a' gonoszbol jot, a' sötétségből világoſságot, tud ki-hozni, mint Joſeph-is mondgya vala az ő attyafiainak: *Ti, ugy-mond, gon doltatok én ellenem gonoſzt, de Isten azt jora forditotta, hogy ſok népet tartana-meg ez életben.* Gen. 50, 20.

KERD. *Hát a' bűn ditsőségre vagyon Istennek?*

FEL. Nem a' bűn magában, mert a' bűn ellenkezik az Isten dicsőſségével, hanem a' bűnösöknek igazgatáſa, és Istennek gondviſeléſe a' bűn környül.

KERD. *Hogy hogy lehet az, hogy*

hogy azon egy cselekedetben forogjon az Istennek gondviseléſe; a' gonoſs embernek igyekezete oda járul az ördögnek-is incselkedéſe?

FEL. Meg-lehet az külömb külömb végekre nézvé. Példának okáért, Szent Jóbnak ſzenvedéſében, az Iſten ez végre nezett, hogy Jobnak békeſéges türéſét meg-probállya, és ez világ eleibe terjeſzſze; Az ördög pedig incselkedett azon, hogy Jóbot kérſégbe ejtse, és az Iſtent ſzemtől ſzemben véle meg átkoztaſſa; A' gonoſz emberek ugy mint Sabeuſok és Caldeuſok azon voltanak hogy Jobon boſzut te-

gyenek, és jovaival tőltőz-
zenek. Hasonlóképpen,
hogy Josephet az ő bátyai
el-adták, Istennek gondvi-
selése volt az Izraël fiainak
következendő nyomoru-
ságok felől. *Gen. 45.*

5. Az ördögnek incsel-
kedése volt, hogy az atya-
fiakat egymásra támaszsza,
és gyikosságba hozza; A'
bátyai pedig azon voltak,
hogy gyűlöllségeket Jose-
phen ki-tőlthessék.

KERD. *Igaz é az, hogy*
az Isten néha a' bűnt bűnnel
bünteti?

FEL. Igaz, mert Dávi-
dot fajtalan cselekedetiért
meg-bűnteré Isten Abso-
lonnak fajtalan cselkeke-
detivel

detivel. *2. Sam. 12. 11. Con-*
fer. 2. Sam. 16. 22.

KERD. *Hogy hogy lehe-*
tett az?

FEL. Ugy hogy Dávid-
ra nézve, szenvedés volt;
Istenre nézve bűntetés
avagy bűntető ostor volt:
Absolonra nézve, vétek
volt. Sémei szidalmazza
Dávidot, Sémeire nézve
bűn volt, Dávidra nézve
szenvedés volt; Istenre
nézve, bűntetés és bűnte-
tő ostor volt. Az Ur mon-
dotta: szidalmazza a' Dá-
vidot. *2. Sam. 16. v. 9.*

KERD. *Ha Absolon vagy*
akarki efféle cselekedetivel az
Isten akaratyát viszi végbe,
ugy teczik, nem vétkezik?

FEL. De Abſolonnak vagy akar kinek efféle cselekedetivel, csak eſzében ſincsen hogy Iſtennek bűntető akaratyát viñe végbe, nem-is gondolkodik arrol, hanem, csak a' maga feltőtt akaratyának és gonoſz kévánſágának téſzen eleget, és ekképpen vétkezik.

KERD. *Hogy vagyon az?*

FEL. Mint a' veſzſző az ember kezében, ugy vagyon az ember az Iſten kezében, és meg-ſujt vélle, az az, meg-büntet egy embert a' máſik által. *Eſa. 10. 5.*

KERD. *Ertem, de azt mondom; Ha a' veſzſző nem vétkezik; ſzintén igy az ember kivel mint veſzſzővel meg-*

meg-ſujt más embert az Iſten, az-is nem vétkezik?

FEL. Nem vétkeznek, ha az felől Iſtennek ki-jelentett akaratyát, s' parancsolattyát vőtte volna.

2. Ha Iſteñek akaratyához s' parãcsolatyához valo engedelmeſségből cselekednék az ember.

3. Ha azt a' véget nézné, mellyet Iſten intendál.

De ez három közzűl, mivel hogy edgyik ſincs csak gondolattyában-is a' gonoſz tévő embernek, hanem csak a' maga gonoſz ſzándékát viſzſzi végbe, azért maga menthetelen és vétkezni mondatik.

4. Nem vétkeznék, ha

az Iſten az embert kétele-
nitené; De nem kételeniti
az Iſten az embert, az em-
ber-is nem kételenſégből
cselekſzik. Példának oká-
ért, Judás veſzſző volt az
Atya Iſten kezében, ő ál-
tala adatott-el a' Chriſtus;
Az lőtt meg, a'mit az Iſten-
nek keze és tanácsa el-vé-
gezet volt. *Act. 4. 28.* De
kicsoda kételenitette Ju-
dáſt? Ki erőltette? Senki
ſem, hanem maga ſzabad
akaratya, gonoſz főſvény-
ſége, a' vitte réá, hogy á-
rulo legyen, és ekképpen
halálosképpen vétkezett.

KERD. *Mihez tarcsam
ez aránt magamat?*

FEL. Magadra vigyázz,

Ezkőzőkkel ély, mert az
Iſtennek igazgatáſa 'nem
rekeſzti ki az ezkőzőkkel
valo éleſt.

2. Meg ne ijedgy ellen-
ſégedtől. Gondold-meg
csak ollyan ő, mint a' veſz-
ſző az Iſten kezében, mi-
helt akarja Iſten, el-tőri.

3. Ne átkoz ſenkit ki téged
háborgat. Gondold-meg
máſnak kezétől függő, tud-
ni-illik, Iſtentől. Tuddé mit
mond Chriſtus Urunk Pi-
látuſnak: *Semmi hatalmad
nem volna én ellennem, ha
tenéked onnét fellyül nem ada-
tott volna.* Joh. 19 11.

KERD. *Hát ugyan mind
denkor réá bocsatya-é Iſten az
embert a' vétekre?*

FEL. Nem. Mert sok-szor inkább meg-gátollya az embernek igyekezetét, mint Abimeleket meg-tartoztatá Isten, hogy ne illetné az Abrahám-feleségét; hasonloképpen Hérodes szándékját el-bontá, hogy ne küldené a' bölcsekkel egy uton s' edgyut vélek; hohérokat a' született Jésusnak meg-öletésére. *Matth. 2.*

Gen. 20. 6.

KERD. *Mikeppen gátollya meg Isten az embernek gonosz igyekezitit?*

FEL. 1. Avagy masst hozzá hasonlo erőst, vagy nálánál hatalmasabbat támaszt ellene.

2. Avagy aztaz embert a' kire

a' kire fenekedik, más helybe viszi Isten elöle, mint Illyést Acháb elől.

3. Avagy valami kárvallást, betegséget, vagy egyéb nagy gondot, botsat reá Isten, mely miatt az ember végbe nem viheti fel-tött gonosz szándékját.

4. Vagy magának vagy háza népe közzül vamelyiknek halálát hozza-el Isten.

VII. A' BŰNBEN meg-keményült emberről.

KERD. *Hát az kit megkeményit Isten?*

FEL. Veszedelmesebb annak állapattya. *Exod. 7. 6.*

KERD. *Miképpen kemé-nyiti-meg Iſten az embert?*

FEL. Nem ugy mint ha az embernek lágy és engedelmes ſzivét lelkét, kemé-nyitené-meg; mert ez nem fér az Iſtennek igaſságához.

2. Nem-is ugy-mint ha az embert, a' ki láttya, hallya, fogadgya, az Iſtennek intéſit fenyegetéſit, meg-vakitaná, hogy ne láſſon, meg-keményitené hogy ſzót ne fogadgyon; mert ez-is nem fér az Iſtennek igaſságához.

KERD. *Hát miképpen kemé-nyiti-meg Iſten az embert?*

FEL. 1. Mikor az embernek bűneinek büntetéſére, annak elméjét meg nem

világoſittya. hanem elébbeni vakoskodáſában hadgya. *Eſa. 6. v. 9.*

2. El fordult akarattyát meg nem téríti, hanem elébbeni gonoſzságának büntetéſére, meg-átalkodotſágában ſzabadon elébb menni bocsáttya. *Pſ. 81. 13.*

3. Midőn az embernek magától meg-keményedet ſzivét, meg nem lágyíttya, hanem azon keményſégben hadgya.

4. Avagy azon embernek gonoſzságának büntetéſére a' ki Iſtennek ſem ſzép igéretivel ſem rettenetes fenyegetéſével nem mozdul, az ollyan magátul meg-keményedett és meg-

meg-átalkodott ſzivét, ugy meg-kenényiti oſztán az Iſten, hogy tugyan légyen meg-keményült, meg ne gyógyulhaſſon, meg ſe térheſſen, hanem meg átalkodott keménſégébẽ veſzẽel. *Eſa.6.v.9.10.Ezec.20.25. Rom.1. 28. 2.Theſſ.2. 10. 11.*

KERD. *Nagy dolognak latczik ez én előttem?*

FEL. Tanully belőle, hogy a'ki az Iſtennek türéſének és hoſzſzu ideig valo várakozáſának gazdagſágát meg-vetette, az Iſten az oly embert adg'a el-fordult elmének, hogy a' maga indulati és ſzivének éktetelẽ kivánſága ſzerént rohañyon az vétekre, és mnneyen a'

veſzedelemre. *Rom.1.v.28. 2.Theſſ.2.v.10.11.*

KERD. *Nem léſzen-é Iſten oka annak az embernek veſzedelmének?*

FEL. Miért lenne? Avagy a' Biro a' ki igaſságos törvénynek ki-ſzolgáltatáſa ſzerént ſoha többé meg nem kegyelmez a' latorembernek; hanem érdeme ſzerént valo büntetéſt vét reá, ſőt ugyan halált; oka-é añak halálának? Nem a' Biro, nem; hanem a' latorembernek meg-rögzött vétke. Szintén igy forog az Iſten-is a' kemény megátalkadott embernek büntetéſében.

KERD.

KERD. *Sira Jesus Jerusalemen, de affelől el pusztula?*

FEL. A' Biro-is szánnya sőt meg-is sirattya néha a' meg-sententiázot embert; de az igasság és az igasságnak ki-szolgáltatása azt kivánnya, hogy affelől csak el-űlsék a' fejét: Igy az Istennek irgalamasága szánnya az bűnős embernek romlását, de azon Istennek igasága azt kivánnya, hogy az bűn meg-büntetődgyék még harmad és negyed iziglen-is?

KERD. *Mikor él az ember leg-veszedelmesebb állapatban?*

FEL. 1. Mikor az Istennek haragja fekszik rajta, de ő

de ő azt nem érzi, és sulyosságát eszébe nem veszi.

2. Mikor az Istenek igéje bővē hirdettetik, de az Ur szava gyalázatban vagyon és az ember a' bűnben annál inkáb kenyedik *Jer. 6. v. 10.*

3. Mikor az ember a' bűn tétel után nem érez szivében semmi keserűséget, hanem inkább gyönyörködik a' bűnben, és ottan ugyan dicsekedik gonosz tselekedetivel. *Prov. 2, 14.*

4. Mikor az Istē az ő rettenetes itiletit mutogattya azonban az ember csak nem-is sajdittya, hanem szintén ollyan nagy bátorsággal mégyen elő gonoszságában,

ſágában, az Iſten látogatá-
ſának napjait eſzében nem
vévén, mely dolog miatt
ſira Idvezitönk Jeruſale-
men.

Luc. 19. KERD. *Mihez tartsam ezaránt magamat?*

FEL. 1. Eleit vegyed, hogy valamely bűnbē meg ne keményedgyél, mert ha meg keményited magadat, ugy fordulhat, ugy meg keményit az Iſten, hogy nehezen gázolſz ki belőle, vagy ſoha ſem.

2. Mikor eſzedben vé-
ſzed, hogy az Iſten tégedet ſzájadra bocsátott, ſzaba-
don nyargalſz az bűnben, ſenkitől ſemmit ſem félſz,

el-hidd, hogy veſzedelmes állapatban vagy lélekben?

3. Imádkozzál azért; *Teremts énbennem tiſzta ſzivet Iſten, és az engedelmeſségnek lelkével erősits-meg engemet.* Pſal. 51.

4. Az Iſtenre neveſs, az Iſtent ne vádold, mert igaz az Iſten az ő cselekedetiben, és tiſzta az ő itiletiben. *Pſal. 51.*

IX. AZ SZENT Lélek ellen valo vétekről.

KERD *Mitsoda ember vétkezik a' Sz. Lélek ellen?*

FEL. A' ki nem felelemből vagy gyarloſágbol, hanem ſzántſzándékbol, el-

tőkellett akaratbol, az meg eſmért és el-hitt igaſságnak, lelki eſméreti ellen, ellene mond. *Heb. 10. 26.*

2. Nem csak ellene mond, hanem azon igaſságot ördögi gyűlőlſeggel gyűlőli, káromlya, felemelt kezzel űldözi, és abban végig meg-maradni s' inkább inkább dűhöskődni minden erejével igyekezik. *Marc. 3. 29.*

3. Nem hogy meg-téréſre igyekeznék, de az Iſtentűl rendelt eſzközöket meg-vetvén, az Ur Jéſuſnak-is vérét mint valami állatnak vérét lába alá tapodni kéſz volna. *Hebræos 10. v. 29.* Az ki azért ezeknek

nek mindenik ágaiban réſzesűl, Szent Lélek ellen vétkezik.

KERD. *A' ki igaz valláſát meg-tagadgya?*

FEL. El-hidd, hogy ez nagy véteknek első gráditsára fel-lépett, mindazonáltal ha a' többire fel nem hág lehet még valami reménség felőle, a' mi itéletűnk ſzerént.

KERD. *A' ki közőtttünk a' lélek nevezetivel ſzitkozódik Szent Lélek ellen valo vétek-é az?*

FEL. Hogy ha valaki az Léleknek emlitésen és nevezetin, a' Szent Háromſágnak harmadik ſzemélyét a' Szent Lelek Iſtent értené,

értené, és értve tudva, ſzemtűl ſzembe ſzidná; ollyatén vétek volna: De mivel hogy többire kű. lömben vagyon az dolog, noha nem kicsiny bűn, mindazonáltal arra a' grá. dusra nem megyen-fel.

KERD. *Miert hivattatik halálra valo véteknek a' Szent Lélek ellen valo vétek?*

FEL. Mert kétségnélkűl örök halál követi.

KERD. *Eshetik-é illyen vétekben az Istennek fia leánya?*

FEL. Tellyeſséggel, nem. Mert a' válaſztottak Istennek ereje által őriztetnek az idvőſségre, és örök életet ád Istennek az ő juhainak: De mindazonáltal ez vétek-

véteknek ſok réſzeibe eſhetik bizonyára, mint olvaſſuk *Manaſseh* felol az Istenfélő Ezéchiás Királynak fia felől, a' ki az Istennek igaz tiſzteletit el-rontá, a' bálványozáſt fel állatá, magát varáslok után adá, ſok több Istentelenségot cselekedék, de holtig abban nem marada, hanem meg-téré és pœnitentiát tarta; *Péter Apoſtol* a' Chriſtuſt meg-tagadá, rut eskűvéſſel, de nem őrdőgi gyűlőlſégből hanem félelemből, erőtlenſégből, és holtig abban nem marada; hanem keſerves ſiráſſal pœnitentiát tarta: *Pál Apoſtol* az Istennek hiveit űldözi

vala, a' Chriſtuſnak vallá-
ſát háborgattya vala, de,
nem meg-eſmért világoſ-
ságbol hanem tudatlanság-
bol, és holtig abban nem
marada, hanem meg-rete,
és pœnitentiát tarta; Innét
azért illyen értelmet végy:
Valaki bűneiből meg-tér,
bátor rettenetes vérkeu
cselekedett légyen, bizo-
nyos jel az, hogy ez vétek-
nek minden ágaiban nem
léledzett, és Sz. Lélek ellen
vétkezetnek nem monda-
tik, annakokáért az idvef-
ségre meg-tartathatik.

KERD. *Mitől eſik az, hogy az Iſtennek valo emberis ennyire mégyen a' vétekben.*

FEL. Attol, hogy az em-
berá

ber a' ſzivét őrizetben nem
tartya.

2. Az Iſtennek nála lé-
vő kegyelmét nem neveli,
hanem a' bűnt az ő ſzivén
uralkodni engedni.

KERD. *Miért kellene a' ſzivet őrizetben tartani?*

FEL. Azért, mert az em-
bernek ſzive ſzüntelen
mozgásban vagyon, *csa-* 17. V.
lárd a' ſziv minden dolgoknak 9.
felette és gonoſz, azt mondgya Jeremias: mindenkoron
vagyon néki tiltott dolog-
ra valo vágyodáſa, hogy ha
azért valamely jonak gya-
korláſával őrizetben nem
tartod, avagy bár csak két
vég felé egyaránt lodulni
bocsátod, meg-nyomia bi-

zony a' gonoſz indulatu a' jora valo ſzándékot, és ekképpen álmélkodáſra mélto vétkekre ſzakaſzt ki.

KERD. *Mi dolog hogy az ember oly gyors a' gonoſzra; reſt pedig a' jora?*

FEL. Mert meg-veſzett az emberi terméſzet az eſet által.

2. Mert az ember mig ujjá nem ſzülettetik, teſt, és örömeſt a' teſtiekre ſiet, mint a' fel-vetett kö, a' földre ſiet, igy az ember a' földiekre.

3. *Mert a' lopott vizek, édeſſek*; az el-bút helyen valo, étek gyönyörüſéges; a' tolvajlott kenyér jo izü; inkább hogy nem az igaz kere-

kereſet; de annakutánna ſzájok bé-telik követskékkel, az az, meg-vorczog a' fogok belé. *Példab. 9. 15. és 20. verſ. 17.*

KERD. *Miért hogy az ember oly igen ſiet a' meg-tiltott dologra?*

FEL. Miért hogy a' viz midön ſzabadoſon foly, tsendeſen foly, ha meggátollyák, zug a' gát ellen; ſöt ha el-ſzakaſzthatya a' gátot, annál ſebeſſebben és veſzedelmeſſebben foly.

KERD. *Mitsoda emberen uralkodik a' bün?*

FEL. A' ki ſzolgál a' bünnek.

KERD. *Kitsoda ſzolgál a' bünnek?*

FEL. A' ki a' teſtnek kévánſáginak mint a' feleſég a' férjnek birtoka alá hajtya nagy ſzeliden ő magát, és igy eg' rut halál-hozo magzatot fajzanak.

2. A' ki nem tuſakodik ellene a' bűnnek, hanem örömeſt vagy csak könyen enged az ördögnek és annak ſugalláſinak; Az Iſtennek pedig és annak parancsolatinak ha mikor en-ged-is, fél kedvel enged, ſőt engedelmeſsége ottan hamar félbe ſzakad, el-mulik mint az reggeli harmat, és mint a' köd mely reggel fel kél. *Hoſ. 6. 64.*

3. Boldog azért a' ki meg-hal a'

hal a' bűnek. Boldogtalan, a' ki meg-hal a' bűnben.

KERD. *Kitsoda hal-meg a' bűnnek?*

FEL. A' ki ugy mozdul a' büntételre, mint a' holt.

KERD. *Kitsoda hal-meg a' bűnben?*

FEL. A' ki el-vész bűnei miatt bűneiben.

KERD. *Mihez tartsam kérlek ez aránt magamat?*

FEL. Gondold-meg az Iſtent, *oda fel*, kit meg bántottál, *itt alatt*, az poklot mellyet érdemlettél, *hátul* bűneidet mellyet cselekedtél, *elől* az itéletet melytől meg-félemlyél, *belől* lelked iſméretit mellyet meg-ſértettél, *kivől* ez vi-

lágot a' mellyet ſzerettél, *jobb felől* a' Chriſtuſt kit ſok bűneiddel viſzont meg-fe, ſzitettél, *balfelől* az ördögöt kit meg-örvendeztettél.

2. A' bűnnek leg első mozdulását benned, azonnal meg-fojtsad, mert a' léſzen árulod, a' ki mindgyárt el-árul a' Sátánnak mint erős ellenſégednek, a' ki annak utáña meg-kötőzve rabul hordoz tégedet; A' roſz indulatnak-is benned első fel lobbanaſát meg-oltsad, mert egy kis ſzikrából nagy gyuladás' és puſztito égés támad; a' gonoſz kévánſág minekutánna fogadott, egy rut

fiat ſzül, az az, bűnt, a' bűn pediglen minekutáña végh-ez mégyen, nemz halalt, *azt mondgya Jakab Apoſtol.* 1. v. 15.

3. Tuſakodgyál ezek ellen, ha csak egy foházkodáſſal lehet-is, érezvén válladon a' nyavalyaſságnak terhét és ſullyát.

4. El-távoztaſſad a' gonoſzſágra valo alkalmatoſſágot, és gyakorollyad a' joſágot, mert az ördög igen reá tart arra, midőn az ember nintsen a' vigyázo ſtráſán, és akképpen bélopja magát az embernek ſzivébe, annakutánna leveria' fegyvertelen embert jo ſzándékárol, a' nagy bűnt kicsinyiti, a' kicsin-

semmivéti, éktelenségre kiszti és hiteti, a' testet és a' testi okoskodást tészi vezető Kapitánnyá, mellyek után ha ki indul, haragnak tűzire jut és veszedelemre.

X. A' VETEKNEK graduſirol.

KERD. *Nagyobbé edgyik vétek a' másiknál?*

FEL. Igen-is. *Joh. 19. vers. 11.*

KERD. *Lám azt mondgyák; a' ki egybe vétkezett, az egész parancsolatokat megszegte?*

FEL. Igaz az, mert ha a' törvényt ki ado felséges Urat kinél több Isten nintsen, egy bűnöddel ellen-

ségeddé tötted, földön mennyen nincs oly parancsolat melybe nem ütköztél

KERD. *Mind egy tehát akar nagyot s' akar kitsint vétkezzem?*

FEL. Mindenképpen azon Istent bántasz-meg, az Istenre nézve a' ki ellen vétkezel: De az emberre nézve, a' vétkező ember igy vétkezik nagyobbat s' s' kissebbet.

1. A' ki meg átalkodott szántszándékbol vétkezik, nagyobb mint a' ki erőtlenségből.

2. A' ki tudva vétkezik, nagyobb, mint a' ki tudatlanságbol. Példának okáért

ért, mikor azt mondod. *Tudom hogy vétek de valahova téſzen Iſten, meg-cſelekeſzem.*

3. A' ki kevély bátorſág-bol vétkezik, nagyobb, mint a' ki kénſzeritésből vagy valami kételenſégből vagy félelemből.

4. Az ki győnyőrkődvén a' bűnben, vétkezik, nagyobb, mint az ki kedve ellen vétkezik.

5. A' ki vétkezvén máſokot meg botránkoztat, nagyob, mint a' ki nem.

KERD. *Lám azt mondgyák, akar meg-gondollyam, s' akar ki mondgyam?*

FEL. Ha meg-gondolod és ki nem mondod, csak azért

azért hogy inkább végbe viheſſed a' gonoſzt, vétkezel igen. *Példab. 26. v. 26.*

2. Ha meg-gondolod, de mondáſoddal másképpen tetteted, azért hogy inkább végbe viheſſed a' gonoſzt, annál-is inkább vétkezel. *Példáb. 26. v. 25.*

3. Ha meg-gondolod és győnyőrkőttetéſre ki mõdod, a' vétkeket ſzaparétod.

4. Ha meg-gondolod, de mint bűnt és rut dolgot, ki nem mondod jol cſelekeſzed, mert a' vétek-nek nagyobra árado folyáſát gátolod-meg, azért mondgya Salamon: *Ha bolond voltál gonoſz gondolatodban,*

ban, kezedet, szájadra veßed. Példábe. 30. ℣. 32.

KERD. *A' gondolatrol ßámot véßzen Iſten?*

FEL. Meg-kell fizetned mind az utolſo fillyérig. *Matth. 18.*

KERD. *Rut dolog a' kép-mutato ember?*

FEL. A' Pogánynál-is rutabb.

KERD. *Bizonyits-meg ezt?*

FEL. A' Pogány felől itiletet tehetcz magad-is, de a' kép-mutató ember felől nem olly könnyen; mert külsőképpen minek mutattya magát, belől nem ollyan. *Matth. 23. 27.*

2. Nem olly ártalmas a' nyilván valo ellenség, mint a' ſzin

ſzin mutató. Illyen penig a' képmutató.

3. A' Pogány nagy részént tudatlanſágbol vétkezik; a' képmutató ember tudva vétkezik.

KERD. *Meg-büntet-é Iſten valakit más ember vétkeért?*

FEL. Nem, hanem ha részes azon embernek vétkében. *Gen. 18. v. 25.*

KERD. *Miképpen részesül ember máſoknak vétkében?*

FEL. 1. Tanátsláſsal. Mint Caiphás tanátslá a' népnek, hogy meg-hallyon a' Chriſtus'.

2. Parancsoláſſal. Mint Dávid meg-hagyá, hogy meg-öletnék Uriás.

3. Edgyezéſſel és ſegi- Rom. 1. 32.

téſſel.

téssel. Igy Saulus edgyecze Szent Istvánnak halálában. *Act. 7. v. 58.*

4. Kéréssel, erőltetéssel és belé-beszéléssel.. *Mint a' kimást meg-részegit.*

5. Hunyoritással és ditséréssel. Mint mikor azt mondod; *katona dolod az.*

6. Ellene nem állással, ha kinek hatalma vagyon reá. Mint Eli Pap noha az ő idejében önnön magát itéli vala az Izraël népét, mind azonáltal fiainak gonoszságában kemény szivel ellent nem álla. *1. Sam. 2. 29.*

7. A' gonoszságnak pártyát fogálával. Az melly igen közönseges az emberek között.

KERD. *Lám azt mondgyák, hogy egy embernek vétkeért egész várost vagy országot meg-vér Isten?*

FEL. Az egész város vagy ország mivel hogy az egy ember gonoszságinak ellene nem áll, mindnyájan részesek azon vétekben

2. Nem csak nem áll ellene, noha meg-lehetne, de még inkább gyakor helyen pártyát fogják a' gonoszságnak.

KERD. *Hát a' ki bánnyak de rola nem tehet, hogy hogy kerüllye-el a' veszdelmet?*

FEL. Tégyen vallást Isten előtt, a' Szent Angyalok előtt, minden emberek

rek elŏtt, hogy ŏ nem edgyez ſenkivel a' vétekben.

KERD. *Ha ugyan még-is a' jó az gonoſz emberrel edgyŭtt forog a' veſzedelemben?*

FEL. Edgyŭtt forog mind kettŏ, de kŭlŏmb kimeneteli a' kettŏnek.

KERD. *Ha gyakorta a' jó vészel, a' Hitetlen ki-lábol azon veſzedelemből?*

FEL. Amaz által mégyon az életre; és azon halál által el-vészi ſzenvedése után régen kivánt koronáját: Ez penig még tovább várattatik az nagy tŭrhetŏ Iſtentŭl a' pœnitentiára, ha penig annyival inkább teſti bátorſágot vévén, gonoſzſágának ſzokáſában

menten mégyen, hizlaltatik nagyobb veſzedelemre, mint a' ſzilaj tulok a' méſzár ſzékre, és a' meg-ŏléſnek napjára. *Jer. 12. 3.*

XI. A' VETKES embernek ſok féle maga mentségiről.

KERD. *Mit tehet az ember, ha romlott a' természete?*

FEL. Efféle mentségekkel az ember csak keritéſt tsinál, hogy az bŭnben, mint egy várban heverheſſen; romlott természetŭek vagyunk, de a' teſt ellen viaskodgyunk, és a' teſtnek kivánſágit bé ne tŏltsŭk. *Gal. 5. 16.*

KERD. *Nem tehetek rola, mert ugy hozta természetem?*

FEL. Oktalan állatok azok, mellyek csak a' természetnek indulattyától vezettetnek, azt mondgya Szent Péter az illyeténekről. Holott azért tégedet az Istẽ okos lélekkel, értelemmel, és akarattal ruházott fel, nem kell tenéked csak a' természetnek indulattya és kivánsága után járnod barom módra mindenkor, hanem a' természetet a' léleknek okosága alá vetned és magadat meg-tartóztatnod.

2. Pet. 3. 12.

KERD. *Az igaz-is el-esik hétszer napjában?*

FEL.

FEL. Nints ott, *napjában*, Példabeszéd. *24. 16.*

2. El-esik, de fel-kél az esésből, más el-esni más az esésben a' bűnben heverni és fekűnni, szánt szándékkalabban élni.

KERD. *Lám a' Szentek-is vétkesztek?*

FEL. Ugyan-is szintén azért fély a' bűnben eséstűl, és ne végy bátorságot, mivel azok-is kiknél az Isten kegyelmének nagyob mértéke volt, el-estenek. A' Proféta meg-feddette Dávidot a' bűnért, de egy Proféta sem követte azon Dávidot a' bűnért.

KERD. *Az Isten ne adta volna?*

FEL.

FEL. Adám-is az Iſtenre vete; Ez Aſzſzonyi állat ugy mond mellyet mellém adál, ő az, a' kinékem ada a' fának gyümöltsében, és évém.

KERD. *Az ördög tselekedtette velem?*

FEL. Elég ördöge kinek kinek a' maga roſz terméſzete, és tulajdon kivánſága, azt mondgya Jakab Apoſtol. *1. v. 14.*

KERD. *Nem olly fekete az ördög az mint irják?*

FEL. Meg-tudná mondani ama' ſzegény gyermek kiben az ördög vala, ſzaggattya vala, a' földhöz veri vala, tajtékot túr vala, a' fogait tsikogattya vala, elfonnyad

fonnyad vala; hol a' tüzbe hol a' vizbe eſik val. Kinek az édes Attya könyhullatáſſal kéri vala Jéſuſt; Uram légy legitſéggel könyörülvén rajtunk. *Márk. 9.*

KERD. *Nem olly hév a' Pokol a' mint hirdetik?*

FEL. Meg tudná mondadani a' gazdag, ki a' pokolbã fel-emelvén ſzemeit mikor volna a' kinokban, kiált vala Abrahámnak, hogy márcsa az ő kiſſebbik ujját a' vizbe, és hivöſitese-meg a' nyelvét, mert gyötrödik a' lángban. *Luc. 16.*

KERD. *Egy ördögtül nem félek, kettö reſtell érettem jöni?*

FEL. Kettö? De nem

kettö

kettő hanem *Legio* sem reſtell éretted menni. *Legio*, az az, Hat ezer hat ſzáz és annál-is több ördögök. Meg-tudná mondani a ma' ſzegény ember, kibe annyi ſzámu sereg ördög ment vala, ruhába nem öltözik vala, házban sem maradhat vala, hanem puſztahelyeken hordoztatik vala az ördögöktűl, kit megkérde Jéſus; ezt mondván; kitsoda tenéked neved? melyre az ördög monda: *Legio* mert ſok ördögök mentek vala abban az emberbe. *Luc. 8. 30.*

KERD. *Akar ki-é lenne menyorſzág csak én lakhatnám a' földön?*

FEL.

FEL. Gergeſénus vagy, inkább ſzereted a' diſznot hogy nem a' Chriſtuſt. Matth. 8.

KERD. *Nem jo hoſzſzu prédicátio hoſzſzu petsenye jo?*

FEL. Haſad Iſtened. *Phil. 3. 19.*

KERD. *Megesnék benne, ha minden kicsinyért el-kárhoznek az ember?*

FEL. Ugy de addig kicsinyitéd hogy a' ſok kicsiny öſzve gyűl, annakutánna meg-telik gonoſságidnak mérteke, és annak ſullya le-nyom a' pokolig.

KERD. *Mi nem lehetünk Angyalok?*

FEL. Nem ugyan, hogy emberi terméſzeted Angyaliva változzék, de er-

kölcsödre nézve, ha Angyali tisztaságban nem viseled életedet, nem leszesz részes Angyali társaságban soha.

KERD. *Nem lehetek olyan mint egy vén ember?*

FEL. Kétség-is ha leszeszé vagy soha sem. *Boldog a' szolga a' kit az Ur vigyázva talál.* Luc. 12.

KERD. *A' vén embernek szarába szallot az esze?*

FEL. Ugy itilnek vala Noë felöl-is, hogy csakálmodta a' vén ember a' vizözönt, s' azért készíti a' bárkát; azonban a' Csufolok kün veszének, Noë a' bárkában meg-tartaték.

KERD. *Immár beteges vagyok, vén vagyok?*

FEL.

FEL. Ha csak azért nem vétkezel, az a' mit szoktak mondani; *Nem ő hatta-el a' bűnt, hanē a' bűn hatta-el őtet.* Azért ezt kellene mondanod: Ha módom volna-is, ha minden erőm meg-volna-is, még sem vétkeznem az én Istenem ellen.

KERD. *Nem vétkeztem én, mert nem-is volt modom benne?*

FEL. Nem-is az a' virtus, Nem vétkezni míkor mód nincs benne; Jozan lenni mert nincs borod; Ebren lenni mert nem álhatol; Hanem a' volna a' Virtus, mikor módod volna beñe, s' még sem vétkezel. Megrészegedhetnél de nem

cselekeſzed mint Daniel
Király udvarában. Aſzſzo
nyoddal hálhatnál de ne
cselekeſzed, fél-vén az I
tent, mint a' Joſeph. Ny
reſéget kaphatnál gonoſ
uton, de nem cselekeſzed
Ez kedves dolog Iſtẽ előtt

KERD. *Ha máſok megcse*
lekſzik nékem-is ſzabad?

FEL. Nem a' más em
bernek cselekedete a' te
életednek régulaja, hanem
az Iſteñek törvénye, ehe
kel ſzabnod és rendelned
életedet és cselekedetidet,

KERD. *Igy volt a' ſzoká*
nálunk eleitől fogva?

FEL. Nem a' ſzokás a
mi életünknek régulája,
nem ahoz kell ſzabnunk

életünket, hanem az igaſ-
ſág, az Iſtennek törvénye,
és a' mi azzal edgyez avagy
azzal nem ellenkezik, a'
ſzerint kell viſelned maga-
dat és cselekedetidet.

2. A' roſz ſzokáſſal men-
teni magát, annyit téſzen,
mint mikor a' lopo azzal
mentené magát, ſzokás',
volt nála a' lopás'.

KERD. *Réſzeg voltam?*

FEL. Kettős büntetéſre
vagy mélto. Edgyikre a' ré-
ſzegſégért; Máſikra, a' ré-
ſzegſégből ſzármazott go-
noſz cselekedetedért.

KERD. *En nem tudtam*
annyira?

FEL. A' nem tudás vala-
menyire mentség, de nem

elégséges mentség; sőt az akarattal valo nem tudás, csak oly mentség mint a' részegség; kettős büntetésre vagy mélto: elősször, a' nem tudáséért holott tudnod kellet volna; másodszor, a' nem akarás, nem tudás miatt, lőtt gonosz cselekedetedért.

KERD. *A' mire érkezem lám meg-cselekeszem?*

FEL. Atkozott az ember kinek mikor az ő juhai közőtt jo him bárany vagyon, még-is hitvánnal áldozik. *Mal. 1. 14.* De hanincs, nem átkozott; Megelégszik Isten egy pár Galambal vagy Gerliczével.

KERD. *Ha az Isten magá-*

szolla-

szollana mint Salamonnak, Epits egy Templomot, azt-is meg-cselekednem?

FEL. Az Istennek ollyan formán valo szolláját ne várjad ma. Vagyon Moses és Prophéták, halgassad azokot, ha azokot nem fogadod, az Isten szavát nem fogadod. Más az hogy, csak ollyan az, mint pokolban a' gazdagnak kévánsága, hogy a' más világrol küldgyenek erre a' világra, s' inkább meg-térnek az ő attyafiai.

KERD. *Szabad az enyimből, azt mivelnem, a' mit akarok?*

FEL. Az Isten ő maga felől mondgya azt, nem te,

felőled. Az Istené egyedül az a' szabadság, nem az emberé. *Matth. 20.*

KERD. *Nincsen költő pénzem?*

FEL. Mert be-dugtad a' kut főt, mint a' Philistéusok az Isák kutyát, nyisd-meg a' kut főt, had folljon foljamatja.

Gen. 25 15.

KERD. *En szegény vágyok láfsák a' gazdagok?*

FEL. Szintén ollyan mentség, mint ha az alacson rendű szolga azt módaná: En mit gondolok az Uram bőcsületivel, láfsák azok kikre többet biztak. Büntetésre mélto szolga keveſen ſem vagy hű, többet ſem biznak reád.

KERD.

KERD. *En pénzt adtam érette?*

FEL. Szintén az hogy némely ember pénzenn-is meg-vészi a' bűnt.

KERD. *Isten tiszteſségire adakoztam belőle?*

FEL. Az ajándék megvakétya az embert, de nem az Istent.

Valakinek törd-bé a' fejét, s' adgy flaſtromot reá.

KERD. *Vétek ugyan, de én jo végre cselekedtem?*

FEL. Mert nem ſzabad gonoſzt cselekedni, bátor jo jőjjőh ki belőle. Nem ſzabad lopnod bátor alamiſnát oſztogas belőle, Nem ſzabad hazudnod bá-

tor a' ſzomſzédnak haſznot hajthaſ-is véle.

KERD. *Hát ha jot cselekeſzem; s' gonoſz jő ki belole?*

FEL. Jot ſem ſzabad cselekedned, ha gonoſz jő ki belőle. Valakit meg-vendégely, s' az után jol megverd, vágy meg-is őllyed, mint Abſolő Amnont. Valakinek ſzálláſt adgy, mint Jáhel Siſerának, az után által verjek fejet a' ſátor ſzegivel. *Judic. 4.*

2. Oly jot ſem ſzabad cselekedned, mellyel nagyobb jo bántodik-meg. *Példának okáért*, A' prédikátion nem ſzabad könyvét olvaſnod, bátor jo könyv légyen, mert né talám oly

dolgot halhatnál, mely idveſséged felől nagyobb jo, s' az bántodik-meg véle.

KERD. *El-kellé a' prédikátiora mennem, látván a' tanitonak roſz maga viſeléſet.*

FEL. El-kell, hn egyébaránt az Iſteñek igéjét tiſztán, az hitnek fundámentomit igazan, tanétya, mert Idvezitőnk azt módgya: *Az Moſes ſzékiben ülnek az irás tudok, valamellyeket néktek parancsolnak hogy meg-tarcsátok, meg-tarcsátok, de az ő cselekedetek ſzerint ne cselekedgyetek Matth. 23. 2.*

2. Mert a' kivűl megbomlott kutbol, ſzép tiſzta vizet merithet az ember.

3. Eő magárol ſzámoʋ ád, te viſely gondoʋ magadrol.

4. Bálám képmutato ember vala, de affelől megáldá az Izraël népét, és ſzép jővendőléſt tőn a' Meſſiás Chriſtus Jéſus felől. *Származik ugy mond Csillag Jákobból. Num. 24. 17.*

KERD. *Hogy hogy lehetett az?*

FEL. Ugy hogy az Iſten a' roſz eſzközőkkel-is jól tud élni: és a' roſz eſzközők által-is nagy dolgoʋ végben tud vinni.

2. Ugy hajtogattya Iſten a' gonoſz embernek-is' nyelvét, hogy csak azʋ ſzóllya, a' mit az Iſten akar.

KERD. *Mert tiſztem hivatalom vagyon, nem érkezem mindenkor árra?*

FEL. Veſzedelmes tiſzt az melly el-vonſzon tégedet az Iſtentűl. Nem a' tiſztért vagyon az ember, hanem a' tiſzt hivatal vagyon az emberért, az az, az embernek jováért, nem lelkének veſzedelmejért.

KERD. *Kételenʋ vagyok ſokſzor véle, mert olly helyen, olly emberek kőzt vagyok?*

FEL. Hijjában vetűnk az időre, a' helyre, mert gonoſz elméd és indulatid viſznek a' vétkekre. Lámʋ Jóſef inkább tőmlőczreʋ vettette magát, hogy ſem meg-ferteztette volna éle-

tét. Lám Daniel a' Király udvarában, sem hizlalta magát, sem részegeskedet; mint Néhemiás-is a' Artáxerxes udvarában.

2. Ellenben ismét; Az Angyalok vétkeztek az Egben; Adám a' paradicsomban; Judás a' Christus társaságában. Es igy az idő, a' hely, a' társaság senkit meg nem ment.

3. El-kellene távoztatnod az alkalmatosságot, hogy kősztők ételeddel ne részesülnél másoknak vétkekben.

KERD. *Szegény a' legény s' nehezen idvözül?*

FEL. Igaz, mert még a' tanitványok-is azt mondgyák

gyák vala: *Kitsoda idvözülhet tehát? Matth. 19. 25.* De nem idvezit senkit szegénysége, mint Pharahot szenvedése.

KERD. *Többször-is hallottam én effélét?*

FEL. Az Isten győzné az embernek számtalan maga mentségére meg-felelni. Ha többször-is halottál effélét, szintén a' lészen magad menthetetlenségedre az itélet napján.

XII. AZ ISTENnek varakozásáról.

KERD. *Ez illyen magamentegető embert várja-é az Isten?*

FEL. Várja meg-téréset és eszére jövését!

KERD.

KERD. *Miért várakozik az Isten?*

FEL. Nem azért tugyan, mint ha nem tudná mi léſzen és mint léſzen a' dolognak vége, holott mindent tudó Iſten, eleve elláttya és jol láttya a' kövétkezendő dolgokat.

KERD. *Az Iſten nem csalatkozik-é meg reménségében?*

FEL. Soha ſem. Mitsoda reménſégében, csalatkoznék-meg? holott mindeneket jol lát, és által lát, az el-multakat és jövendőket, ſzintén ugy mint a' jelen valokat.

KERD. *Mitsoda tehát az Iſtennek várakozása?*

FEL. 1. Az Iſtennek várakozá-

rakozása, nem egyéb, hanem az ő kegyelmének és türéſének ideig valo fentartása.

2. A' ſok ellene tött boſzſzuſágnak ideig valo elſzenvedése.

3. A' büntetéſnek, büntető oſtornak, pálczának, ideig valo el-halaſztása. Ez az Iſtennek várakozása.

KERD. *Nem unnya el Iſten a' várakozáſt?*

FEL. Nem, mert az Iſtenben nitsen unalom.

2. Más az hogy, az Iſten előtt ezer eſztendő annyi mint egy nap, avagy egy étſzakának negyed réſze. *Pſal. 90. 4.*

KERD. *Bűnt tőttem vala, s' Mitso-*

s' Mitsoda bántáſom volt miatta?

FEL. Ne mond azt, mert az Ur hoſzſzú tűrő, A' mivel el-halatt, azzal el nem mult.

KERD. *Meg-bocsátya Iſten?*

FEL. A' meg-botsátáſſal-el ne hidd magadat, mert a' bűn bűntetetlen nem marad.

KERD. *Hogy hogy vagyon az; Meg-bocsatya Iſten, s azonban bűntetetlen ſem marad?*

FEL. Meg-bocsatya ugyan, az az, él nem kárhozol érette, de e' világi bűnteteſſel meg-bűntet, vagy magadat vagy mara-

dékikat

dékikat harmad és negyed iziglen.

KERD. *Az ő könyörületeſége nagy?*

FEL. Az ő boſzſzu állá-ſa ſzintén óllyan nagy, és az ő haragja (ha ingerelte-tik) ollyan gyors mint az ő jo kedve. Várakozik ugyan az Iſten, és az ő ſzőlejenek minden művét megadgya, az az, minden ſzükſégedet bé-tőlti, de ha a' ſzőlő buja léſzen és meg-kővéredvén vad ſzőlőt teremt, ki vágja az Iſſten. *Eſa. 5. v. 4.*

XIII. AZ ISTENnek el-hiváſárol.

KERD. *Ez illyen meg-átal-*

kodott

kodott embert hija-é Iſten a' meg-téréſre?

FEL. Hija.

KERD. *Miképpen hija?*

FEL. Néha ſzent igijének hirdetéſivel, néha, ſok jo téteményivel, mikor Iſtennek áldáſa vagyon az emberen, akkor-is hija Iſten az embert.

Néha iſmét, ugy bánik Iſten az emberrel mint Abſolon Joábbal, kit egyſzer-is máſodſzor-is hivatá Abſolon, de amaz nem akarván jőni, fel-gyujtá Abſolon tűzzel Joábnak a' csűrit, s' ugy kelleték el-jőni. Igy az Iſten betegſég, kárvallás, nyomoruſág által-is hija az embert.

KERD.

KERD. *Hogy hogy fér az Iſten bőlcséségéhez, hivni azt-is a' meg-téréſre a' kit bizonyoſson tud, hogy meg-veti az hivatalt?*

FEL. De ſőt inkább az Iſtennek bőlcseſége teczik onnét ki, mert ezzel mutatya-meg az ő jo és tűrhető voltát; és az ember a' miatt léſzē maga menthetetlen az itéletkor. Mint ſzintén ez világi tőrvény kezésben, noha jol tudgyák, hogy az el-idézett ember nem compareált olykor, és nem jőtt elé az feleletre, mindazáltal megkiáltyák háromſzor a' tőrvény ſzékin, hogy azzal annak- Ezech. 2. ℣. 4. 5.

annakutánna maga ment. hetetlen légyen..

KERD. *Holott ſok ember nẽ enged az Iſten hivâſának, meg tsalatkozik az Iſten abban, á mit fel-tött volt magában?*

FEL. Nem tsalatkozik. Mert az Iſten hi, az ember ha enged az Iſten hivâſának, idvõzûl: és igy ezaránt annak az engedelmes ſzivû embernek idveſsége, vólt az Iſten hivâſának vége. Ha penig az ember az Iſten hivâſára meg keményiti mágát, maga menthetetlen léſzen; és igy ezarántannak a' kemény ſzivû embernek maga menthetetlenſége, volt az Iſten hivâſának vége.

KERD. *Ne veſſen hát bár ſenki az Iſtenre.*

FEL. Ne, mert Elek én (ugy mond az Iſten) nem gyönyörködöm a' bûnös embernek halálában, hanem hogy meg-térjen és éllyen..

KERD. *Mi haſzna engedni az Iſten hivâſának, holott nem tudom el-válaſztott vagyok-é avagy nem?*

FEL. Ha az Iſtentûl rendelt idveſségedre vivõ ezközöket meg-veted, azzal kimutatod magadott nyilván, hogy meg-vettetett ember vagy, mert az kit Iſten akar vinni az életre, ugy rendelte, hogy ezközök által mennyen ember

annak el-vévéſére: Igy kell azért inkább gondolkodnod; Ha én tiſztem ſzerint engedek az Iſtẽ parãcsolatyának, jele az, hogy Iſten az által viſzſzen engemet az ő ők életre.

KERD. *Holott nem tudom mit rendelt Iſten felőlem, hogy hogy engedgyek parancsolatyának?*

FEL. Az Iſten az ő parancsolatiban nem az ő elrejtett akaratyát hanem az te tiſztedet adgya elődben, mint Abrahámnak az Iſák meg-áldozáſa felől adott parancsolatban, meg-teczik, valamint azért a' jo ſzolga az Ura parancsolatyára nem viſgallya az Urának ſzándékát, hanem a' mi az ő tiſz-

az ő tiſzti engedelmeſséggel el-jár hivatallyában: Szintén igy a' kereſztény ember, az ezkőzőkkel valo éles előtt nem hánnya vetiaz Iſteñek decretomat, nem hántorgatya az életnek könyvét, ha ben. vagyonéirva neve vagy nem, hanem az ő tiſzti ſzerént jár az Iſtennek utaiban, és parancsolatiban, a' dologgnak ki-menetelét Iſtenre bizvánn jo bizodalommal. *Joh. 13. v. 7. 8. Hebr. 11, 8.*

KERD. *Mi léſzen oſztán vége?*

FEL. A' léſzen, hogy az Iſten engedelmeſséged által viſzen tégedet a' kegyelemnek orſzágába, és mind

magad meg-tudod, s' mind
máſok felőled el-hiſzik,
hogy te Iſtennek válaſztott
fia leánya vagy.

KERD. *Mit kell itélni az ollyatén ember felől, a' kit Iſten nem hiv, hanem ſzabadoſon bocsát életében?*

FEL. Ne itéld azt, hogy
mind meg-vettetet ember
légyen az ollyatén, mert
Iſten nem mind egy aránt
valo időben hija az embereket a' meg-téréſre, nem
egyſzer s' mind hozza bé a'
válaſztottaknak ſzámát az
akolba, hanem némelyeket, jo reggel, némelyeket, hat, kilencz, és tizenegy ora tájban-is hiva' ſzőlőbe, némellyeket még az

Annyok méhében, mint
Jácobot, Jérémiáſt, kereſztelő Jánoſt, &c. Némellyeket iffiuſágokban, mint
Jephtet és Sauluſt; némellyeket meg-ért korokban,
mint Zachéuſt és Cornéliuſt; némellyeket vénſégek felé mint Manaſsét a'
Juda Királlyát; némellyeket noha kevesſeket csak
halálok előtt mint a' kereſzt fán a' tolvajt.

XIV. AZ ISTENhez válo meg-téréſről.

KERD. *Meg-térhet-é Iſtenhez az ember maga erejéből?*

FEL. Nem, mert az ember meg-holt a' bűnben, és

miként hogy az hólt ember maga magát meg nem elevenitheti, igy lelkiképpen a' bűnben meg-holt ember, csak maga erejéből Istennek kiváltképpen valo kegyelme nélkül idvességesen meg nem térhet.

KERD. *Miért haragszik tehát az Isten, holott az ember maga erejéből meg nem térhet, hiszem teritené-meg ő Szent Felsége, és ekképpen meg-térne a' bűnös ember? Ha penig ő Szent Felsége nem akarja, kitsoda álhat az ő akarattyának ellene?*

Rom. 6. 9.

FEL. Mit versengesz te inkább az Istennel? Tudodé, hogy a' kinek apja árulo, és árultatásával, el-

veszti őrőségét mind magától s' mind maradékitol, nem a' Király a' vétkes a' ki adta volt az őrökséget, hanem ő maga az árulo apád; Szinrén igy az Isten adott vala erőt a' jora, és tehetséget a' gonosznak eltávosztatására, a' mi első Atyánknak Adámnak, kiben mi minnyájan vétkeztünk, de hogy ő szofogadatlanságával el-veszttette aztaz tehetséget mind magától s' mind mi tőlünk maradékitol, ő a' vétkes nem az Isten. Méltán s' igazán kévánnyák azért az adosságot attol a' ki el-tékozlotta hanē fizethet-is, és igasság szerint büntető-

dik a' tékozlo ados. Ha kinek pedig Istẽ az ő kegyelmességéből és irgalmából meg-engedi az adosságát, s' ujjab erőt ád az meg-téréſre, ſzabadſágot az elveſztett örökſégre, az immár a' Királynak gratiaja, az az, az Istennek kegyelmesége és Attyai jo tetzése. *Matth. 11. 26. Luk. 10. v. 21. Eph. 1. v. 5.*

KERD. *De agyan meg-lehetne az Istentől, ſenki ne kárhoznék-el?*

FEL. Szintén ollyan az, mint ha azt mondanád. Meg-lehetne a' Királytol vagy Fejedelemtől, ſenki ne akaſztatnék fel, viſellye jol minden ember magát,

gát, ſem fel nem akaſztatik ſem el-nem kárhozik. Az igaſság s' a' torvény azt kévánnya, hogy a' bűn megbüntetteſsék a' megátalkodottakban, a' kegyelem és irgalmaſság ellenben, arra viſzi az Istent, hogy megkegyelmezzen ſokaknak a' Christus Jéſus közben járáſáért.

Láſs erről többet-is oda fel, az el-válaſztáſról.

KERD. *Miért parancsollya tehát Isten a' meg-téréſt, ha az ember maga erejéből meg nem térhet?*

FEL. Hiſzem hallad a' feleletet bőſégeſſen, mindazonáltal, a' mit az Isten parancsol a' hiveknek, vég-

ben-is viſzi azt az ő hivei-ben. A' hitetlenek pedig érdemek ſzerint veſznek az ő hitetlenſégekben és meg nem téréſekben.

KERD. *Mennyire mehet azért az hitetlen ember az Iſtenhez valo meg-terésben?*

FEL. 1. Tudgya a' poklot a' kénoknak helyet; az Eget örök életnek gyönyörüſégét; tudgya az bűnt bűnnek lenni, és azokkal érdemlet idő ſzerint és örökké valo büntetéſektől meg-is félemlik, mint Judás', Saul, Pharao. *Matth. 27.3. 1. Sam. 24. 17. 18. Exod. 9. verſ. 27.*

2. Meg-félemlik ugyan és meg-ſzontyolodik bű-

nein néha néha, de az vagyon csak a' reá következendő gyötrelemnek meggondoláſából, nem abból hogy azt bánná, hogy az Iſtent meg-bántotta. Mint Chám és Acháb, cſelekednék. *Gen. 4. 13. 1. Reg. 21. 27.*

3. Kévánkozik-is a' boldogſágra, de csak ugy, a' mint a' terméſzet ſzokot kévánkozni a' meg-eſmért jo állaptra. Illyetén vala Bálámnak kévánſága, mellyel kivánnya vala, hogy hallyon-meg az ő lelke az igazaknak halálával, és légyen az ő utolſo napja ollyan mint Jácobé. *Num. 23. verſ. 10.*

4. Kűlsőképpen ſzen-

tűl-is mutatja néha életét, ajakkal tiszteli Istenét, de de belől szive, elméje, akarattya, és egyébb indulati semmit sem változodnak. *Marc. 7. v. 6.*

KERD. *Hát az hivek mi által jutnak az Istenhez való idvessèges meg-térésre?*

FEL. Az Istennek kiváltképpen valo ereje által, mely a' bűnnek koporsojában fekvő embert fel-rázza, és uj életre hozza, a' mint Idvezitőnk módgya: *Senki nem jöhet én hozzám, hanem ha az Atya vonandgya azt.* Joh. 6. v. 44.

KERD. *Miképpen léssen az?*

FEL. Ugy hogy Isten az embernek elméjét meg-világosit-

lágositтya, és el-fordult akaratyát meg-hajttya.

KERD. *Mit értesz az elméned meg-világositásán?*

FEL. Mikor Isten az ember elméjének természet szerint valo setétségét és ostobaságát el-vészi, és egyszer s' mind tudással, esmérettel, a' dolognak értésével, abbã valo idvessèges épüléssel, meg-áldgya.

KERD. *Mit értesz hát az el-fordult akaratnak meg-hajtásán?*

FEL. Mikor az Isten arra viszi az embett, hogy ne akarja már a' gonoszt, hanem akarja a' jot.

KERD. *Mitsoda moddal lészen osztán az idvessèges meg-térés.*

FEL. Illyen moddal. 1. Az ember meg-esméri magát bűnösnek leñi az Istennek törvényéből. *Rom. 7.7.*

2. Erzi a' bűn ellen az Istenek haragját, és érdemlett büntetését meg-esméri az Istenek igasága szerint.

3. Szánnya cselekedetit, akarta volna ha vélc jol tett Istenét azokkal soha meg nem bántotta volna. *Act. 2. 37.*

4. Látya maga erejéből Istenhez valo jutásának lehetetlen voltát.

Ennekokáért.

1. Kévánnya az Istennek kegyelmét a' Christus Jésusban.

2. A' Chri-

2. A' Christus érdemét hittel meg-fogja, és fiui leányi bizzodalommal csak ahoz folyamodik és ragaszkodik.

3. El-végezi magában, hogy többé büneivel kegyelmes Istenét haragra nem ingerli.

Es igy.

A' Szent Lélek által, elméjében, akaratyában, és minden indulatiban meg-ujjul, a' meg-téréſnek és ujjá születésnek jo gyümölcsit teremti.

KERD. *Miből tudhatom meg, hogy Isten elmémet s' akaratomot igy meg-téritette?*

FEL. Az el-mult idővel

és el-tőltött életeddel veſd őſzve a' moſtani állapotodat, és gõdolkodgyál mind kettőről, találſzé változáſt belső indulatidban, külső ſzin mutatás nélkül.

2. Ha vagyon benned könyörgéſre és haláadáſra valo buzgoſágos indulat; Szent Léleknek munkálkodáſa az. *Rom. 8. 26.*

3. Ha a' könyörgésben vagy a' könyörgéſnek utána, érzeſz lelkedben valami könyebſéget.

KERD. *Mert ha ſemmit affelét nem érez ember magában, azt itélheti-é maga felől, hogy a' Szent Lélek nem lakik ő benne?*

FEL. Nem mindenkor. Mert

Mert a' Szent Lélek az emberben lehet akkor-is miкor a' léleknek derekas kételkedéſi és panaſzolkodáſi vannak. Bizonyſágok erre a' Szentek példái, és Jeremiás ſiralminak hármadik réſze.

KERD. *A' meg-térés után jo-é meg-emlekezni az el-mult vétkekről?*

FEL. Jo affelől.

KERD. *Ugy de! Mi végre?*

KERD. Magad meg-alázáſára. *Deut. 9. v. 7.*

2. Az Iſtenhez valo hálá adáſra. *Hálát adok, ugy mond Sz. Pál, a' Chriſtus Jéſuſnak, a' ki engem meg-erősſitett, ki elősző Iſtent káromló, háborgató és boſzſzontó valék, de én*

rajtam

rajtam könyörült. 1. Timoth. 1. v. 13.

3. A' több bűnösökön valo szánakozásra, és mind annyiszor magadnak megszégyenlésére. *Tanitom azt mondgya David a' bűnösöket a' te utaidra, ô Isten! én idvességemnek Istene, az én nyelvem hirdeti a' te igasságodat,* Psal. 51. 15. 16.

KERD. *Hát a' ki jó kedvel emlegeti életének gonoszságit?*

Prov. 2. 14. FEL. Jele, hogy az, bűnéről még pœnitentiát nem tartott, az Istenhez meg nem tért.

KERD. *Az el-hivás kivül, mitsoda jók tartoznak hivekre*

FEL. Vannak az hiveknek több magán valo privilegiumi-is Istentől, miném a' meg-váltás, megigazúlás, és a' többi.

XV. A' MEG-IGAzulásrol.

KERD. *Miképpen igazúlok-meg az Isten előtt?*

FEL. Ugy; hogy az Isten az mi kezesünknek a' Messiás Christusnak érettünk valo fizetését és elég tételét vévén, mint igaz Biró annak érdemeért tégedet bűnöst bűneidnek kötelibőlfel-óldoz, és fel-szabadit, azon közben járó Christusnak igasságát néked tulajdonitván, megigazúltnak mond és pronunciál az örök életre.

KERD.

KERD. *Mit mivel itt az Hit?*

FEL. Ezt az Atya Istennek a' Christusban valo kegyelmét, el-hiszi, meg-fogja, magájévá tészi, és azzal él fiúi leányi bizodalomnal.

KERD. *Még sem értem; Az Hit igazit-é meg, vagy a' Christus igasságának érdeme?*

FEL. Az Istennek kegyelme igazit-meg bűneidből, a' Christusna igasságáért, halálának és fel-támadásának érdemiért. *Rom. 3. vers 24.*

KERD. *Ha a' Christusnak érdemiért és elég teliért igazulunk-meg; Nem kegyelemből vagyon tehát az?*

FEL. Igaz az, ha a' Christusnak

stusnak elég tételét nézed, mert az keserves áldozat és érdemes fizetés vala: De ha minket meg-gondolsz, mi reánk nézve kik haragnak és halálnak fiai valánk; de az Atya Isten bé-vötte, acceptálta, a' Christusnak érettünk valo érdemes fizetését, annak igasságát nékünk tulajdonitván, kegyelemből vagyon ez. Sz. Pál ezen szokkal mondgya: Meg-igazulúnk ingyen, Isten kegyelméből, a' Jésus Christusban lőt váltságnak általa. *Rom. 3. 24.*

KERD. *Miért mondatik tehát az: Hittel igazulúnk-meg?*

FEL. Azért, mert az hit

mint egy kézel fogja azt a kegyelmet, úgy mint drága kintsetſ.

KERD. *Mitsoda bizodalommal tselekedkedheti ezt, a bűnös ember?*

Esa. 55. 1. FEL. Azzal, hogy Idvezitőnk hivja mind azokat kik ſzomjuhoznak, vegyék az életnek vizét ingyen, nem hivja az igazakat, hanem a' bűnőſőket a' pœnitentiára, nem jőtt az egéſſégeſekért, hanem a' betegekért, hivja a' meg-terheltetteket és fárattakat, hazahozza az el-tévett juhot, és bé-fogadgya a' tékozló fiút.

KERD. *Mitsoda jók követik ez meg-igazúláſt?*

FEL. Az Iſtennel valo meg-békéllés. *Rom. 5. 1.*

2. A' léleknek tsendes nyugováſa. Mert miképpen az oltovány ág ſzijja minden nedveſségét annak a' fának melyben oltatott; igy mi, kik a' Chriſtuſba béoltattunk, hizſzük az ő igaſságát és hit által magunkévá teſzſzük, és jovaival lelkünket táplállyuk.

3. Az idveſségnek bizonyos reménſége. Mert az hit és reménſég, ottan ottan hoznak ketten egy rúdón, koſtoló édes ſzőlő gerezdeket a' mennyei Kanaánból, miglen ez puſztában e' nyomoruſágnak és ſiralomnak vőlgyében bujdoſunk.

4. A' nyomoruſágoknak békeſéges tűréſsel ſzenvedéſe, mellyel Idvezitőnkis biztatá ama' gutta őtőtt embert mondván: *Bizzál fiam, meg-botsáttattanak tenéked a' te bűneid.*

5. Az őrők életnek birása, hogy miképpen uralkodott vala a' bűn halálra, azonképpen a' kegyelem-is uralkodnék az igaſság által az őrők életre, a' mi Urunk Jéſus Chriſtus által. *Rom. 5.*

XVI. AZ HITRŐL.

KERD. *Ertem már á dolgot, hogy hittel igazulunk-meg; de nem hihetek én az Iſtenben ugy a' mint kévántatnék?*

FEL.

FEL. Hogy ha ſzomoruſágodravagyon, az jo jel az, mert afféle ſzomoruſágok, ohajtáſok, és Iſtenhez valo vágyodáſok, Sz. Léleknek munkai az emberben, és igy kedves Iſteňek előtte a' te hited noha gyengye. A' meg-ſzegett nád ſzálat el-nem tőrdeli Iſten, és a' füſtőlgő gyertya belet meg nem óltya. A' kik menyegzői lakodalomra hivattatnak, nẽ mind egy aránt valo fenyes őltőzetben mehetnek; A' kik a' bárány Chriſtuſnak menyegzejének vatsorájára hivattak, kik gyengébb s' kik nagyobb hittel járulhatnak. A' gyengye hit-is

Eſa. 42. 3. Apoc. 19. 9.

meg-

meg-fogja az Chriſtus jo tétéményit, mint ſzintén az erőtlen kéz noha reſzket, ugyan el-véſzi mind azáltal az ajándékot.

KERD. *Hát ha tellyeſséggel el-fogy hitem?*

FEL. Ha el-fogy hited, ſoha nem volt igaz hited. Meg-lehet az, hogy a' hitnek kűlső jelenſégi el-fogyhatnak, mint el-fogya Péter Apoſtolban, midőn meg-tagadá Idvezitőnket, de az igaz hitnek gyűkerei a' meg-igazult embernek ſzivéből hóltig ſoha ki nem veſznek.

KERD. *Mitűl vagyon az?*

FEL. Attol, mert a' békeſségnek és kegyelemnek ſzővet-

ſzővetsége mellyet Iſten egyſzer vetett az ő hiveivel, ſoha meg nem rokkanik, ha ſzintén az hegyek és halmok meg-rendűlnek-is, az Iſten azt cselekeſzi, mind hogy akarjátok mind hogy véghez vigyétek. *Phil. 2. 3.*

2. Mert a' hivek az Chriſtus Jéſuſnak jegyeſi, kiket Sz. Lélekkel mint egy gyűrűvel el-jegyzett, vétkeznek ugyan ſokſzor, de végképpen a' hittől és jeg'eſekhez valo ſzeretettől el nẽ ſzakadnak. *Hoſ. 2. v. 20.*

3. Mert az Iſteñek ajándéki olliyanok, hogy ſoha ő azokat meg nem bánnya. *Rom. 11. 29.*

4. Mert az hivek Istennek erejétől őriztetnek hit által az idvességre. *1. Petr. 1. v. 5.*

KERD. *Lám azt mondgyák, hogy a' hittől sokan el-szakadnak?*

FEL. Nem az idvezitő hittől mely ő bennek soha nem-is volt, hanem mivel tsak ideig hisznek és a' késértetnek idein. el-szakadnak, ideig valo hitnek és ideig valo hitűeknek mondatnak ezek Christus Urunktol. *Matth. 13.*

KERD. *Miért jutnak tehát az Istennek szenti-is néha oly kételkedésekre, mint ha hitek sem volna az Istenben?*

FEL. Ugy vagyon az, hogy

hogy a' keresztyén ember-is jut néha ollyan szomoru állapotra, de az ettől vagyon, hogy a' hitnek érzése vagy egyéb külső jelenségi mellyekből az hit meg-esmértetnék, el-fogynak, az hitnek mint egy szikrának az hamu alatt semmi tsillámlása nem látszik, noha tellyességgel soha ki nē aluszik.

KERD. *Több példákkal-is világositsd e' dolgot?*

FEL. Mint a' kut-főnek folyamattya, a' nyári hévségben meg-lassudik, noha tellyességgel ki nem apad; A' gyümölts fának terméke, a' sanyaru télnek hidegségében nem virágzik, de

azért tellyeſséggel ki nem ſzárad: Igy a' kereſztyén embernek hiti, a' kéſértetnek hévſégében, és a' keſerves probáknak ſanyaru hidegſégében, meg-csügged, meg-laſſudik, és külsö jeleire nézve nem virágzik, de azért, ha igaz hit, annak gyükerei az idvözülendö emberböl hóltig ſoha ki nem veſznek, hanem mihelt a' kéſértetnek hevſége el-mulik, a' keſerves probáknak hideg tele enged, mihelt az Iſten az embernek ſzivében békeſséget ſzóll; azonnal a' hit ki-ujjúl, és külsö jelenſégekkel is iſmét gyömöltsözvén kimutattya magát.

KERD.

KERD. *Soha nem érzek annyi jót bennem, mennyi gonoſz indulatot?*

FEL. Még-is lehet benned igaz hit, noha gyenge, mivel hogy a' teſt gyakrabban felyül vitézkedik a' lelken, több az mi lelki betegſégünk mint jó egéſségünk, ſoha nem érzi az ember olly hathatóképpen teſtének egéſséges voltát mint csak eggyik ujjának meg-égetéſének fájdalmát.

KERD. *Imádkoztam-is ſokſzor de kevés haſznát érzettem?*

FEL. Imádkoztál de találám haraguttál imádkozáſodban, mint a' Jonás Prophéta. *Jon. 4. v. 3.*

2. Mert talám magad sem tudod mit kértél Istentől, mint a' Zebedeus fiainak annya, és a' mint Jakab Apostol mondgya: *Kéritek és nem veszitek-el, mert nem jol kéritek. Matth. 20. v. 20, 22. Jac. 4. v. 3.*

3. Ha penig Istenessen imádkoztál, és a' mi illendő azt kérted, meg-halgatott az Isten noha el-halasztota annak meg-adását, alkalmatosb időre, nag'ob haznodra és javadra. *Esa. 30. 18.*

4. Avagy ha szintén azo dolgot mellyért imátkoztál meg nem adta-is Isten, mindazon által talám hasonlot avagy annál-is nagyobb jot adott Isten éretted, de

te, de nem vigyáztál reá. *Példának-okáért*, Abrahám imátkozék Ismael életéért, s' az Isákot adá Istē helyette.

KERD. *E' világi jokat miképpen kel Istentől kérni?*

FEL. Hával. Ha, tudni illik, Sz. felségednek ugy tetczik, s' nékem-is idvességemre esik.

KERD. *Miért igy?*

FEL. Azért, mert nem tudod, hogy ha minden világi kivánságod idvességedre szolgálna-é avagy nem? Azért az Isten jó tetczésére kell ez aránt magadat hagynod.

KERD. *Hát a' lelki jókat ollyan conditioval kellé kérnem?*

FEL. Nem. *Példának okáért*, Nem jó így imádkozni, *Uram ha felségednek tetczik botsáſd-meg az én bűneimet*, avagy, *add-meg az örök életet*. Mert azt bizonyoſon tudod, hogy bűneidnek botsánattya és az örök élet, idveſségedre ſzolgál, és az Iſten-is mindenkor akarja, hogy a' bűnös ember meg-téjen és éllyen. Azért efféle lelki dolgokban nem kell conditioval azaz, hával imádkoznod.

KERD. *Az imádſág közzé ſzabad-é átkozódáſt elegyiteni?*

FEL. Nem.

KERD. *Hát Dávid mint átkozódik ſok helyen a' Soltár könyvben, nevezet ſzerént a' 109. Soltárban?*

FEL. A' Dávid Prophétai lélekkel birt, nem átkozodás volt az hanem jövendölés a' Judás állapottya felől, minémű átok fog ő reá ſzállani, az mint idő mulva bé-is tellyeſedet: De minálunk nincsen afféle jövendő tudáſnak lelke, melynek okáért azt példájul nem vehetyük.

KERD. *Az Iſten igéjének halgatasával-is élek, de kevés hathatóságát érzettem magamban?*

FEL. Még-is lehet reménſég felőled, hogy vagyon az hitnek ſzikrája benned. Mert a' dolog igy

vagyon gyakorta, mint ſzintén a' beteges embernek állapatya, a' ki él ugyan az étkeknek jovával, de győrának gyengeſége vagy egyéb alkalmatlan beteges erőtlenſége miat nem érzi izit azoknak azonnal, noha annakatánna gyomra meg erősödvén, ſzájának izi meg-jővén, meg-érzi azon étkeknek táplálo erejét.

KERD. *Ha nem érzek ſemmit ez aránt magamban, mihez bizzam tehát?*

FEL. Az Iſten igéretihez bizzal, nem a' magad érzéſéhez, és várjad az Urat mert az Iſten akkor jő-el mikor akar, és ugy jő-el a' mint akar.

KERD.

KERD. *Csak remenséggel táplállyam-é magamat?*

FEL. Bizony hit és remény ſég által járunk moſt, nem ſzemmel valo látás által, mert a' ki mit lát miért reménli azt? Azt mondgya Szent Pál: *Es boldogok a' kik nem lattanak és hittenek, azt mondgya ő maga Idvezitőnk.* Johan. 20. Jer. 5. 7.

KERD. *Honnét tudhatom én azt, hogy igaz hittel vagyok meg-igazulva?*

FEL. Ha annak jo gyümőltsit mutatod, mert miképpen a' teſt a' lélek nélkül, meg-holt állat, azonképpen a' jo cselekedetek nélkül valo hit, meg-holt állat. A' jo cselekedetek

mindgyárt kövétik a' meg igazult embert, miként a' jo fa teremt jo gyümöltsöket, és mondatol ujja születet embernek.

XVII. AZ UJJA születésről.

KERD. *Miben áll az ujjá születés?*

FEL. Az ô embernek meg-öldöklésében, és az uj embernek meg-elevenitésében, mert egynek felépüléſe nem lehet másnak el-romlása nélkül.

KERD. *Mitsoda az az ô ember?*

FEL. Az ô ember nem az embernek teſte magában, hanem az ember természe-

mészetének meg-veſzetsége, mellyet hajdan még az elsö ember eſetiből vonánk magunkra, avagy az egéſz embernek romlott roſz terméſzete.

KERD. *Miert mondatik ô embernek?*

FEL. Mert igen régi dolog, még a' paradicsomban kezdeték az a' mi romlásunk, az elsö embernek engedetlenſége miatt.

2. Mondatik, elsö Adámnak-is, mert ö miatta veſzſze az egéſz emberi nemzet: A' Chriſtus ellenben mödatik, második Adámnak, mert ö általa épüle fel viszont az emberi nemzet, *1. Cor. 15.*

KERD. *Mitsoda az ô embernek meg-öldöklése?*

FEL. Az mi ujjá szűletésünknek elsö része, mikor a' Sz. Lélek mi beñünk a'mi veszetségünknek hathatocrejét lassan lassan el-rontya, hogy mi többé a' bűnnek ne éllyünk. *Rom. 6. 6.*

KERD. *Mi következik abból?*

FEL. A' bűnnek meg-ismérése, meg-utálása, a' bűnön valo keservés, és törödés, mellyel meg-vallyuk és siratyuk, hogy velunk jol tett Istenünket meg-bántottuk. *Az én bűneimet én ismérem, azt mondgya Dávid, és az én bűnöm szüntelen elöttem forog énnékem.* Psal. 51.

KERD. *Mond-meg azt-is, mit értesz az uj emberen?*

FEL. Az uj ember nevezetin az irásban értetik, az embernek veszett és romlott természetének Szent Lélek által valo meg-ujjúlása, és a' meg-ujjúlt embernek elevensége.

KERD. *Mitsoda az uj embernek meg-elevenedése?*

FEL. A' mi ujjá születésünknek második része, mikor ujj életre támadtunk, az az, nem a' bűnnek már, hanem igasságnak szolgálunk és élünk, mert nem elég el-hagyni a' gonoszságot, de azzal edgütt egyszer s' mind gyakorolni kell az igasságot-is. *Psal. 33. vers. 15.*

KERD. *Tökélletes-é az illyetén ujjá ſzületett ember?*

FEL. Nem, mert a' teſtnek és romlott természetnek valami ſeprődékje marad még-is az emberben, mig él ez életben.

KERD. *Mint alkuſzik az, az embernek meg-ujjúlt részével?*

FEL. Veſzekedik véle, tuſakodik mind kettő, és bizonyára a' teſt és annak régi veſzetſége meg-birja gyakorta az meg-ujjúlt részt és léleknek jora valo ſzepelkedéſét, ugy hogy, az ujjá ſzületett ember-is nem cselekeſzi a' jot mellyet akarna, hanem a' gonoſztmellyet nem akarna.

Innét vagyon az, hogy még a' Szentek-is gyakorta álmélkodáſra mélto vétkekre fakadtak.

XVIII. A' BŰNBOcsánatrol.

KERD. *Ki bocsáttya-meg a' bűnt?*

FEL. A' kia' bűnt megbotsáthattya, az igaz és örök Iſten.

KERD. *Lám a' Chriſtus-is meg-bocsátta ama' gutta ütött embernek. Matth. 9.*

FEL. Szintén azért igaz és örökké valo Iſten.

KERD. *Lám a' Tanitó-is meg-botsáttya a' bűnt? Joh. 20.*

FEL. A' Tanitó megbotsáttya az bűnt, az az, a' meg-

meg-térő s' penitentiát tartó bűnős embernek hirdet bűneinek botsánattyát.

KERD. *Lám a' Miatyánkban, Mi-is meg botsátunk ellenünk vétetteknek?*

FEL. A' mi meg-botsátásunk, nem egyéb, hanem csak az ellenünk tött vétekről valo el-feletkezésünk, meg-engedésünk, hogy rola nem tészünk hát tehetnénk-is; De hogy a' bűn bűn ne légyen, azt sem a' tanitó sem egyéb senki nem tselekedheti, hanem csak az igaz és örök Isten.

KERD. *Kinek kell megvallanom vétkeimet?*

FEL. Az Istennek a'kit meg-

meg-bántottál, meg-kell vallanod e' végre, hogy bűneidet botsáſſa-meg, ſérelmidet gyogyitsa-meg. *Teneked csak teneked vétkeztem, én Istenem, azt mondgya Dávid: és gonoszságot tselekettem a' te szemeid előt, hogy igaznak itélteſsél a' te beszédidben, és tiszta légy mikor itélsz. Psal. 51. v. 6.*

2. Meg-valhatod az embereknek-is, a' mint Szent Jacab mondgya: *Vallyátok meg ugy mond egy másnak bűneiteket, és imádkozzatok egy másért.* Jac. 5. v. 16.

KERD. *Mitsoda embernek vallanám-meg bűneimet?*

FEL. A' Lelki tanitónak meg-valhatod ez végre, nem

nem, hogy botsáſſa-meg bűneidet, de hogy tégedet tanitson, vigaſztallyon, lelked iſméretiben tsendeſitsen, biztaſſon, és bűneidnek botsánattya felől az Iſten igéretinek hirdetéſivel bizonyoſsá tégyen.

2. Jó emberednek-is meg-valhatod ez végre, hogy rajtad ſzánakozzék atyafiui ſzeretettel, mert ha az ember nyavalyáját kedves baráttyának kebelében ki-öntheti, ſokſzor az-is könnyebſégére vagyon elkeſeredett ſzivének

KERD. *A' Chriſtuſnak két köntöſe volt: edgyiket el-darabolták a' vitézek, s' fel-oſztoztak véle; a' máſikat egéſzszen hagyták; mit tanullyak ebből?*

FEL. Néked-is két köntöſöd légyē, az edgyik *a'Hit* Ezt ſenkivel ne közöld, hanem éppen, egéſzſzen, meg-tartsad, egyedűl csak az egy közben-járó Chriſtus Jéſuſnak: Az máſik köntöſöd légyen a' *Szeretet*, ezt el-oſzſzad, közöllyed, minden emberekkel, de kiváltképpen a' kivel egy hiten vallāſon vagy. *Gal. 6. v. 10.*

KERD. *Egy jó ember, egy roſz embertűl, olly dolgot kért, melly ez egéſz világnál drágabb?*

FEL. A' jo ember, az Arimathiabéli Jóſeph; A' roſz

roſz ember a' Pilátus; a' mit tőle kért, a' Chriſtus teſte mellyet kért Pilátustol, hogy le-vétetnék a' kereſztfárul.

XIX. A' FIUVA FOgadáſnak lelkéről.

KERD. *Hogy hogy lehetek én arrol bizonyos, hogy éneis az Iſten kegyelmében réſzes vagyok?*

FEL. A' fiuvá fogadáſnak lelke által, a' ki által az Iſtent ſzerelmes Atyánknak kiáltyuk: és ezen Szent Lélek téſzen bizonyſágot a' mi lelkünkel edgyütt, hogy mi Iſtennek fiai vagyunk. *Rom. 8. v. 15.*

KERD.

KERD. *Mikor lakozik én bennem ollyatén Lélek?*

FEL. Annak bizonyos jelei vagynak.

KERD. *Mellyek azok?*

FEL. Ha elébbi fertelmeſségedre, melyben hevertél mint egy ſárban, viſzſzá nem térſz, hanem mint meg-ujjúlt ember az Iſtennek lelke által tiſztán tartod magadat. Errűl ſzol a' mennyei Vőlegénynek a' Chriſtuſnak jegyeſe: *Levetettem (ugy mond) motskos ruhámat, hogy hogy őltőznémfel? Meg-moſtam az én lábaimat, mimódon keverném iſmét azokat a' porban? Cantic. 5. 3.*

2. Mikor fiúi leányi indulat vagyon benned az Iſtennek

tennek ſzeretetihez, és fiui leányi bizodalom azon Iſtennek jovoltához, nem ugy mint a' ſzolga a' ki ſzereti ugyan az Urát de a' bérért és fizetéſért; hanem mint fiú, a' ki ſzereti édes' Attyát, nem bérért vagy fizetéſért, hanem atyai voltáért: Igy az hitetlen ember ſzereti ugyan az Iſtent, de csak e' világi joért, fél az Iſtentűl de a' bűntetéſért; A' kikben peniglen a' fiúvá fogadáſnak lelke lakozik, ſzeretik és félik az Iſtent, Iſteni voltáért, nem annyira csak magok haſznáért.

3. Mikor fel-éledet reménſég vagyon benned mennyei örökſéged felől, jo jel

jó jel az, mert a' mennyei örökſég és annak várása a' fogadott fiaké nem ſzolgáké vagy idegeneké. *Rom. 8. v. 17.*

4. Mikor az emberben olly lelki öröm vagyon, hogy az Iſtennél egy ſzempillantáſig valo lételét nem adná ez egéſz világnak gyönyörűſégén, megkoſtolván mely jó és édes' légyen az Ur. *Pſal. 34. 9.*

KERD. *Mint viſellye magát az ember ollyetén állapatyában?*

FEL. Ugy, hogy a' benne lakozó Sz. Lelket meg ne ſzomoritsa, a' mint Sz. Pál int, *keſerűſéggel ne illeſſétek ugy mond az Iſtennek ama'*

Szent Lelkét, melynek általa meg-petsételtettek az tellyes váltságnak napjára. Eph 4.30

KERD. *Mikor ſomorittya-meg az ember a' Sz. Lelket?*

FEL. Mikor az Iſtennek Lelke meg-világoſitván az embernek elméjét, akaratyát és minden indulatit meg-ujjitván, a' lélek vitézkedik az meg-ujjúlt emberben a' teſt ellen, tuſakodik mind kettő; de az ember a' teſthez vonattatik, annak kedvez, annak fogja pártyát, a' teſtnek kivánſágit tőlti-bé, és igy a' lelket meg-ſzomorittya, keſerűſéggel illeti, és mint egy meg-óltya. *1. Theſſ. 5. 19.*

KERD. *Mint léſzen oſztán dol-*

tán, dolga az illyetén embernek?

FEL. Bizony keſerves léſzem ſokſzor, mert a' boſzſzuállo Iſten Szent lelkét tőle meg-vonſza, az embert magának hadgya, és ekképpen az ember lelkében el-hagyattatik.

XX. A' LELKI KE-ſértetekről.

KERD. *Mitsoda a' lelki el-hagyattatás?*

FEL. Mint ſzintén mikor kedves vigaſztalo uti társodtol el-hagyattatol roſz magad viſeléſe miatt, nincs kivel beſzélges az uton, egyedül bujdoſván, félſz rettegſz minden felől

reád jöhetö veszedelemtöl: Igy szintén mikor párt ütésed miatt az Isten Szent Lelkét töled el-vészi, és tennen magadnak hágy, bünеid elötted kezdenek forogni, látván az Isteñek igasságát hogy ha érdemed szerént bánnék veled, méltán örök kénokra szentenciazhatna, meg-rémülsz, az ördög-is kezd sarkallani, elmédbenn-is meg-tantorodol, nincs ki eleget teheſſen háborodott lelkednek. Ez a' lelki el-hagyattatás.

KERD. *Illyen késértetbe eshetik az Istennek fia leánya?*

FEL. Illyenbe bizony.

KERD.

KERD. *El-kell veszni annak ez késértetben?*

FEL. Nem. Mert az Ur kézen tartya, el-hagyàttatik ugyan ideig de nem örökké; Egy kis busulásomban el-rejtettem vala az én orczámat te töled egy szempillantásig: de az én örökké valo irgalmasságomban könyörültem te rajtad, azt mondgya a' te meg-válto Urad. *Esaisnál 54. v. 8.*

KERD. *Hova lészen a' hitetlen ember illyetén állapotbā?*

FEL. A' hitetlen ember illyetén állapotyában zugolodik, káromkodik büneinék bocsánattya, felöl kétségbe esik, némely joval-is elébb halálának

elõtte mint Káin, némely halála elõtt mint Judás.

KERD. *Hát az Istennek fia leánya hogy tészen?*

FEL. Bizony azok-is megtántorodnak de le nem esnek, kétségbe ejtõ szokra fakadnak sokszor, de ismét magokat meg-eszmélvén kérik az Istent az Ur Jésus érdemiért, hogy haragjában, és boszszúállásában emlekezzék irgalmasságárol. *Habac. 2. v. 2.*

2. Bizik Istenben mint a' fiu édes Attyában. *Ha meg-ôl-is ugy-mond még-is ôbenne bizom.*

3. Jo reménséggel várakozik, miglen ismét el-jõ hozzá az Isten. *Esa. 8. v. 17.*

KERD. *Ez keserves állapotban mikorra jõ-el az Isten?*

FEL. Mikor az ember a' halálnak már szintén kapujára jutna, a' kétségbe esésnek partyára érkeznék, azonban az Isten kezét alá tészi, a' halál kapuibol kivészi.

KERD. *Mi lészen osztán vége?*

FEL. Mint az el-fáratt Galambocskának mely az õzõn vizben nem találá nyugodalmas helyet lábainak, meg-nyitá Noë az ablakot és bé-võvé szegény fáratt Galambot, s' megnyugotá: Igy az Isten a' késéretnek és keserves próbáknak õzõnviziben há-

nyattatott kereſztyén embert viſzont kegyelmébe véſzi, meg-ujitya, a' kéſértetnek őzőnvizét le-ſzállitya, bűneinek bocsánattya felől biztattya meg-őrvendezteti csontyait, mellyeket meg-rontott vala, a' félelem helyett lelki csendeſség kővetkezik és őrőm *Várván vártam ugy mond az felséges Urat, és imé hozzám fordula, a' mély veremből kihoza.* Pſal. 40.

KERD. *Mint viſeli magát annakutánna a' késértetből kiſzabadult ember.*

FEL. Vitézkedik az őrdőgnek ſugalláſi ellen, a' teſtnek izgatáſi ellen, a' ſzivnek keménſége ellen ſzorgal-

ſzorgalmatos ahétatos léſzen a' kőnyőrgéſben és' bűnein valo keſergésben, meg-gondolván azt minémű rettenetes' dolog a' meg-haragutt Iſtennek kezébe eſni.

2. Inkább s' fellyebb ſzereti az Iſtent, mint annak előtte, az Iſtennek beſzéde léſzen étel ital az ő lelkének.

3. Inkább ojja magát a' bűntől, és okoſſabb léſzen, hogy a' Sátánnak tőribe ne akadgyon iſmétlen.

4. Szővetſéget vet ſzemeivel, nyelvével, és' egyéb tagjaival, hogy gonoſzſágra ne mozdullyanak.

KERD. *Miért bocsát Isten illyẽ keserves késérteteket az ő választottira?*

FEL. 1. Azért, hogy az Istent meg-ismérjük. Hogy tudni-illik mint a' siro gyermeket csak az édes annya kérelheti-meg igy az háboru élmét csak az lelkeknek Attya az Isten csendesitheti-meg, és hogy ő egyedül az a' ki kézen fogya tart minden teremtett állatokat, ha meg-vonsza tőlők lelkét, azonnal mindenek meg-háborodnak és semmivé lésznek.

2. Azért, hogy magunkat meg-esmérjük. Minémű nyomorultak vagyunk mi természetünk szerint, ha az

ha az Urtol magunknak hagyattatunk.

3. Hogy magunkat megalázzuk az Isteñek kegyelmét meg-bőcsüllyük, és mint amaz Jérusálemi halasto mellet fekvő betegeknek sokasága a' viznek meg-mozdulását, igy az idvességnek ezkőzit meg ne utállyuk. *Joh. 5. 3.*

4. Hogy annál inkább kivánkozzunk az Istennek ama szẽtől szẽbe valo látására holot nem félünk hog' az Istẽ soha tőbé el hadgyõ.

KERD. *Add előmbe rend szerint a' kesérteteknek számát, és azokbol valo ki-szabadulásnak modgyát?*

FEL. 1. *A' Sátán*, ki az

egéſz földet bé-kerülvén, el-járja kereſvén, kit elnyelheſſen, ſőt az Iſtent arra ingerli hogy az embert adgya kezébe; néha világoſságnak angyalává tünteti magát és akképpen indit tégedett teſti bátorſágra, néha tulajdon ſzőriben elő álván rettegtet és kétſégben eſéſre kénſzerit. Itt eſmérd-meg gyarlo voltodat, fegyvertelen erőtlenſégedet, és a' mi fejünkhőz az Ur Jéſushoz folyamodgyál.

2. *A Bún.* A' gonoſz kévánſág mely a' bennünk lévő törvénnyel viaskodik, és gyakorta ezt meg-győzvén, mint egy foglyokat ra-

bul hor-

bul hordoz bennünket. Ez ellen a' Szent lelket hijad ſegitſégül, a' teſtnek kévánſágit be ne tőlcsed, fuſs a' bűntől az Iſtenért, de ne fuſs az Iſtentől a' bűnért.

3. *Az Iſtennek törvénye.* Mely ki-mondgya bűneidet, vádol és érdemed ſzerint átkozotnak kiált tégedet, hogy meg nem maradtál mind azokban, mellyek meg vañak irva a' törvénnek könyvében. Ez ellen a' Chriſtuſnak igaſságához ragazkodgyál, és az ő tőle vőtt kegyelem ſzerint uj életet élly.

4. *Az Iſtennek haragjától valo félelem.* Minek-utáña a' törvény meg-rettenti

tenti a' bűnős embert, a' boſzſzuállo Iſteńek harag. jának tűzétől csak nem meg-emésztetik. Ez állapotodban, a' Chriſtuſnak oldalából ki-folyt piros' vérrel és vizzel olcsad ez tűzet, és pœnitentia tarto könyhulatáſodnak folyáſával öntözd ez haragos lángot.

5. *A' lelki eſmeret.* Mely az ember ellen bizonyſágot téſzen, bűneiről meggyőzvén. Ez ellen állaſſad a' mi lelkünknek orvoſát a' Chriſtuſt, és az ő érdemében valo bizodalomnal bűneidnek bocsánattya felől legy álhatatos.

6. *Eönön maga az Iſten.* A' ki

A' ki néha mint egy megbuſult medve, *a' mint ſzol Hoſeás* ugy jő reád, és mint egy ellenség nyilait lövöldözi reád, mint Job mondgya vala, ſőt végtére kűzdik veled, mint Jácobbal. Ez aránt ugy viſeld magadat, hogy az Iſtent engeſztellyed, és el ne bocsáſſad mig nem meg-áld tégedet. Hoſeáſ. 13. v. 8.

XXI. AZ EMBERnek kűlső meg-probáltatáſárol.

KERD. *Mitsoda moddal leſzen az?*

FEL. Azzal, hogy az Iſten nem mindenkor kézen fogya hordozza az embert, hanem miképpen

hogy az édes atya a' járni tanulo gyermecskét el-esni hadgya gyakorta; igy az Isten-is az ő hiveit külső probák által-is ebrezgeti, nevedéken hitcket öregbiti, erősiti, mint ama' Cananéa Aszszonyi állatnak, a' kit valoba meg-probála Idvezitönk. *Matth. 15.*

KERD. *Abrahám felöl-is hallottam-e, hogy volt affele próbán-e?*

FEL. Igen-is.

KERD. *Hogy hogy parantsolhatta Isten Abrahámnak, hogy a' maga fiát ölye-meg?*

FEL. Szabad volt Isten véle. Mert az Isten semmi törvénytől nem függ, holott nálánál nagyobb senki

nincsen, a' ki törvént szabna eleibe.

2. Az életet Isten adta, ha el-kévánnya, szabad vele.

KERD. *Nem vétkezet volna-é Abrahám, ha meg-olte volna fiát Isákot?*

FEL. Nem. Mert az Isten parancsolattya, történy; annak engedni, nem vétek.

2. Az igaz szolga, az Urának parancsolattyának enged, ez az ő tiszti, nem-hántorgattya azt, mit akar azzal az ő Ura, hanem a' mit néki parancsoltak annak végét és ki-menetelét az Urára bizza, a' gazdára hadgya.

KERD.

KERD. *Mellyik volt nagyob; Abrahám kéſz volt a' megölésre, Iſák-is kéſz volt a' ſenvedésre?*

FEL. Ugy látſzik hogy Iſák nagyob dolgot cselekedett.

1. Mert nagyob dolog halált ſzenvedni, hog' nem mint a' ki meg-ōli.

2. Nagyob dolog az halálnak fájdalmit és rettegéſit viſelni, mint Iſák; hogy nem mint csak nézni, mint Abrahám csak nézte volna

De ellemben. Az irás az Abrahám engedelmeſségét hirdeti inkáb hogy nem mint az Iſákét.

Elsōbē, mert Abrahámnak, az eggyetlen egy fiát, édes

édes fiát, ártatlan fiát, kel vala meg-ōlni, mely dolgot édes attyának cselekedni, nagyob; keſerveſſeb és rettenetesſeb, hogy nem mint ha magának kellet volna meg-halni.

2. Iſák nem-is tudta a' dolgot, és ha reá kōlt volna, csak hamar általment volna az halálon; meg-menekedett volna attol, nem ſokáig tartván annak ſzenvedéſe; De Abrahámnak mint édes atyának harmad napig valo lelki háboruja, tuſakodáſa, gondolkodáſa, buſuláſa, ſzivbéli ſérelme, fia meg-ōléſétōl irtozáſa, ki-mondhatatlan dolog.

3. Ha idegen ōlné-meg,

ſzen-

ſzenvedhetőb volna, de hog'az édes atya őllye-meg fiát, irtozik a' terméſzet attol.

KERD. *Tudta-é az Annya a' Sára?*

FEL. Mint hogy Iſák maga ſem tudta e' dolgot, a' mint ſzavából ki-tetſzik, midőn azt kérdi: édes atyā im hol a' tűz és a' fa, hol vag'on penig az áldozatra valo bárány? Igy az Annyától-is Sárától hihető hogy el-titkolta volt Abrahám, mint ollyan hallatlan dólgot, hogy mint édes anyának ſiráſával és jajgatáſával meg ne gátolodnék e' dologban.

KERD. *Mint probállya le*

ſten

ſten az embert, holot jol tudgya mi légyen az emberben.

FEL. Azért, hogy máſok-is láſsák. Mint ſzintén a' tenéto meſter probállya és *examina*llya gyakorta a' gyermeket máſok előtt, oly dologrol, mellyet jol tud a' meſter hogy meg tud arra felelni a' gyermek, de cſelekeſzi a' meſter máſoknak kedviért, hogy máſok-is láſsák és tudgyák mi légyen azon gyermekben.

KERD. *Mint rendellyem kérlek ez arant életemet?*

FEL. Ugy hogy, ha valami lelki kéſértet vag' kűlső proba reád érkezik, azonnal ki-kereſſed micsoda Jonás inditotta azt a' ſzél

veſzet

veſzet, és addig ne nyugodgyál, miglen teſtednek hajojából ki nem veted, az elkezdet joban meg maradni igyekezzél, meg-tartvána' hitet és jo lelki iſméretett: ekképpen meg-álhatſz az Iſten elõtt ki nem kéſért felyeb hanem a' mint el-viſelheted, nem félſz az éjjeli rettegtetéſtõl, mert megrontya Iſten a' Sátánt a'te lábaid alatt hamar.

XXII. A' HITNEK meg-erõſsitéſéről.

KERD. *Mivel erõſsitsem hitemet?*

FEL. Az Iſten igéjének halgatáſával. Mert a' hit az Iſten igéjének halláſából

vagyon. *Rom. 10. verſ. 17.*

2. Az Ur. Chriſtuſtol rendeltetett Sacramentomokkal valo éléſſel-is.

XXIII. A' KERESZTſégről.

KERD. *Hiſzem meg-keresztelkedtem Atyának, Fiunak és Szent Léleknek nevébẽ?*

FEL. Jougyan, de nem elég az idveſségre, mert a' *hypocrita* ember-is meg-keresztelkedett azzal a' kũlsõ vizzel valo kereſztſéggel.

KERD. *Hát mi kivántatik hozzá?*

FEL. Ez hogy, emlekezzél-meg micsoda fogadáſt tõttél Iſtennek, a' kereſztſégben, hog' tudni-illik azt

az Istenu kinek nevében meg-kereſztelkettél, hol. tig igazán, jámborul, hiven tiſztán ſzolgálod, tőle el nem ſzakadſz, és az ő Záſzloja alatt hűſégeſen vitézkedel az őrdőg ellen, e' világ ellen, és a' teſtnek minden gonoſzra valo izgatáſi ellen.

KERD. *Nem emlekezem én arra, hogy ollyan fogadáſt tőttem volna?*

FEL. Hiſzem annélkűl a' kereſztséged ſemmi. Más az hogy, arra valok a' kereſztu Atyáid Anyáid, kik komáknak mondatnak, az az a' te kereſztſégedről és a' kereſztségben lőtt fogadáſodrol, bizonyſágoknak.

KERD. *Azt ſem tudtam ez ideig; Mire valok a' Komák?*

FEL. *Elsőben.* A' Koma, bizonyság arrol, hogy a' gyermek kereſztyén Atyától Anyától ſzűlettetett.

2. Bizonyság arrol, hog' igaz Eccléſiának társaságában, igaz *religio*ban, igaz vallásbã ſzűletetett, és annak bizonyságára e' kűlső láthato Sacramentommal ugy-mint a' kereſztséggel, abba a' társaságba a' kiſded gyermek bé-iktatik, bé-vétetik.

3. A' Koma arra valo, hogy tehetsége ſzerént igyekezik aző, hogy a' gyermek azon kereſztyén vallásban és *Eccleſia*ban mely-

ben meg-kereſztelkedett, nevelkedgyék fel-is. Ez az oka, hogy mondatnak más nevezeten-is, kereſzt Atyáknak Anyáknak.

KERD. *A' más valláſon lévő ember leheté efféle kereſtségben Koma?*

FEL. Nem lehet kűlőmben, hanem ha ez három dolgot fel-válallya, az az, bizonyſág léſzen arrol és meg-vallya, hogy a' gyermek kereſztyén Atyátol Anyátol ſzűletett. 2. Hogy igaz vallásban ſzűletet. 3. Hogy tehetsége ſzerént igyekezik azon, hogy a' gyermek azon vallásban nevekedgyék-fel, melyben meg-kereſztelkedik. Mellyeket

lyeket a' más valláſu ember ha meg-vall, a' maga valláſát czáfollya-meg, és lelke iſméreti ellen áll elé a' Komaſágra; ha penig ſzivében máſt gondol, hypocrita és ſzin mutatás képpen áll elé a' Komaſágra, mely miat ő nem léſzen bizonyſág, az az, ſem Koma nem lehet, ſem méltán a' kereſzt Atya Anya nevet nem viſelheti.

KERD. *A' kiſded gyermeket mi haſzna addig meg-kereſztelni, mig fel-nevekedvén valláſt nem téſzen hitiről?*

FEL. Miért nem? hiſzem a' kinek Attya Annya az Iſtennek frigy kőtéſében és ſzővetségében ben vagyō, annak gyermeke-is azon Iſten-

Isteñek szövetségében b
vagyon, melynek bizony
gára a' kisded gyermek m
kereszteltetik.

2. Ha az Atya Anya k
réſztyén, a' születet gye
mek-is kereſztyéñek mo
datik; mint szintén, a' kin
mes ember, a' gyermeke-
mihelt születik, nemes, é
nemesi szabadságban va
gyon, mint szintén az At
tya és Annya. Erre nézv
annak-okáért, a' kisde
gyermek a' külső jellel avag
Sacramentumal, ugymint
a' Kereſztséggel méltán él
het, és méltán-is él, sőt vé
tek volna, ha nem élne.

3. Az ô Teſtamentom
ban-is az Istennek népe
nem

nem várta azt hogy a' gyer
mek fel-nevelkedgyék, ha
nem, környül metélték
nyolczad napon.

KERD. *Hát ha pogánynak a' gyermeke volna?*

FEL. A' pogánynak a'
gyermeke-is pogány, azért
fel-növését kel várni, ke
reſztyénné lenni, az hitnek
ágazatira meg kel tanitani,
arrol valláſt kell teñi, és an
nak utánna annak bizony
ságára és meg-erősítésére,
ugy kel ez külső és láthato
jellel avagy Sacramentum
mal élni, az az, meg-kereſz
telkedni.

KERD. *Hát ha öreglegény volna?*

FEL. Ugy-is a' kivántatik,

hogy a' hitnek ágazatit me
tanullya, valláſt tégyen
meg-térjen, és annak bi
zonyságára, Sacramento
mokkal éllyen.

KERD. *Hát a' ki kereſz
teletlen meg-hal, el-kárho
zik-é?*

FEL. A' ki annyi időt ért
hogy a' Kereſztſégnek Sa
cramentomát meg-tudgya
gondolni, Iſten rendeléſé
nek lenni, s' még-is meg
veti, ſemmibe hajtya, az ol
lyan ember el-kárhozik.
De ha a' gyermek ſzületik
oly helyen, a' hol egyházi
ſzolga nem lakik, avagy oly
helyen, a' hol pogányság
kőzt lakik, avagy oly he
lyen, a' hol az ellenkező vallá-

vallásuaktol tiltatik, s' a
zonban igyekeznék ugyan,
de a' gyermek hirtelenség
gel kereſzteletlen meg hal,
azért el nē kárhozik, mert
az Iſten nem kőtőtte ma
gat ahoz a' kűlső eſzközhőz.

KERD. *Szabad-é embernek oktalan állat nevére kereſſteltetni gyermekét?*

FEL. Ha kereſztyén
embernek nem ſzabad po
gány névre kereſzteltetni
gyermekét, annál inkább
oktalan állat nevére, mine
mű a' Farkas, Leo, Oroſz
lán, Urſula, Nőſtén med
ve, &c. nem ſzabad.

KERD. *Miért hogy a' kereſztség gel egyſzer élünk; Az Ur-Vatsorájával ſokſzor?*

FEL. A' kereſztſég által ſzűletik az ember az Anya-ſzentegyházban; Az Ur-Vatsorájával tápláltatik le-ke az Anyaſzentegyházbã, elég egyſzer ſzűletni, ſok-ſzor kell tápláltatni.

2. A' kereſztſég által a' kiſded gyermek az Iſtennek fiainak leányinak laiſtro-mába iratik-bé, és ſzámlál-tatik ſzáma kőzzé. Elég egyſzer bé-irattatni és bé-ſzámláltatni.

XXIV. AZ UR-VA-csorájárol.

KERD. *Miképpen erősſitsem-meg hitemet az Ur-Va-csorájával?*

FEL. Azzal valo gyak-ran éléſſel. KERD.

KERD. *Mit forgaſſak el-mémben, mikor az Ur-Vacso-rájához járulok?*

FEL. Ne világi dolgo-kat, hanem az Ur Jéſuſnak ſzenvedéſét, vére hullá-ſát, és a' kereſztfán valo halá-lát, mellyel a' te bűneidért eleget tőtt, az Atyával meg-békéltetett, az idveſ-ségre el-pecsételt, és hogy erről bizonyos leheſs, be-lől ſzivedbẽ hitet nemzet, kűlső-képpen penig annak bizonyſágára ez láthato Sacramentummal valo é-léſt engedett.

KERD. *Haporben vagyok valakivel, élhetekė az Ur-Va-csorájával?*

FEL. Meg-lehet. Mert

két félnek valamely dolog felől valo viſzſzálkodáſát törvénnyel el-igazitani, nẽ tiltya az Evangelium.

KERD. *Hát ha haragoſom vagyon?*

FEL. Békeſéget ſzerez véle, ki-vetvén ſzivedből a' harag tartáſt, mert az Ur. Vacsorájával valo élés több végei között a' Chriſtuſhoz és felebarátunkhoz valo ſzeretetünknek és egyeſségünknek mutato jelenſége.

KERD. *Ha amaz nem akarja a' békeſéget?*

FEL. Ha nem akarja, annak vétke nem foghat meg téged az Iſtennek jo tétéményivel valo éléſtől, és az

idveſségnek eſzközitől.

XXV. A' JOCSElekedetekről.

KERD. *A' kegyelemnek országát mi követi?*

FEL. Az örök életnek országa, mellyet birunk ez életben hitnek általa, miglen jutunk Iſtennek ama' ſzemtől ſ; emben valo látáſára az örök életben. *1. Cor. 13. v. 12.*

KERD. *Honnét adatik az örök élet?*

FEL. Az Iſtennek kegyelméből, mert a' bünnek ſoldgya az halál, az az, Iſtennek pedig ajándéka az örök élet. *Rom. 6. r. utolſo v.*

KERD. *Ugy de miert adatik?*

FEL. A' Chriſtuſnak érdeméért.

KERD. *Ha a' Chriſtuſnak érdeméért; Nem kegyelemből adatik tehát?*

FEL. Immár oda fellyeb-is meg-mondottam, hogy a' Chriſtuſnak érdemét és elég tételét fontolod, mivel drága árron váltottunk-meg érdemlette Chriſtus minékünk az örök életet, de mivel hogy az Atya Iſten ingyen valo kedvéből küldötte ſzent fiát; a' Fiu-is ſzabad akarattyából vállalta-fel váltságunknak meg-adáſát; Kegyelemből vagyon ez.

KERD. *A' bünnek ſoldgya az halál, tehát, a' jo cselekedetek*

teknek ſoldgya az örök élet?

FEL. Nem ugy mondgya ſzent Pál, hanem igy: A' bünnek ſolgya az halál, az Iſtennek ajándéka az örök élet. *Rom. 6. v. ult.*

KERD. *Ha gonoſzért büntet Iſten, a' jo cselekedetért kegyelmez tehát azon Iſten?*

FEL. Nem egy aránt vagyon a' dolog, mert az Iſtennek jovolta és irgalmaſſága az ő természetiből kihatnak máſokra, minden érdemlés nélkül; de a' büntetés és boſzſzu állás azon Iſteñek természetiből nem hatnak ſoha ſenkire, a' megérdemlés nélkül; a' teremtésben az Iſtennek jo volta ki-hatott a' teremtett állatok-

tokra, az ő érdemlétek nélkül; de az ő büntető igasága nem hatot senkire, a' meg-érdemlés nélkül, az az, nem büntet senkit, hanem ha meg-érdemli. Mint a' méh mézet ád természetéből, de nem csip ingerlés nélkül.

KERD. *Ha gonosz cselekedetekért kárhozik-el az ember; a' jo cselekedetekért idvezül tehát?*

FEL. Ez aránt sem ugy vagyon a' dolog. Mert a' gonosz cselekedetek megérdemlik igasság szerént a' kárhozatot: De a' mi jo cselekedetink nem olyt ők kélletesek hogy véghetetlen jutalmat örök életet érdemellyenek.

KERD.

KERD. *Miért nem?*

FEL. Azért, mert ha mikor jot cselekeszünk-is, némely csak szokásbul, némely haragjában, némely félelemből, némely szégyenletiből cselekesik jot, némely ismét tsak magamutogatásbol, némely kételenségből mint ama' hamis biro a'ki igasságot szolgáltata a'szegény aszszonynak, de tsak azért mert elunta vala a' reá járást. Sok fogyatkozás sok hibavagyon cselekedetünkben. Luc. 18.

2. Mert nem magunk erejéből vagyon ha mi jót cselekedhetünc, hanem Isten kegyelméből; azért a' jutalmat-is azon Isten kegyel-

gyelmének tulajdonitsuk.

3. Mert hogy jót cselekedgyünk, tartozunk véle; Annak-okáért micsoda érdemet várhatsz onnét a'mi vel ados vagy, és a' minek meg-cselekedésére köteles vagy? *Ha mind azokat cselekedénditek-is, a' mellyek néktek parancsoltattak, azt mondgyátok, hasontalá sólgák vagyunk, mert a' mit kellet cselekednünk azt cselekedtük, ugy tanitl dvezitönk.* Luc. 17. v. 10.

4. A' mi hibás jo cselekedetink micsoda egyenlőséggel avagy illendőséggel érdemelhetnék a'tökéletes boldogságot. *2.Cor. 2. v. 16.*

KERD. *Lám az Isten jutalmat*

jutalmat igér á jo cselekedetért?

FEL. Nem hogy megérdemlenéd, hanem csak atyai jovoltából igéri és adgya. Mint szintén az édes atya látván gyermekének gyenge, hibás, és fogyatkozással elegyes jó igyekezetit, kedvelli mindazáltal, és érette (noha nem érdemlené) meg-is jutalmazza, az az atyai szeretetiből megajándékozza.

KERD. *Mire valok hát a' jo cselekedetek?*

FEL. Válamire valo az út, mellyen te még' és jutsz az örökségbe mellyet a' király kegyelmességéből adott tenéked; szintén ugy

a' jó

Sunt viæ regni, non causa regnandi. Bernhard.

a' jó cselekedeteknek utain mégy és jutſz az ő̃rők élet. re, mellyet az Ur Jeſus ke. gyelmeſségéből ſzerzett tenéked. Az ő̃rőkſég, a' királynak ajándéka; az út és úton valo menéſed nem oka, hanem eſzkőz azon ő̃. rőkſégnek birájára: Igy az ő̃rők élet, az Iſtennek ajándéka; a' mi jó cselekedetink nem oka, hanem útu és eſzkőz azon ő̃rők életnek birájára. *Eph. 2. 10.*

KERD. *Szűkſégeſſek tehát a' jó cselekedetek?*

FEL. Igen-is, a' mint mondám, nem azért ugyan hog' az által idvezűly, mert arra nem elégſéges, hanem hogy azon, mint egy uton,

jus-bé

jus-bé az ő̃rők életre.

2. Szűkſéges, mert Iſten parancsollya.

3. Szűkséges, mert hiſzem jó életre nem gonoſságra teremtettél.

4. Mert a' jó cselekedetek mutato és láthato jelei a' mi hitűnknek és hálá-ádo voltunknak, mint a' jó gyű-mőlcs a' termőfának.

KERD. *Hát a' gonoſz embernek-is néha valo jó cselekedetire tekinté az Iſten?*

FEL. Teként bizonyára ſőt ſokſzor világi jokkal meg-is jutalmazza, mint Achábnak maga meg-alázáſáért, nem hozá-el Iſten a' veſzedelmet házára az ő̃ idejében. *1. Reg. 21. v. ult.*

KERD.

KERD. *Azt hallottam, egy jó emberért egész várost meg-tart az Isten?*

FEL. Ugy vagyon, mert az Isten maga mondgya Jeremiásnál az ötödik részbẽ, az első versben. Tiz igazakért meg-kegyelmez vala az Isten a' nagy Sodoma városának. *Genes. 18. v. 32.* Az egy szent Pálért, kétszáz hetvenhat ember tartaték-meg a' hajoban. *Act. 27. v. 37.*

KERD. *Azt-is hallottam, egy ember vétkéért sokakot meg-vér az Isten?*

FEL. Az-is igaz; mert Achán vétkiért sokakat meg-ölé az Isten. *Josue. 7.* Az egy Manasses király vétkiért,

kiért, azt mondgya az Izraelnek Ura Istene. *2. Reg. 21. v. 11. 12.* Imé én oly veszedelmet hozok az egész népre, hogy mindennek a' kiaz hallya a, meg-csendül mind a' két füle beléje.

KERD. *Egygyik ember jó maga viseléséért, a' másik atyafia nem idvezülheté?*

FEL. Nem. Mert nincs vérség a' menyországhoz, mikor mondának a' Christusnak; otkin vadnak az atyád fiai, azt feleli: kitsoda az én atyámfia? a' ki az én beszédemet halgattya, az énnékem atyámfia, néném, és anyám. *Matth. 12. v. ult.*

KERD. *Ugy de ezen a' világon a' magunk jó viseléséhasz-*

haſznál maradékinknak?

FEL. Haſznál, mert irgalmaſságot cselekeſzik Iſten ezeriglen azokkal a' kik ötet ſzeretik, mint a'tiz parancsolatbol tanoltuk.

XXVI. A' BŐJTRŐL.

KERD. *A' bőjtölés kivántatiké valaha?*

FEL. Igen-is.

KERD. *Mikor és mi végre?*

FEL. Mikor a' ſzükség kivánnya, egyébkor nem. *Matth. 9. 15.*

1. A' közelitő nyomoruſágnak eleit vévére.

2. A' jelen valo nyomoruſágnak rolad el-forditáſára.

3. El-vejendő joknak meg-nyeréſiért.

4. Az el-vőtt joknak meg-hálálāſáért.

KERD. *Példának-okáért?*

FEL. Néha egéſz orſzágul. Midőn dőghalál, fegyver, vagy egyéb nyomoruſág kőzönſégeſen egéſz orſzágul vagyom rajtunk. Mint az Izraël népe cselekedett ſokſzor; iſmét győzedelemnek vagy egyéb közönſéges jonak megnyeréſiért, mint azō Izraëliták cselekedtenek régen. *Judic. 20. 26.*

2. Néha, az orſzágban egy Város. Mint a' Ninive városbeliek bőjtőlének.

3. Néha, A' városban egy háznak népe vagy cselédgye, ha az Iſtennek kiváltkép-

váltképpen való oſtorát ſzenvedi, avagy kiváltképpen valo ſzükſéges jót akar Iſtentül meg-nyerni. Igy böjtöle Eſther Aſzſzon' az ő cselédivel. *Eſt. 4. 16.*

4. Néha, magán ſzemély ſzerént egy ember, midőn valamely ember ő magán érzi az Iſtennec csapáſát, avagy valami ſzükséges jót kiván Iſtentől meg-nyerni. Mint Dávid böjtöle, mikor a' fia beteg volna, *2. Sam. 12, 22.* Es a' Samuel annya, hogy az Iſten adgyon fiat néki. *1. Sam. 1.*

KERD. *A' ki pénteken huſt nem eſzik, böjté az?*

FEL. Nem. Nem-is jol cselekeſzi.

1. Mert

1. Mert Iſten nem parancsolta, hijában valo tiſztelet pedig az ollyan mellyet Iſten nem parancsolt, hanem emberek találmánya.

2. Mert csak étekben való válogatás. *1. Tim. 4.*

3. Mert a' napokban valo válogatás, pénteken nē csötörtökön. *Gal. 4. 10. 11.*

Mert a' ſzükség nem hozza, akkor kel penig böjtölni, mikor a' ſzükség kívánnya. *Matth. 9. 14. v. 15.*

5. Mert mindenek tiſztták, a' tiſztáknak, csak hálá-adáſſal vegye az ember, ha kinek penig lelke iſméretete tiſztátalan, étele, itala-is tiſztátalan. *Tit. 1. 15.*

KERD. *Hiszem szabad jót cselekedni Húst nem enni?*

FEL. Még ha jo volna, más az hogy, jót sem szabad cselekedni ollyat, mellyet Isten nem parancsolt, ha csak szokás, ha csak emberi gondolat és emberi találmány, ha szintén jonak latczik-is, nem szabad azt cselekdni, mert nem vagyunk mi bölcsebbek az Istennél, a' ki meg-tudta gondolni mit kell parancsolni, s' mit nem.

2. Ha minden héten kétszer böjtölsz-is mint a' Pharisæus; ha az esztendönek nagyobb részét böjtöléssel töltöd-is el szokásból mint az oláhok, haszontalan,

lan, mert hijába tisztelnek engemet az emberek olly tisztelettel mely emberek parancsolati, azt mondgya Idvezitönk. *Matth. 15. v. 9.*

KERD. *Azt-is mondgyák a'mi az embernek száján bémégyen, nem vétek az?*

FEL. Christus' Urunk mondgya. *Matth. 15. 11. 17*

KERD. *A' részegség az ember száján mégyen-bé?*

FEL. Nem a' részegség; hanem az ital mégyen-bé, annak-utánna az italbol jöinkáb-ki embernek szájábol a' részegség; A' bor ital mint szintén a' viz ital, a' menyibē ital, és embernek szaján bé-mégyen, nem bün, hanem az ital után kö-

vetkező mértékletlenſég, az a' réſzegſég, és az itallal valo gonoſzul élés, az a' vétkeſség.

XXVII. AZ ATYAK Anyák magok viſeléſéről.

KERD. *Vétkeziké az édes Anya, igaz elég ereje lévén reá, ha idegen dajkával ſzoptattya magzattyát?*

FEL. Vétkezik.

KERD. *Bizonyits meg ezt?*

FEL. I. *Vétkezik a' Terméſzet ellen.* Mert a' terméſzet nem hijába adta az Anyának a' tejet, akar minémű rendű Aſzonyi állat légyen.

2. Az Anyai téjjel ſzija a' mag-

a' magzat az anyai ſzeretetet; nem csuda tehát ha némelyben nincsen Annyához valo ſzeretet.

3. A' főld az ő terméſét; a' fa az ő gyűmőltsét; minden oktalan állat az ő tenyéſzéſét, igy az édes anya az ő gyermeket, maga nevellye, élteſſe, azt kivánnya a' terméſzet.

II. *Vétkezik az édes Anya az Iſten ellen.*

1. Mert az emlők és téjjel tellyes kebelek, Iſten áldáſa. Vétek hát meg-fojtani az Iſten áldáſát, nem akarván ſzoptatni. *Gen. 49. 25.* Ellenben, a' téj nélkűl valo kebelek, Iſtennek átka oſtora, vétek tehát ſzánt

ſzándékkal magára vonni az Iſtennek oſtorát, nem akarván ſzoptatni.

2. Szent Pál is dicsiri az ollyatén aſzſzonyi állatot a' ki magzatokat nevelt: nem dicsiret tehát, a' ki máſſal nevelteti.

III. *Vetkezik a' Példák ellen.*

Moſeſt, az édes Anya ſzoptatta, nevelte, ugy igazgatá az Iſten. *Exod. 2.*

Sámſont, az édes Anya ſzoptatta nevelte, ugy tanitá az Angyal.

Samuelt, az édes Anya az Anna aſzſzony, ſzoptatta nevelte. *1. Sam. 1. 22. 23.*

Dávidot, az édes Anya ſzoptatta nevelte. *Pſ. 22. 10.*

KERD. *Tudſzé több példát?*

Fel.

FEL. Mondok még kettőt. *Sára* az Abrahám felesége, maga ſzoptatta Iſákot; *Mária* ő maga ſzoptattaa' Jéſuſt. Nézzed. A' Sára gazdag aſzſzony vala, mint egy fejedelem aſzſzony, Mária ſzegény aſzſzony vala, utban vala; Sára öreg aſzſzony vala, Mária iffiu gyenge uj aſzſzony vala; E' két példával azért, mind ſzegény mind gazdag, mind iffiu mind öreg, maga menthetetlen, valaki magzattyát ereje lévén reá, maga nem ſzoptattya.

Végezetre.

Amaz Aſzſzonyi állat, a' kia' ſereg között fel-kiálta és monda Jéſuſnak: bóldog Luk. 11. v. 27.

mely tégedet hordozot, és az emlők a'mellyeket ſzoptál, fel teſzi azt, hogy annak emlőit ſzopta, a' ki méhében hordozta. De maſok helyen, bóldog és jámbor a' ki méhében hordoza, parázna a' kinek emlőit ſzopja. Azért méhében ſe hordozza, a' ki magzatyát, ereje lévén reá, ſzoptatni nem akarja.

KERD. *Nem héjába tehát hogy némely atyának el-fajult fia, leánya, vagyon?*

FEL. Hogy a' jo atyának-is gyakorta gonoſz fia vagyon, azzal jelentetik, hogy a' jo erkölts nem természet ſzerént valo nemzéſſel adatik, ſem ſzületéſével

ſével nem hozza az ember; hanē Iſteñek ajándéka, Iſtē oſztogattya a' kinek akarja.

2. Igyekezzék azért az atya, járjon-el atyai tiſztiben, a' dolognak végét bizza Iſtenre.

KERD. *Jol viſellye hát bár magát az Atya s' Anya, gyermeki elől?*

FEL. Jol bizonyára, ha büntetéſt nē akar voñi mīd magára s'mind maradékira.

KERD. *Lám azt mondják: A' fiu nem viſeli az attyának terbét?*

FEL. Nem viſeli, az az, nem kárhozik-el a' fiu az attya vétkiért.

KERD. *Hát e' világon ſenved a' Fiu az Attya vétkéjert.*

FEL. Igen bizony. Mert az Isten az atyáknak vétkét meg-bűnteti a' fiakban, harmad és negyed iziglen-
Exodi 17. v. is. Példának-okáért. Az Amalek akkor vétkezék Isten ellen, mikor az Isten népe ki-jövé Ægyiptombol, az után sok száz esztendőkkel talám negyedik izben bűnteté-meg Isten érette őket, a' Saul által, el-törölvén mind magokat, mind barmokat. *1. Sam. 15.*

2. Látod, meg-hala a' fiu az attya vétkiért. Mint Dávidnak kis gyermetskéje meg-hala, az attya parázna-sága miatt. *2. Sam. 12.*

KERD. *Szgény ártatlan kis gyermek, hiszem nem egy gyezett*

gyezett ő az attyának vétkébe?

FEL. Ha nem-is. Az Attya bűntetődőt a' fiában, az édes atya szenved mikor a' fia szenved, mivel ez a' testi halál e' világi bűntetések közzé számláltatik.

2. Más az hogy, a' gyermek sem ártatlan az Isten előtt, mivel hogy bűnben fogantatik, bűnben melegiti az annya az ő méhében bűnben szűlettetik, eredendő bűnben; erre nézve-is tartozik a' halállal.

AZ EREDENDŐ bűnről.

KERD. *Mitsoda az, az eredendő bűn?*

FEL. Terméſzete sze-

rént valo véle ſzűletett veſzetség, hajlandoſág a' gonoſzra.

KERD. *A' mai ſzűletett gyermek, ſem gondolattal ſem cselekedettel nem vétkezett?*

FEL. Ha nem-is, ugyan még-is bűnös természetűnek kell mondanod, mint a' kigyónak fajzattya noha még ſenkit meg nem csipett, de affelől ugyan mérges állatnak kell mondanod: Es mint az oroſzlány avagy farkas fiu, noha még ſenkit meg nem mart, de azért ugyan véle ſzűletett a' ragadozás, és ragadozó állatnak kell mondanod; igy az emberi állatnak-is nemzéſét bűnös ter-

mészetűnek kell vallanod. *Eſa. 11. 8. Pſal. 58. 4. 5.*

KERD. *Ha fel-nevekedik?*

FEL. Ha fel-nevelkedik ki-mutattya természetit, mit hozott ſzűletéſével, meg látod hogy mind gondolattyával, beſzédével, cselekedetivel, vétkezik Iſten és emberek ellen.

KERD. *Nem hijába mondgyák; romlott az emberi teremeſzet?*

FEL. Meg-itélhedd ezekből.

Csecsemő korában; bűnben fogantatik, bűnben ſzűlettetik.

Gyermek korában; Mindgyárt ki-tetczik foga fejéri,

mérges terméſzete mint a' kigyonak; gonoſzra hajlandoſága mint a' farkas finak.

Fel-ſerdült korában; minden indulattya és gondolattya ſzüntelen gonoſz. *Gen. 6. 5.*

Iffjuságában; annak világát ſzenteli a' Sátánnak, ez világnak, és a' teſtnek kivánſáginak

Férfiui korában, hordozza Záſzlóját a' Sátánnak, nem annak a' kinek nevében meg-kereſztelkedett.

Vénſegében; a' vénſégnek coronája a' tanáts adás, de többſzör a' gonoſzra hogy nem a' jora.

KERD. *Mihez tartsam*

ezaránt

ezaránt magamat?)(

FEL. Kicsiny korod felől mondgyad az Iſtennek: kitsoda ád tiſztát a' tiſztátalanbol Uram! moſs-meg engemet.

Gyermek korodban; mint a' hajlando csemetét hajtogaſſad Ur Iſten ſzivemet lelkemet.

Fel-ſerdült korokban; teremts uj ſzivet Uram énbennem, és az engedelmeſségnek lelkével ajándékozz-meg engem.

Iffjuſágodban; Iffiuſágomnak vétkét kérlek hogy meg ne emlitcsed, ſőt nagy kegyeſségedet én Iſtenem meg-tekintsed.

Férfiui korodban; Az erős

vitézek-

vitézeknek karjokat te tanitod Uram, vezérellyed az én életemet-is. *Pſal.144.*

Vénſégedben; te benned biztam az én anyámnak méhétűl fogva, ne hadgyel engemet az én megőſzűléſemnek és vénſégemnek idején Uram! *Pſal. 71. v. 19.*

KERD. *A' mint ezekből eſzemben veſzem, Szükſég és a' gyermeki elmét tanitani?*

FEL. Igen-is bizony, mert az ember e' világra ſzűletéſével ſemmit nem hoz, tudatlanſágban ſzűlettetik, hanem Iſten után tanuláſſal, gyakorláſſal, jut a' mire juthat. *Job. 11. 12.*

2. Szűlettetvén az emberi

ber; az emberi elme ollyan mint az iratlan tábla, az után irnak reá a' mit irnak.

3. Szűlettetvén; az emberi elme ollyan mint a roſz kőnyv, melyből ſokat kell ki-törűlni, hogy jó kőnyv légyen, ſokat kell belé-irni hogy egéſz kőnyv légyen.

4. Szűlettetvén; az emberi elme ollyan mint a' műveletlen ſzánto föld, melyben magától ſok gaz terem, munkával, irtogatáſſal, forgolódáſſal, tanitáſſal, oktatáſſal, kell hozzá nyulni: hogy *excultus* ember légyen; *Prov. 4. 3.*

KERD. *Mert nem Pap vagyok én?*

FEL.

FEL. Minden keresztyén ember az ő házában, lelki Pásztor, Király és Pap.

Lelki pásztor azért. Mert vagyon egy kicsiny nyájja, tudni-illik a' lelke.

Király azért. Hogy uralkodgyék a' maga rosz indulatin, és hogy szépen rendellye, igazgassa háza népét.

Pap. Nem azért hogy ökörrel áldozzék, hanem hálá adásnak áldozattyát mutassa Istennek. 2. Hogy megöllye a'testnek gonosz kivánságit. 3. Hogy oktassa háza népét.

KERD. *Irás tudatlan ember vagyok?*

Psal. 19 EEL. Nem vagy tudatlanabb

lanabb az égnél, az egek hirdetik az Istennek dicsőségét, te penig okos lelkből állasz.

KERD. *Minden Szamár a'maga terhét viseli?*

FEL. Ugy a' Szamár, de a'keresztyén ember eggyik a'másik terhét-is viseli, ugy parancsollya Szent Pál. *Galat. 6. v. 2.*

KERD; *Szégyenlek a' tanitó rendel társalkodni?*

FEL. Miért? Lám Isten meg-parancsolta vala; El ne hadd a' Lévitát életednek minden idejében. *Deut. 12. 19.* Lám a' Szerecsen Királyné asszony Komornyikja fő ember lévén nem szégyenlé szekerébe fel ültetni a'

tetni a' Philep Apoſtolt. *Act. 8. 38.*

KERD. *Lám némelly ember kevesét hajt az Iſten tiſzteletire, még-is elég gazdag ember?*

FEL; Ugy vagyon, de tanuld meg; nem áldás az ő rajta, ha gonoſzul él véle, hanem tőr gyanánt vagyon nála. Mint a' madárnak ſok eledele hintetik eleibe, de nem eledel hanem étető, mellyel megfogatik; így vagyon az ember kinek ſok jovai vannak s' gonoſzul él véle.

Pſal. 69 ỳ. 23.

2. Mint a' vad állatnak eledelt téſznek a' veremſzélire, de nem eledel hanem tőr mellyel meg-fogatik.

3. Mint

3. Mint a' halaknak eledelt hánnak eleikbe, de nẽ eledel hanem maſzlag avagy horog, mellyel megfogatnak: Igy a' javaival gonoſzul élő emberek a' gonoſznak idein meg-fogatnak. *Prédik. 9. v. 14.*

4. Mint a' barom hizlaltatik a' méſzárſzékre, igy a' javaival gonoſzul élő emberek a' veſzedelemre. *Jer. 12*

KERD. *Ellenben iſmét, némely elég Iſten felő ember, s' még ſines Iſten áldása rajta?*

FEL. Nincs oly Iſten félő ember, kin Iſtennek áldása nem volna. Mit tudſz te belé, mivel áldotta-meg Iſten, ha ſzép termettel nẽ, talám jó erkölcsökkel: ha

gazdag-

gazdagsággal nem, talám maga sorsával valo meg-elégedéssel: ha deáki tudománnyal nem, talám jó kézi mesterséggel, ha egésséggel nem, talám jó lelki-ismérettel.

KERD. *Némely ismét éjjel nappal fáradoz, még-is szegény?*

FEL. Szintén az annak büntetése, rabotasággal, nyughatatlansággal verte meg Isten.

KERD. *Némely könnyen gazdagul?*

FEL. Istennek áldása gazdagit-meg.

KERD. *A keresztyén ember is sok nélkül szükölködik?*

FEL. Mert jol latta Isten,

hogy ha volna néki, mire vetemednék miatta, jobb azért hogy nincs, mint hogy ha volna. Erről mongya a' bölcs: Szegénységet se gazdagságot ne adgy énnékem Istenem, hogy megszegényedvén, ne lopjak és gonoszul éllyek az én Istenemnek nevével, vagy megh gazdagodván, meg ne tagadgyalak tégedet, hanem táplály engemet hozzám illendő eledellel. *Prov. 30. 8.*

KERD. *Némely házasok mely szépen élnek, mégis keserüséggel látogattya az Isten?*

FEL. Naomi szépen él vala az ő édes férjével, de affelől meg-fosztá Isten őtet férjétől, és két szép fiától,

tol, ugy hogy azt mondgya vala a' ſzegény aſzſzony; ne hijatok engemet Naominak, az az, gyönyörűségnek, hanem *Márának*, az az keſerűſégnek, mert keſerűſéggel illetet engemet a' mindehato.

2. Hogy a' házaſokat keſerűſégnek kenyerével éteti az Iſten néha néha, azért ſelekeſzi, hogy e' világi házaſságnak gyönyörűſégétől el ne vonattaſsék az ember, hanem juſſon eſzébe annak el-mulása, és igyekezzék az Angyalok társaſágába, holot ſem éſznek, ſem iſznak ſem házaſodnak

KERD. *Némely iſmét feleſége miat el-piſelhetetlen inſégben vagyon?*

FEL.

FEL. Mert a' gonoſz aſzſzonynak ſémbelődéſe, olly ſzenvedhetetlen mint a' háznak ſzüntelen csepegéſe. *Prov. 19. v. 13.*

2. A' tékozló aſzſzony a' házban, olly káros mint a' ſzú a' fában.

3. A' verſenyes aſzſzonyiállat gonoſzabb a' negyed napi hideg leléſnél, mert ennek két nap közi vagyon, de amannak ſoha egy nap ſzüneti nincsen.

KERD. *Ha Iſten ollyan roſs feleſséggel meg nem vert volna jol volna dolgom?*

FEL. Bálám-is csak mind a' ſzamárát veri vala, azonban maga a' férfiu vala a' vétkes.

XXVIII. A' SZOLgákrol.

KERD. *Szolga lévén, mihez tartsam magamat?*

FEL. Ha Szolga vagy, kérdetvén szólly, mint a' Salamon szolgai.

1. Reg. 10. ℣. 8.

2. Mindenben belé ne szólly, mint Péter a' Christus tanitványa.

Joh. 21. ℣. 22.

3. Reá vigyázz az alkalmatosságra mikor szólly.

4. Reá vigyázz, az Urad mit szóll, mint Eliézer az Abrahám szolgája.

5. Urad felől távol létébẽ-is bőcsületesen szólly mint azon Abrahám szolgája. *Gen. 24.*

KERD.

KERD. *Mikor szóllyon a' szolga kérdetlen-is?*

FEL. Mikor nem értette jól, mit parancsolt az Ura. Igy a' tanitványok megkérdék Jésust, hol készitcsük-el a' vég vacsorát?

2. Mikor láttya a' szolga, hogy az Urának nagy hasznára vagyon. Mint az Námán szolgáló leánya szólla kérdetlen-is az Ura jovára.

3. Mikor az Urad vakmerőségből nem akarja azt cselekedni, a mi ő néki jovára vólna, akkor-is szolhatcz szolga lévén, kérdetlen-is, mint azon Námánnak szolgai.

2. Reg. 5. ℣. 3. ℣. 13.

4. Mikor az Urad olly

dolgot parancsol melyben nagy akadály vagyon, akkor-is szólhat a' szolga kérdetlen-is, mint Eliézer az Abrahám szolgája mikor küldetnék hogy feleségeu hozna Isáknak, monda a' szolga; *Medgyek Uram had leány én velem el nem akar jöni. Gen. 24. v. 5.*

5. Mikor a' szolga az Ura előtt gyanoba vagyon, áre tatlan lévén szabad magát menteni kérdetlen-is, mint Dávid menti vala magát a' Saul Király előtt. *1. Samuel. 24. v. 10.*

KERD. *Hát a' hazug szolga felől mit mondasz?*

FEL. A' hazug szolga, Géhazi, ha kérdik, hol voltál?

Azt feleli, nem mēta' te szolgádsohová? *2. Reg. 5. 25.*

KERD. *Miért hogy némely jámborul szolgál, még sincs semmi kedvessége Ura előtt?*

FEL. Mert az Ura kedvejért hátra hadgya az Isten-is; annak-okáért az Isten-is nem hajtya hozzá az Urának szivét. Prov. 21. 2.

KERD. *Mert az Uram nem nézné azt, mint szolgáltam az Istent, hanem mint szolgáltam ōtet?*

FEL. Mert az Isten szintén az által bűntet tégedet, a' ki kedveért hátra hadtad Istenedet. Az Isten a' fő oka' kedvesség találásra, a' te szolgálatod csak eszkōz.

KERD. *Hites szolga vagyok.*

FEL. Hittel kötelezted magadat a' kereſztlégnek Sacramentomában az Iſtennek ſzolgálatyára-is; de affelől inkább engedez embernek hog' ſem az Iſteñek.

KERD. *Enged nem kell az Uramnak?*

FEL. A' jo dologban.

2. Inkább az Iſtennek a' ki mind kettőknek bírája, és meg-ítél jövendőbé.

3. Mert az Urad csak teſtteddel bir, de az Iſten teſtteſtől lelkeſtől a' gyehennára vethet.

4. Elébb valo a' tiz parancsolatban az első tábla, hogy nem a' második.

KERD. *Lám inkább megbünte-*

bűntetik, a' ki a' második táblán lévő parãcsolatok ellen vét?

FEL. Mert az emberek inkább ſzeretik magokat, ugy mint ſzüléiket, életeket, feleſégeket, külső jovokat, hireket neveket, mellyek az második táblán vannak, hogy nem mint az Iſtent kiről ſzol az első tábla. Mint Jonás meg-adá a' hajobért, az emberek igazát; s' elébb álla az Iſten parãcsolatya mellől. *Joh. 1.*

KERD. *A' Herodes ſzolgai vétkeztek-é meg-ölvén a' Betlehemi gyermektsèket?*

FEL. Igen-is.

KERD. *Hiſzem az Urok parancsolta, adgyon ő ſzámot rola?*

FEL. A' ſzolgák-is ſzámot adnak mert inkább kell engedni Iſteñek hogy nem az Uradnak.

2. A' tiz parancsolatban vagyon, ne ölly, nem ſzabad ſenkit meg-ölnöd, ha az Urad parancsollya-is'. Ezaránt jol tselekedéneka' Saul ſzolgai, kik az Urok parancsolattyára-is nem ontának ártatlan vért.

KERD. *Az Iſten csak a' ſzolgaſágban ſzakaſztya nyakamat?*

FEL. Ne mond azt; tudodé, az Iſten ſenkit gazda voltáért nem ſzeret, igy ſenkit ſzolga voltáért nem utál, mert az Iſtennél nincsen ſzemély válogatás.

2. Ha

2. Ha nincs tutorod ez földön, vagyon egy nagy cselédes Gazda menyégbē, kinek ha igaz ſzolgája-le-ſzeſz, ha kedvét kereſed, azt fogja jövendőbē mondani, jol vagyon jo és hű ſzolgám, jer-bé a' te Uradnak örömébe.

KERD. *A' jo gazda a' gonoſz ſzolgából-is jot tehet?*

FEL. Nem könnyen, kiváltképpen ha gonoſzſágban meg-rögzött. A' fa, mely görbén nőt-fel, nehezen egyeneſithetik meg, inkáb el-törik.

KERD. *Hiſzem nem köthetem a' lábamhoz?*

FEL. A' kötél az ökröt, a' fenyiték és félelem a' go-

nosz szolgát, meg-kötik.

KERD. *Eő dolga hol vészi, csak hozzon énnékem?*

FEL. Nem azt mondg'a vala Tobiás, mikor hallaná házánál a' ketske riváſt, hanem, talám lopot marha, nem szabad semmi lopottat meg-enni. *Tob. 2. v. 11. 12.*

KERD. *Jo szolga volt, de el-betegesült?*

FEL. Mikor jo szolgádat buntetí az Isten; Gazda, gondolkodgyál állapatodrol.

2. Mikor barmaidat öli az Isten; Gazda, gondolkodgyál magadrol.

3. Mikor a' mezőt jég eső el-veri; Gazda, gondollyad bűneidet.

4. Mikor a' tornyot a' menykő meg-üti; egész várost gondold az Istē haragjának tüzének fel-lobbanásat bűneid miatt.

KERD. *Hallottam ollyat, a' ki miben vétkezik azzal büntetődik?*

FEL. Ugy vagyon; Némely marháiban gyönyörködik, s' azokban valo kárvalással büntetődik; némely prédál, s' ő-is el-prédáltatik; némelynek hasa Istene, hasával vétkezik, s' ő-is hasával büntetődik a' szorulás miatt. Az Ægyiptomiak, a' vizben vétkezének, belé-hanyván a' Sidók férfi gyermekit, s' ők-is azzal büntetődének, a'

vizben veſzének. *Exod.* 14.

XXIX. E' VILAGI birodalomrol.

KERD. *Az Iſtentől vött külsö jok ki-jelentiké ki légyen Iſtennek kedves népe?*

FEL. Nem mindenkor, ſöt inkáb a' pogányoknak nagyobra terjett birodalmokat láttyuk ſzemünkel.

KERD. *Miért ád Iſten a' pogányoknak ollyan nagy birodalmat?*

FEL. Mert a' pogányok ollyaténok mint a' ſzolgák, a' kik ſzeretik Urokat csak bérért, jutalomért, és fizetéſért; igy az Iſten is ki-adgya kivánſágok és ſzeretetek ſzerint az ö béreket és jutal-

jutalmokat ez életben: A' kereſztyének pedig ollyaténok mint fiak, a' kiknek noha ez életben kevesb javok vagyon, de azért az mennyei örökség a' fiaké, nem a' ſzolgáké vagy idegeneké.

KERD. *Ditsérhetié Iſtent a' ki ſemmi jot nem vött Iſtentől?*

FEL. Nem gondoltathatik ſoha oly ember, mert ha fel-téſzed hogy ember, Iſtentől vagyö annak élete lehellete, mozgáſa és létele mert ö általa élünk, mozgunk, és vagyünk. *Act.* 17. 28.

KERD. *Tartozik tehát minden ember dicsérni az Iſtent?*

FEL. Tartozik bizonyára minden teremtet állat

dicsirni és félni terẽtőjét.

KERD. *Miért?*

FEL. 1. Hatalmas Ur voltáért; mert ő az Urkinek kezei formálták az eget, a' földet, a' tengert, és ezekben lévő minden állatok engednek ez hatalmasságnak.

2. Bőséges jovoltáért, mert az Isten fel-hozza a' napot, holdat, jokra gonoszokra, esőt ád e' földre, füvet a' barmoknak eledelek, ételt ruházatot az emberi nemnek szükségére.

KERD. *Köz ez a' jokkalés gonoszokkal?*

FEL. Közeddig.

KERD. *Egy aránt dicsiriké tehát Istent a' hivek és hitetlenek?*

FEL

FEL. Inkáb a' hivek mert vannak a' hiveknek magán valo privilegiomi Istentől, mellyeknem közösek a' hitetlenekkel.

KERD. *Ki az oka, egy nép romol, másik épül?*

FEL. Az Isten. Tudodé köz beszédben mit mondanak: Király választás, hadverés, házasulás, Istenen ál. Dan. 2. 29. 21.

KERD. *Hát az erős vitezek?*

FEL. Nem okai a' győzedelemnek. Mert ha Isten meg-rémiti, meg-olvad a' szivek, mint a' Ráháb mondgya vala, el-vészerejek, el-szakad az inok és mint a' bölcs mondgya: Nem a' könyü embereké a' Jos. 2.

futás,

futás, nem az erősséké a' viadal, az az, nem ő rajtok áll. *Préd. 9. 13.*

KERD. *Hát a' Tanácsok?*

FEL. Azok sem, mert a' tanácsadokat meg-bolondittya Isten mikor akarja, mint Achitofelnek lőn dolga.

KERD. *Hát a' sokaság sereg?*

FEL. A' sem oka a' győzedelemnek, mert nem nehéz az Istennek sok avagy kevés által meg-szabaditani. *1. Sam. 14. 6.*

KERD. *Hát a' ló?*

FEL. A' ló el-készittetik az ütközetnek napjára, de az Uré a' meg-tartás. *Prov. 21. v. 31.*

KERD.

KERD. *No tehát nem kell hadat fogadni?*

KERD. Vaj kell, mert az Isten ugy adgya a' győzedelmet, hogy az eszközöket-is meg ne vessük, hanem fogadni kell, vitézkedni kell, az eszközökkel élnünk kell, de reménségünket és bizodalmunkat nem azokban, hanem az Istenben kell helyheztetnünk, hogy azokat megálgya, az Istennek esedezzünk, a' dolognak ki-menetelit azon Istenre bizunk.

KERD. *Jób volna ez egész világon mindenüt békeség volna?*

FEL. Nem volna. Mert el nem

el nem hinnők hogy Isten vagyon, hanem csak a' természetnek tulajdonitatnék minden.

2. Az ember-is el-hinné magát, mint az hizlalt ló hozzá rugna gazdájához.

3. A' Cananéusokat sem üzé-ki mind az Isten az Izrael népe elől, hanem még hagya közöttök, hogy lennének ösztön gyanánt az ő oldalokban.

4. Az Istennek hatalma sem volna ollyan láthatós, de hogy az égen változás vagyon; az esztendőnek még' részeiben változás vagyon; az országokban változások lésznek, tapasztalhato jele az, hogy az Isten szaba-

szabadoson uralkodik. *Dan. 2. v. 20. 21.*

KERD. *Az Izrael fiai Ægyiptombol negyven esstendőre érkeztek Canaán földére, ugy tetszik az idő alat e' világot-is bé-járhatták volna?*

FEL. Ne-is gondold azt, mint ha Ægyiptomhoz a' Canaán földe negyven esztendeig járo föld volna, mert az igaz, hogy annyi esztendő el-forgása alatt, e' világnak egygyik végéről a' másikra mehetnél, hanē más volt annak az oka, tudni-illik, hogy az Istenők et nem akarta hamar bévinni, hanem a' negyven esztendőt a' pusztában el-

tábor-

akarta vélek tőltetni, innét vagyon, hogy nem szabad akarattyok s; erént mentek utokban, hanem hol jobra hol balra, hol elé, hol hátra, hol két nap, hol egy holnapig, hol esztendeig-is nyugottak egy helyben, ismét ugy indultak, tábort ugy jártak a' mint Isten vezérlette. *Num. 9. v. 22. 17.*

KERD. *Isten hordozza tehát a' tábort?*

FEL. Járások, kelések, hálások, valamint esik, Istentől vagyon, sőt még árnyékot-is a' napnak hévsége ellen az Istē szerez. *Esa. 4. 5.*

2. Ugyan-is ki adna elégséges eledelt egy sűrű tábornak, ha az Isten nem

adna csudálatos képpen, mint a' Sido népnek a' pusztában? Ki adna elégséges őltőzetet, ha az Isten nem adna csudálatos képpen, mint a' Sido népnek a' pusztában? kiknek ruhájok meg nem kopott, lábok meg nem dagadozott, negyven esztendeig a' pus; tában. *Deut. 8. v. 4.*

KERD. *El-hiszem mikor a' pogány ellenség meg veretik, Istentől vagyon; de mikor a' keresztyénség vész-el, kitől vagyon?*

FEL. Mindenik az Istentől, meg-verék a' Philisteusokat sokszor, de meg-verék az Isten népét-is sokszor, ugy annyira hogy

egyſſer, az Izrael népe közzül harmincz ezer veſze, az Iſten ládáját is nyerék, az Eli papnak két fiai-is ott halának. *1. Sam. 4. v. 18.*

KERD. *Hallottam ollyat-is A' mitől fél a' gonoſz ember, ſzintén az eſik rajta?*

FEL. Igaz, mert Saul fél vala hogy helyette Dávid uralkodnék, s'ug-is lön. A' Sidók félnek vala, hogy el-jönek a' Romaiak, és elrontyák mind a' városſt, s' mind önnön magokat, s' ugy-is lön. *Joh. 12.*

KERD. *Mert nehezen feletkezik el az ember édes hazájárol?*

FEL. Ugy vagyon. Mint a' ſzegény Lóth feleſége nem

nem türheté, hogy hátra ne tekintene az ő hazájára, Sodoma városára, melyben ſzületett vala.

KERD. *Nem érdemlett volna tehát ollyan rettenetes büntetéſt, hogy ſó bálványnyá változzék miatta?*

FEL. Ugy, ha parancsolattya nem vólt vólna rola.

KERD. *Vallyon ugyan valoſágos ſó oſloppá változott-é?*

FEL. Némellyek azt mondgyák, hogy kővé változott, ollyan forma kővé mint a' ſói. Némellyek iſmét, hogy valoſágos ſó vólt, ſó oſzlop, ſőt olly erős oſzlop, hog' a' Sidok azt tartyák felőle, hogy annak a' ſó oſzlopnak egéſz világvége-

végezetig fen kell állani és emleketre maradni.

KERD. *Vagyonzé elsőség minden rendek közőtt?*

FEL. De azt kérdgyed, minden teremtett állatok közőtt. Mert vagyon elsőség az Angyalok közőtt, az Archangyal főebb a' többinél; vagyon elsőség az ördögök közőtt; a' vadak közőtt az oroszlány; a' madarak közőtt a' Sas; a' halak közőtt a' Czethal. *Job. 38.*

Matth. 25.

KERD. *Ugy de; az ember mennél fellyebb hág az állapatban, annál nagyobbat esik?*

FEL. Ugy vagyon, mert az orczán vagy a' szemén való mocsok hamarébb meg-látczik, hogy nem az egyéb

egyéb tagokon valo: igy az nagy rend nagyot esik tudod-é.

Præpositioni quot accidunt? Unum; Casus tantum. Quot casus? duo, Accusativus, accusari aliquo crimine; Ablativus, auferri à regimine.

KERD. *A' szegényből lőtt gazdag fellyeb lát?*

FEL. Mint a' hideg vette kigyót meg-foghatod és kezedben bátorsággal forgathatod, de ha meg-melegül, meg-érzed mérges fulákját: Igy a' szegénységnek hidegitől fázo ember, reszket és szelid; de ha valami bőcsületnek és értéknek fén'es napja reá virrad, neki melegül, és ki-mutatja fogát fejérit.

KERD. *Az Anyám hasſábā-is Nemes ember voltā én?*

FEL. Ne kérkedgyél azzal, mert az Iſten nem kötötte magát ſenki nemeſſégéhez.

2. Az Iſten, alatson rendü embert ſzokot gyakrabban válaſztani nagy dolognak végben vitelére. *Amos* barom páſztor vala, s' lelki Páſztorrá lön. *Eliſéus* az eke mellől hivaték hogy ſzent Illyéſnek *ſucceſſora* légyen. *Jephte* fattyufi vala, csavargo vala; s' az Iſten népinek lön az ellenſégtől meg-ſzabadito hadnagya. *Judic. 11. Moſes* gyilkos vala, juhász vala; s' az Iſten népének lön. Ægyiptombol

bol ki-vezető elől-jároja, Iſtennek kedves embere.

3. Minden nagy rendnek a' leg első elei, ha végére mehetnél, ſzegény avagy alatson rend volt.

KERD. *Nem ſzorultam ſenkire?*

FEL. Amaz iffiu ſzol valaugy: En lelkem ſok eſztendőre el tött jovaid vannak, egyél, igyál, gyönyörködgyél, de bolondnak mondgya Idvezitönk érette, ne ſzoly azért bolond nyelven.

KERD. *Hát ki nyelvén ſzollyak?*

FEL. Az Abrahám ſzolgájának *Eliezernek* nyelvén; az Iſten meg-áldotta az én Gen. 24 ℣. 31.

Uramat: *a' Jákobnak nyelvén*, ki kérdettetvén, ki gyermeki ezek? igy felele, En gyermekim kiket az Isten adott a' te szolgádnak, *A' Dávidnak nyelvén*; a' te kezeidből vöttük ô Uram és mind ezek tiéid.

KERD. *Meg-elégeszem tehát a' magam sorsával?*

FEL. Ha meg-elégesztel, boldogabb lész az Angyaloknál, kik meg nem elégedvén sorsokkal le-hányatának az égből. Boldogab lész Adámnál, Evánál, kik meg nem elégedvén sorsokkal ki-űzetének a' kertből. Boldogabb leszesz a' Sidoknál, kik meg nem elégedvén sorsokkal ki-tu-

dák magokat az Isten népe közzül.

KERD. *En a' magam fundusán lakom?*

FEL. Nincs annyi jussod hozzá, mint Abrahámnak a' Canaán földéhez, még-is azt mondgya vala: jövevény és idegen vagyok ezen a' földön.

KERD. *Magam jossagomban lakom?*

FEL. Csak ugy mint a' Tiszt a' Király vagy Fejedelem josságában, ha a' Király vagy Fejedelem akarja, ma ki-ver, holnap mást állit hely edbe: Igy ma meghalhatsz, holnap az Isten más embert állat helyedbe, az is meg-hal, s' mást

állatnak hellyébe, és igy egygyiteknek sem örökös joszága.

2. Köszönd, ha temető hely, adattatik funduſodó.

KERD. *Mondgy erről egy szép példát?*

FEL. Hadakozván Sándor Perſiában, találá amaʼ jó emlekezetű Ciruſnak, kiʼ Sidoknak hazájokba valo viſzſza menetelt engedet vala, koporſojára, mellyet Sándornak egy Pelleus nevű vitéze fel-áſot vala, aʼ koporſon ez ſzók valának irva: *ô virum! quiſquis es, &c. ô te férfiu valaki vagy, és valahonnat jövendô vagy, mert bizonyos vagyok el-jövetseled felől; En vagyok Ciruſ kiʼ Perſáknak aʼ birodalmat ſzerzettem; Eʼ kevés földet mellyel az én tetemim bé-fedettek; kérlek ne irigyellyed.* El-olvaſván Sándor, láttya eʼ világi birodalomnak változáſát, ugy meg-ſzomorodék, hogy aztaʼ Pelleus nevű vitézt, aʼ ki fel-áſta vala, noha ſok harczokon vélle eggyűt forgot vala, magakezével meg-ölé. *Quintus Curt. de vitâ Alexandri.*

XXX. AZ ESZKÖZÖKKEL valo éléſről.

KERD. *Ha Iſten gondviſeléſebôl léſznek mindenek, miért tehát hogy történetbôl eſnek némellyek?*

FEL. Azlſtenre nézve

tőrténetből ſoha ſemmi ſem eſik, ha az ember ſorſot vét, azt mondgya Salamon, az Urtol vagyon annak-is eſete; ſorſot veténck a' hajoſok, a' ſors eſék Jonáſra; ſorſot veténck az Apoſtolok, a' ſors eſék Mátyáſra; de mi reánk nézve, mivel ſok dolognak okait nem tudgyuk, ſok dolgoknak váratlan ki-menetelit láttyuk; ſzerencsének és tőrténetnek mondgyuk. *Prov. 16. 33. Jon. 1. 7. Act. 1. 26. Ruth. 2. 3.*

KERD. *Mondgy ezeknél kiſſebb dolgot, mely nem történetből eſik?*

FEL. Az hal ſzabádoſon uſzkál a' vizben, azomban a' horogra akad, Istentől vagyon, noha mi ſzerencsének és történetnek mondgyuk. *Matth. 17. 27.*

2. A' verébſi le-eſik a' féſzekből, Istennek akaratyából függ, noha mi meg ſem gődollyuk. *Mat. 10. 29.*

3. A' kordéra el-lőtt nyil, valamibe meg-akad, Istentől vagyon, noha mi ſzerencsének és történetnek mődgyuk. *1. Reg. 22. 34.*

KERD. *Ha a' Sz. Lélek vezérel engemet, mit kell hát félnem a' bűnbe eſéſtűl?*

FEL. Az Isteńek vezérléſe nem viſzen tégedet teſtibátorſágra, hanem megkivánnya tőled lelki vigyázáſodat: mint ſzintén ha

kielőtted a' ſetétſégben világot tartván vezérel tégedet, annál inkább kell magadra vigyáznod, és hogy el ne eſſél, utánna menvén egyeneſen követned.

KERD. *Ha az Iſten igazgat mindeneket, miért kell tehát ezzel ſ amazzal élnem?*

FEL. Azért mert az Iſten meg-kivánnya a' te tiſztedet, hivatalodat, melyben ő felsége nem hijába állatott; Az elsö embert Adámot az Iſten nem a' végre teremté és helyheſzteté a' Paradicsom kertébe, hogy csak alugyék a' fák alatt, hanem hogy művellye a' kertet, noha az a' mivelés munka, fáradſág nélkül valolőtt

lőtt volna, és györüſéges. De az eſet után immár, A' te orczádnak veritékjével egyed kenyeredet.

2. A' Manna az égből ſzál vala alá az Izraélitáknak, de azért nékiek-is munkálkodniok kellet valamit; mert minden reggel ſzedik vala a' földről, nem hul vala a' ſzájokba.

3. A' ſzent Péter hálójába a' mely Iſten ſok halakat rekeſzte, megcselekedhette volna, hogy munka nélkül a' vizből a' hajoba ſzögdöſſenek a' halak; de nem cselekedte Idvezitönk, hanem meg-kivánta tiſztit hivatallyát, hogy háloval, munkával, hajoval,

evezéssel, jussón hozzá Péter. *Luc. 5.*

KERD. *Ha az Isten igazgat mindeneket, miért kell tehát eszközöket szereznem.*

FEL. Azért, mert a'kit Isten igazgat, annak igazgatására eszközöket is rendelt, az Isten adgya a' királynak a' győzedelmet; de de ugy ha harczol az ellenséggel; az Isten táplállya életedet, de meg-kivánnya munkáidat, ha meg-veted azért az eszközöket, az Istent és annak rendelését veted-meg, az Istent késéred, és vétkezel igen.

KERD. *Talám az Isten sem lehet eszközök nélkül?*

FEL. Az Isten magát nem kötötte az eszközökhöz, ném-is él mindenkor azok által ha akar, mint Mosest tartá az hegyen negyven éjjel és nappal étel és ital nélkül: de mireánk nézve rendelte Isten az eszközöket, hogy azok által és azokban az ő szegitségit szemeinkel látnok, és láthato képpen mi kik testi emberek vagyunk, az ő jovoltát esünkben vennénk.

KERD. *Mihez tartsam ezaránt magamat?*

FEL. 1. Ez regulákhoz. A' hol a' rend szerént valo eszközök meg-vannak, ne kévány ott tsuda tételt Istentől. Igy mihelt az Izrael népe bé-jutott a' Canaán

fődére, mindgyárt megszűnt a' Manna szállani az égből, azért mert rend szerént valo eszközökkel-is, ugy-mint szántással, vetéssel, élhettenek és kereshettenek magoknak eledelt.

2. Tiszted szerént járjel dolgodban, bizzad az Urra a' dolognak és munkádnak végét és ki-menetelit.

3. Tiltott eszközökkel ne ély, ne keres effélével magadnak elő menetelt.

4. Az Istēt ne késértsed.

KERD. *Mikor késértsem az Istent?*

FEL. Mikor meg-veted az eszközt mellyet Isten rendelt, példának-okáért:

En nem élek orvossággal mert az Isten annélkül-is meg-gyogithat, szintén olyan, mint ha azt mondanád, én nem észem kenyeret mert az Isten annélkül-is el-tarthat. Ismét, én nem megyek a' hidra, mert e' vizen annélkül-is által megyek. Meg-veted az eszközöket, és ekképpen az Istent késérted.

2. Semmi szükség nem adván, vakmerőségre és veszedelemre hogy ha veted magadat, az Istent késérted, példának-okáért; ha Isten akarja hogy a' harczō meg ne hállyak, nem halok-meg; szintén az, hogy nem tudod az Isten végezését.

zéſét, azért nem ſzabad vakmerőſégre és veſzedelemre ſ;ánt ſ;ándékkal vétned magadat.

XXXI. AZ ANYA-ſzentegyházrol.

KERD. *Leheté ott Anya-ſzentegyháza Iſtennek a' hol csak a' ſok iſtentelen emberek találtatnak;*

FEL. De leheté inkáb valahol Anyaſzentegyháza Iſtennek, melyben gonoſz hitetlen emberek nem találtatnának? Az Anyaſzentegyháznak elsö ſengéjében mindgyárt el-ſzakadának Iſtentől Adám és Eva; A' Noé bárkájában benn vala az édes Attyát meg-csufo-

lo Chám;

lo Chám; az Abrahám háza népe között vala, az igéretnek fiát Iſákot kergető Iſmael; az Iſák házában vala ama' világi Eſau, a' Chriſtus és Apoſtolok ſeregében vala a' főſvény és árulo Judás; és hogy fellyeb mennyek ſzintén a' ſzent Iſtennek udvárában valának a' pártütő Angyalok, kik meg nem tartván az ö eredeteket, el-hadgyák az ö helyeket.

KERD. *En-is az Eccléſiának tagja vagyok?*

FEL. Lehet. Talám ollyan tagja vagy, minémü tagja az ember teſtének a' fa láb. Midön a' több tagok fájdalmat ſzenvednek, a' fa

láb

láb nem ſzenved, melynek okáért igaz tagnak nem tartatik: Igy az Eccléſiában valamely ember egygyezõ ſzivel lélekkel, ſegittéſſel, nem viſeli magát, ſõt máſnak is kárt téſzen, igaz tagnak nem tartatik.

KERD. *En-is idvezülni akarok?*

FEL. Bálám-is az igazaknak halálával akar vala meg-halni, de nem akara az igazaknak életével élni. Minden ember akar idvezülni, de arra rendeltetett eſzközökkel és Iſteni rendeléſekkel, nem minden ember akar élni.

KERD. *Mikor kezdetett az igaz vallás;*

FEL.

FEL. Az igaz vallás kezdetett mindgyárt a' teremtés után, a' Paradicsomba, az aſzſzonyi állat magvának igéretiben, és abban valo idvezülendõ hitben.

KERD. *El-fogyhat-é tellyeſséggel az Iſtennek Anyaſzentegyháza?*

FEL. Ugy vagyon hogy az üldözéſek miatt néha az Iſtennek Anyaſzentegyháza igen meg-apróſodik; de mindazáltal meg-tart az Iſten magának mindenkor válaſztottakat, a' Pogányſágnak és bálványozóknak ſürü ſokaſága közöttis, kiknek az õ térdek meg nem hajol a' Bálnak, le-nyomattatnak ugyan, de el nem

nyo-

nyomattatnak, és világ vé-
gezetig el nem fogynak ſo-
ha, a' pokolnak kapui nem
vehetnek azon diadalmat.

KERD. *Lám azt mond-
gyák; mikor Chriſtus el jő az
ítéletre, hitet nem fog találni
ez földön?*

FEL. A' hitetleneknek
fokaſágára nézve értsed
azt, nem hogy nem talál-
tatnék tellyeſséggel egy
hiv ember-is, de hogy ha a'
hitetleneknek ſokaſágával
egybe vetnéd a' hiveknek
kevés ſzámát, láttatnának
ezek el-fogytaknak és ſem-
minek lenni.

KERD. *Miért hadgya Iſten
az ő Anyaſzentegyházát ke-
reſzt alatt nyomorgani?*

FEL.

FEL. Azért hogy Iſten
az ő hatalmát ki-jelentse
az Anyaſzentegyháznak a'
kereſzt alatt valo meg-tar-
táſában, és abból ki-ſzaba-
ditáſában, mert mint hogy
amaz égő csipke bokor Exod. 3
meg nem emészteték noha ℣. 3.
ég vala; igy az Iſtennek A-
nyaſzentegyháza meg nem
emészthetik noha keſer-
gettetik.

2. Hogy a' hivek a' kereſzt
alol annál inkább vágyódg-
gyanak az mennyei ſzabad-
ſágra.

3. Hogy az üldözőknek
gonoſzſágoknak mértéke
bé-tellyék.

KERD. *Miért fogja-el Iſ-
ten az ő népétől néha, ſzent
igéjének hirdetéſét?*

FEL.

FEL. Mint a' cselédes gazda, midőn meg-haragszik fogja néha a' gyertyát gyertya tartóstul, ki-viszi a' házbol, és setétben marad a' cseléd: Igy a' nagy Isten, midőn haragra ingerlettetik, fogja néha szent Igéjének lámpását, ki-viszi a' Gyülekezetből, és igy az emberek az idvesség felől tudatlanságban maradnak. *Apoc. 2. 5.*

2. Nem kötötte Isten magát egy helyhez vagy egy nemzetséghez.

3. Szintén ollyan ditsőséges az Istē, egy népnek elosztalásábā mint másiknak őszve gyüjtésébē; ugymegdicsőitette magát az Ægyiptomi-

ptomiaknak el-veszésekbē mint az Izraëlitáknakmegtartattatásokban. *Exod. 9.*

4. Mikor a' testi büntetéssel nem gondol az ember, nagyobb büntetést lelki setétséget bocsát Isten reájok, annyira hogy, azt sem tudgya az ember, mit imád. *Joh. 4. v. 22.*

KERD. *Miért enged Isten e' világon annyiféle vallást?*

FEL. Azért, hogy a' választottak ki-tessenek és nyilván legyenek, és a' kik álhatatosok meg-esmértessenek. *1. Cor. 11. 19.*

2. Azért, hogy megprobállya Isten kik szeretik őtet tellyes szivekből lelkekből; és kik végig megmarad-

maradandók s' kik nem. *Deut. 13. v. 3.*

3. Mert azt akarja Isten hogy vitézkedgyünk az Ur Jésus zászlója alatt, mert senki nem koronáztatik meg hanem ha vitézkedik; nem vitézkedhetik penig, hanem ha lészen ellensége. A' kik azért hivek lésznek mind halálig, amaz nemes harczot meg-harczolván, a' hitet meg-tartván, el-veszik az igazságnak koronáját, mellyet meg-ád az Ur ama' napon amaz igaz biró azoknak kik várják az ő dicsőséges' el-jövetelét. *2. Tim. 4. 7.*

KERD. *Elég-é az, ha én-is hiszem azt a' mit kőzönsége-sen ke-*

sen keresztyényi hittel vallanak?

FEL. Hogy ha az a' te hited tudásból és a' dolognak értéséből vagyon, elég a' te idvességedre; de hogy ha nem értvén a' dolgot avagy magad tisztit másokra bizván, csak vak szerencsére hiszed azokat a' mellyeket mások kőzönséges keresztyéni hittel vallanak, másoknak hitek semmit sem hoz tenéked az idvességre, mert az igaz az önön maga hitivel él.

KERD. *Kivántatiké az, hogy szoval-is vallást tudgyak tenni hitemről?*

FEL. Kivántatik, mert szivel hiszünk az igasságra,

ſzájjal tészünk pedig valláſt az idveſségre. *Rom. 10. 10.*

KERD. *Akar ki kérdésére vagy kénſeritésére meg-kellé hitemet vallanom?*

FEL. A' megiſmért igaſſágtol nem kell ugyan ſoha el-ſzakadnod, de akar ki előtt ſzemély válogatás-nélkül, példánakokáért oly helyen életed után azért leſelkedő ember előtt, vallásodott meg-mondani nē tartazol, mert Idvezitőnk azt mondgya: *Ne adgyátok azt a' mi Szent az ebeknek hogy reátok fordulván-meg ne ſzaggaſsanak titeket.* Matth. 7. 6.

KERD. *Hát ki előtt tartozom valláſomot meg nem tagadni?*

FEL. Valamikor Magiſtratuſtol avagy azoktol kiknek arra hatalom adattatott, kérdettetel, tartozol hitedről valláſodrol tétovazás nélkül igazán meg felelni, és abban álhatatoſon mind halálig ha ugy hozná az idő, meg-állani, mert az lenne az Iſtennek dicsőségére, máſoknak az igaſságbā meg erősitéſére. *1, Pet. 3. v. 15.*

KERD. *Ezt-is mondgyák; mindenét adgya-el ember s' kövesſe a' Chriſtuſt, de hogy hogy viſelnék gondot annak utánna magamra, s' házam népére?*

FEL. Ha ténéked ſzemély ſzerint adatnék Iſten-

től ollyan parancsolat, meg kellene cselekedned életedet Istenre bizván, hogy ő felsége más mondot mutat életedre, mint Abrahám személy szerint vett vala parancsolatot, fiának meg-áldozása felől: De kőzönségesen azt a' parancsolatot igy értsed, hamikor az idő ugy hozván, a' meg-ismért igaságért és Isteni igaz vallásért, minden jovaidtol meg-kellenék válnód, ha hiv vagy, meg-kellene cselekedned és az igaságtol soha el nē szakadnod.

XXXII. A' FOGADás tételről.

KERD.

KERD. *Szabad-é fogadást tenni valamiről az Istennek?*

FEL. Szabad, szabados és lehetséges dolgokrol, nem más végre hanem Istennek dicsőségére, a' bűnnek el-távoztatására, hálaádo voltodnak meg-mutatására, idveségednek elébb mozditására. *Prædik. s.v.4. Psal. 76. v. 12.*

KERD. *Jol tselekeszik-é, a'ki utra indulván illendő fogadást tészen Istennek?*

FEL. Jol, mert az illendő fogadás', serkengető eszköz és őszton lészen a' hálaadásra; illyen fogadást tőn Jácob, mondván: *Ha az Isten meg-őriz emgemet ez uton a' mellyen én most megyek,*

ha ételemre való kenyeret adand és öltözetemre való ruhát, és ha meg-térendek békeséggel az én Atyámnak házához; tehát e' kő mellyet oszlop gyanánt fel emeltem, Istenháza lészen, és valamit adandasz énnékem, annak tizedit néked adom. Gen. 28. vers. utolsók.

KERD. *Jol tselekeszik-é a' ki fogadást tészen hogy bizonyos ideig bort nem iszik?*

FEL Hogy ha valaki akar csak kevés bor italtol gonoszságra valo hajlandoságát érzi és tudgya, jol cselekeszi, ha azon bűnek el-távoztatására a' bor italtol magát meg-ojja, és fogadással arra kötelezi bizo-

nyos ideig, miglen az Istenek nagyobb kegyelmét vészi. *Jerem. 35. v. 6. 18.*

KERD. *Vagyone oly, ki soha fogadást nem tött Istennek?*

FEL. Minden valaki meg kereszteltelkedett, fogadást tött Istennek a' keresztségben, hogy igaz hive lészen annak az Istennek kinek nevében meg-keresztelkedett; Es hogy holtig vitezkedik annak Zászlója alatt a' Sátán ellen, ez világ ellen, a' testnek izgatási ellen..

KERD. *Meg-kellé ezt a' fogadást állani?*

FEL. Megbizony minden embernek valaki meg-keresztelkedetnek és kereszt-

tyénnek tartya és vallya önnön magát.

KERD. *Ezen kivül tôtte-mé valami fogadáſt az Iſtennek, az mely kôtelézne?*

FEL. Beteg lévén; mikor azt mondottad, ha Iſten meg-gyogyét, ezt s' ezt cselekeſzem, fogadás ez! Szegény lévén, mikor azt mondottad, ha ilyen ember lehetnék, &c. fogadás ez.

Hadban, vagy egyébb rabſágban, nyomoruſágban; mikor azt mondottad, *ha Iſten meg-ſzabadit*, &c. fogadás ez!

KERD. *Tsak mondottam azt, nem fogattam?*

FEL. Az Iſten elôtt afféle

féle mondás, fogadás; láſſad azért ha az Iſten elôtt el-kôtheted, az Iſten meg-nem jáczottatik, azt mondgya a' Szent Irás.

KERD. *Hát mire nem ſzabad fogadáſt tenni?*

FEL. 1. A' bûn tételre. Ez ellen vétkezének a' Sidó férfiak, kik fogadáſt tôttenek vala hog' ſem éſznek ſem iſznak addig mig Pált meg nem ölik. *Act. 23. 12.*

3. Játékba vagy tréfálodáſba ſem ſzabad, mert nem jo az Iſtennel jádzani. *Gal. 6. v. 7.*

3. Arra ſem ſzabad, a' mellyel nagyob jo meggátolodnék, vagy tsak meg-akadályoztattatnék.

XXXIII. AZ ESKÜ-vésről.

KERD. *A' kigonosz fogadáſt tött, vagy hamiſſan megeskütt, tartoziké bé-tellyeſiteni?*

FEL. Nem. Mert két képpen vétkeznek, elsőben, hamis esküvéſſel; másodſzor, annak bé-tellyeſitéſével.

KERD. *Mikor tolvaj kezében akad az ember, és kétes lenſég alatt meg-esküſzik azoknak, tartoziké bé-tellyeſiteni?*

FEL. Hogy ha esküvéſſel oly dologra kötelezi magát, a' mely ſzabados dolog, tartozik kár vallásával-is

val-is esküvéſét bé-töltени, és meg nem változtatni. *Pſal. 11. v. 4* példának okáért, ha pénzt igértél, tartozol bé-tellyeſiteni, ſőt ha nem volna-is, máſonnat ſzerét tenni; mert jobb pénzednek el-fogyni, hogy ſem Iſtenednek nevét káromlásban hadni; jobb eſned ſzegényſégben hogy ſem a' meg-haragutt Iſtennek kezébe.

KERD. *Hát ha illy dologra esküſzik, a' mely törvény ellen vagyon bé kellé tellyeſiteni?*

FEL. Nem, mert kétképpen vétkeznek, példának-oákért, ha arra esküttt hogy városſt fel-égeſsē vagy valakit meg-öllyön, &c.

Vétkezett igen afféle eskü-
vésre bocsatván magát; vétkeznek annális inkabb ha annak bé-tellyesítésével edgyik bűnre más bűnt rakna.

2. Ha ki oly dologra eskütt, mely az Istennek kijelentet akarattya ellen vagyon, nem kell bé-tellyesíteni; mint Dávid-is esküvésétmellyel meg-eskût vala
1. Sam. 25. Nabalnak halálára, bé nem tellyesíté, sőt áldotnak monda Abigailt és annak tanácsát; mellyel meg-tartoztatta vala Dávidnak kezét a' vérontástol. Ellenben pedig, vétkezék Hérodes az ki goromba és vétkes esküvélét bé-tellyesíté,

sité, edgyik bűnt másikkal toldván, keresztelő Jánosnak fejét vétetvén. *Matth. 14.*

XXXIV. A' HAZUGságrol.

KERD. *Féltében-is hazud az ember?*

FEL. Feletéb-is'. Még Abrahám-is féltében a' feleségét hugának mondá. A' Sára Aszszony-is hazudván eltagadá hogy nem mosolyodott, A' Dávid-is féltében bolondá tévé magát. *1. Sam. 21.*

KERD. *No tehát, haszonos a' hazugság néha?*

FEL. Vétkes példárol nem kell himet varrani.

Haſznos vala-é Géházinak, hazugſágával ſzép kőntőſőket nyere, s' meg poklosſula miatta? *2. Reg. 5,*

Achán, hazudván el-rejté a' Babyloniai kőntőſt, s' kővel verék agyon miatta. *Joſue. 7.*

Ananiás', mind feleſégeſtől hazudának, hol mi pénz főlőtt, s' mind ketten ſzőrnyű halállal halának meg miatta. *Act. 5.*

KERD. *A' tiſzteſséges hazugság nem vétek?*

FEL. Mondgyák; de Chriſtus azt mondgya, minden hivolkodo ſzo, vétek, ſőt ſzámadáſra mégyē.

KERD. *Mikor hazugsággal jol*

gal jol tehetek ſel barátommal, meg-tselekedhetem-é?

FEL. Nem. Mert nem ſzabad ſemmi ſzin alatt vétkezned.

2. Mert az Iſten nem kőtötte az ő ſegedelmét ollyan roſz eſzközőkhőz. Nem ſzabad lopnod hogy abbol ſzegényeket táplály, nem ſzabad hazudnod hogy felebarátodnak haſznály. *Rom. 3. v. 8.*

3. Az hazugság, az hazugſágnak attyától az őrdőgtől vagyon, ne légy annak tanitványa.

XXXV. A' VARASlokrol.

KERD. *Miért intselkedik az ör-*

az ördög annyera, az ember után?

Fel. Azért, mert gyűlöli az Istent; és az Istennek valo embert; mivel Isten az embert az esetből fel-vette, az ördögöket pedig nem, immár megengesztelhetetlen, irégységgel viseltetik az emberhez.

2. Mert örül a' gonosz lélek azon, midőn az Istennek valami munkáját elronthatya, az emberben.

3. Mert telhetetlen kévánsággal vagyon, hogy az Istennek nemes teremtet állatyát az embert kiben vagyon az Istennek képe és hasonlatossága, az ő

utálatos és veszett természetihez hasonlová tégye és sormállya.

Kerd. *Nem hijába mondgyák, minden jonak irigye vagyon?*

Fel. Mihelt a' Christus szűletik szivedben, mindgyárt támad Herodes' ki igyekezik azt meg-ölni.

Mihelt jo gondolat ötlik el-médbe, mindgyárt támad ellenkező, ki azt meg-fojtsa jo igyekezetedben, avagy a' Sátán mást sugall, avagy a' magad gonosz indulatya, másra vonszon, avagy az emberek el-vernek rola; és ekképpē az ember meg bántodik jo szándékában.

KERD. *Hollottam hogy nagy dolgokat cselekedhetik az ördög?*

FEL. Ugy vagyon, ha az Isten reá botsáttya. Nagy dolgokat cselekeszik néha maga az ördög, de gyakrabban inkább az ő tagjai által kikkel kötése szövetsége vagyon.

KERD. *Kitsodák azok?*

FEL. A' varáslo, az ki jövendől viaszbol, embernek körméből, a'madárnak béliből.

2. A' veszto; a' ki az embert vagy a' barmot megveszti, s' ismét meg-gyógyittya.

KERD. *Nem hittem eddig hogy az embert meg-veszthetik?*

FEL.

FEL. Miért nem, megölhette a' Jóbnak gyermekit, könnyebb meg-veszteni az embert, mint megölni.

KERD. *Mert Isten bocsátotta az ördögöt Jobra?*

FEL. Enis ugy mondom, ha az Isten reá bocsáttya.

KERD. *Igaz-é az, hogy az emberben, valakihez gyülölséget avag' éktelen szerelmet indithasson az ördög?*

FEL. Bémene a' Sátán a' Judás Iscarioteshe, és a' Christus ellen halálos gyülölséget indita a' gonosz emberben; így gyakorta ma-is a' házas személyekbe

KERD. *Hallottam azt-is, hogy*

hogy az embert fel-veszi egy helyből, s' másuvá viszi?

FEL. Még a' Christus' kéſérteti felől-is ugy értenek némellyek, hogy a' Sátán fel-vőtte a' Christuſt, és állatta a' Templom tetejére. *Matth. 4.*

KERD. *Egy állatot más állattá változtathatsé az ördög?*

FEL. Nem, mert Isteni hatalom az.

KERD. *Lám Ægyiptomban a' Varáſlók a' botot kigyóvá változtatták?*

FEL. Ha az a' Varáſlók kigyoja, valoſagos kigyo volt, mint ſzintén a' Moſeſé, tehát az így lehetet meg; hogy az ördög, mint gyors

gyors lélek, hirtelenséggel hozta valahonnat azt a' kigyot, és ugy csalta-meg az embereket, mint ha a' bot változott vólna kigyová: De hihető inkáb hogy csak ſzemfény veſztés volt, mert a' Moſes kigyója elnyelte a' varáſlók kigyoját, a' kigyo penig a' valoſágos kigyot el nem nyeli.

KERD. *Talám a' Moſes dolga-is csak affele ſzemfény veſztés volt?*

FEL. Nem, mert megtetczik a' tób csudákbol, mikor a' békákat egy rakáſra hánták, az egéſz föld meg-büſzött miattok, valoſágos béka volt tehát a' Moſes csudatétele; de a' varaſ-

varáſlók békái csak el-tűntenek, mint afféle tűndér állatok. *Exod. 8. v. 7. 14.*

KERD. *Hallottam azt-is, hog' meg jelenik ember képébẽ?*

FEL. Mind férfiu mind aſzſzony ember képében, mind oktalan állat képébe, de leg gyakrabban oktalan állat képében jelenik-meg; elég példa erre a' Saul ördöge, ki meg-jelenék az meg hólt Samuel képében, és ma-is oktalan állat képében valo ördögi jelenéſek gyakor helyen láttatnak.

KERD. *Láttam azt-is, a' Nézőhöz el-ment a' káros ember, s' jóutban igazitotta a' Nézö?*

FEL. Igy lehet-meg,

mivel a' Nézőnek kötéſe vagyon az ördöggel, hogy egymáſnak engednek, egy máſnak ſzolgálnak; ettől a' kötéſtül és' ſzövetſégtül viſeltetvén az ördög mivel hogy ő gyors és ſebes lélek mint a' villámás; hirtelẽ nagy földet el járvã, és az el-tévedett marhát meg-tudván, meg-ſugallya fülébe a' Nézőnek mint czimborájának, és ekképpen a' Nézö gyakran igazat tud mondani.

KERD. *Nem híjában futnak hát a' Nézőhöz?*

FEL. Láſſa, a' ki ördögtül kérd tanátsot és annak ſegitſégéhez folyamodik, te azt ne cselekedgyed.

KERD. *Csuda dolgot hallottam ha igaz; a' varáslô az farkast bé-idézte tőrvényre a' mezőrül a' faluba?*

FEL. Ez-is nem oly dolog hogy meg nem lehetne Mert a' Sátán a' varáslóval valo kőteles szővetségétül viseltetvén, engedd a' varáslo kévánságának, bémégyen a' farkasba, és a' farkas a' benne lévő őrdőgtől ketelenség alatt indittatván, el-megyen a' varáslónak hivására, ekképpen jádzottattya az embereket a' farkas, avagy inkább az őrdőg a' farkasban.

KERD. *Mondgy vagy két regulát mihez tartsam ezaránt magamat?*

FEL.

FEL. Soha csak mi kicsiny dologban-is tiltott dologgal ne élly, ha nagy hasznod fordulna is belőle

2. Annál inkább az őrdőghőz avagy azzal czimborálokhoz ne folyamodgyál, mert jővendőben kinnál fizet.

3. Ne vitess senkit az őrdőggel, mert elég gondgya néki arra.

4. Féllyed az Istent, és imátkozzál hogy késértetbe ne juss.

5. Akar mint igyekezzék az őrdőg, ha az Isten meg-tiltya, nem mehet csak a' disznoba-is. Matt. 8.

P XXXVI.

XXXVI. LELKED esméreti ellen tselekedéſről.

KERD. *Lelkem iſméretinek meg-ſértéſével tselekedgyemé valamit?*

FEL. Semmit ne. Mert lelked meg-ſértéſével tselekedni, ollyan mint arany horoggal horgáſzni, melynek el ſzakadáſát ſemmi fogott hal meg nem éri.

KERD. *Lelkem eſméreti ellen, ſzabadé valamit tselekednem?*

FEL. Noha az embernek lelke eſméreti tévelyeg gyakorta némely dolognak értéſében, nem ſzabad mindazáltal ellene tseleked-

kedni mind addig, mig nem az Iſten igéjéből a' dolognak ſzabados vagy nem ſzabados volta felől értelmeſen meg-tanéttatik; annak utánna tartozik követéſét el-hadni, a' dolgot értvén, a' ſzerént járni, meg általkodot képpen magát ellenül nem vetvén.

KERD. *De ha még-is kételkedem?*

FEL. Valamig kételkedel a' dolognak ſzabad vagy nem ſzabad volta felől, nē kell lelked eſméreti ellen tselekedned. Példának okáért, a' húſnak meg-étele felől mely ſokakban meggyőzőt, nem kell ugyan meg-enned kételkedő lé-

lekkel ha immár aňyéra ju-
tottál. *Rom. 14. 23.* de nem
kel mind ebbe meg marad-
nod, hanem a' dolognak
meg-tanulására és derekaſ-
ſon valo meg-értéſére kell
ſietned halogatás nélkül,
és az után életedet a' ſze-
rént rendelned.

KERD. *Mert ha végére*
nem megyek, hanem tsak a' ma-
gam itéleti ſzerént élek?

FEL. Vétkezel igen.
Mert a' te tselekedetidnek
regulája melyhez kell ſzab-
nod életedet, nem a' te tet-
ſzéſed, ſem a' te itéleted,
hanem az Iſten törvénye,
lelked iſméreti penig an-
nak alája vettetett; ha az I-
ſten igéjét meg-vetvén

csak a' magad itéleti ſze-
rént viſelned életedet, ſok
dolgokban tévelygvén
rút haſonláſokra és balga-
rag értelmekre fakadnál.
Phil. 3. 6. 7.

KERD. *Mitsoda embernek*
drágább java e' világon?

FEL. A' jo lelki iſméret.

KERD. *Hát a' jo egéſség?*

FEL. Nem ér véle.

KERD. *Micsoda hát az*
let?

FEL Iſtenesen s' egéſsé-
gesen élni. Mert a' bűnben
lni, s' betegen élni, nem
let hanem halál.

KERD. *Miképpen tarthat*
mber jo lelki iſméretet?

FEL. Artatlan élettel.

KERD. *Hogy hogy élhet ártatlan életet?*

FEL. Ha az Istennek törvényit mindenkor szeme előt tartya, mint egy tükört, és abbol nézi mit kellessék cselekedni, és mit távoztatni. *Psal. 119.*

2. Ha az ember nem vágyódik mindgyárt arra a' mit szemeivel lát, és füleivel hal, hanem megöldökli a' testet kivánságiban.

3. Ha az édességes igéretekről mellyeket Isten igér az engedelmeseknek; és a' büntetésekről mellyekkel Isten fenyegeti az engedetleneket, éjjel nappal gondolkodik.

4. Az utolso itéletnek meg-

meg-gondolása-is, midőn Isten meg-fizet kinek kinek az ő cselekedete szerént, nem kitsiny ősztőn az ártatlan és fegyhetetlen életre, mert ha az erős Isten felkél az itéletre, mit fogsz felelni néki, azt kérdi Jób az ő könyvében. *Job. 31. v. 13. 14.*

XXXVII. A' NYOMORUSÁG SZENYVEDÉSRŐL.

KERD. *Ha oly igen szereti Isten az ő fiait leányit, miért hadgya tehát meg-betegedni?*

FEL. Csak ollyan az, mint ha azt mondanád, ha te oly igen szereted fiadat leányodat, miért vered te-

hát meg néha néha.)(

KERD. *Ugy de! ſok ſzenyvedéſi vannak a' kereſztyén embernek?*

FEL. Vannak, de ſok vigaſztaláſi-is vannak.

KERD. *Mellyek azok?*

FEL. 1. Az Iſten bocsátya reád.

2. Azon Iſten el-véſzi rolad. Az Ur meg-ſzebeſit és meg-gyogyit. *Deut. 32. v. 39.*

3. Bűneiddel vontad magadra a' nyomoruſágot, annak-okáért ſzenvedgyed békével, ezt mondván; Az *Urnak keze vert-meg engemet?*

4. Nem bűntetés rajtad a' meg-cselekedett bűnei-

dért, hanem atyai oktatás hátra maratt életed felől, mellyel Iſten el-vonſzon tégedet e' világtol és a' bűntételtől; mint az orvos doctor keſerű orvoſságot ád ſokſzor, nem az el-mult nyavalyáért, hanem az emberre következhető nyavalyának eleit vévéſéért; ezért mondgya Salamon: Az Urnak tanétáſát ſzerelmes fiam ne utáld-meg, ſe meg ne unnyad az ő dorgáláſát, ſőt inkább őrvēdezz az Urnak látogatáſában, mondván Dáviddal; A' te veſzſződ és' a' te botod meg-vigaſztalnak engemet én Iſtenem. Prov. 3. v. 11.

5. Mert a' nyomoruſág

ſzenvedés, és az Iſtennek ſzereteti, meg-álhatnak eggyűt. A' Bétánia Lázár betegſége és halála nem tőtt vala ſzakadáſt a' maga és a' Chriſtus ſzeretete között, a' mellyet meg-bizon'ita mikor ſiraldvezitőnk, halván Lázárnak halálát. *Joh. 11. v. 35.*

6. Mert a' ſzenvedés kevesé tart. Az Ur haragja egy ſzem-pillantáſig valo, de az ő jo akarattya örökké valo. *Pſal. 30. v. 6.*

Néha oly dolgom érkezik,
Kin eſtve ſzivem bánkodik,
De reggel mihelyen felkelek,
Azonnal vig örömet lelek.

7. Jelen vagyon ſokſzor a' ſegitség, de nem láttya azem-

az ember az Iſtennek ſegitségét mint Hágár a' vizet, hanem csak jajgat hogy meg-hal a' gyermek.

8. Mert többet s' nagyobbat érdemlenénk, de nem a' mi bűnünk ſzerént bánik Iſten velünk, és nem fizet minékünk a' mi álnokſágink ſzerént.

9. Mert jobb e' világon ſzenvedni, jaj penig annak a' ki ez után fog ſzenvedni, hogy ama' ſzókat ne hallya. *El-vetted ugy-mond a' te javaidat a' te életedben.* Luc. 16

KERD. *Mivel vigaſztalhyam magamat, ha atyám fiaitol el-hagyattatom?*

FEL. Azzal, a' mit mond Dávid maga felől; az én a-

tyám és az én anyám el-hagynak engemet, de az Ur
Pſal. 27. hozzá véſzen engemet.

KERD. *Ha átkoznak engemet?*

FEL. Nem minden átok foganatos. Ha a' birót ki meg-bűnteti a' gonoſz tévőt, átkozza a' lator ember, nem hallatik menyorſzágba.

KERD. *De ha más átkoz?*

FEL. Ha a' ſzolga, kinek bérit megtartottad, átkoz, fel-hat az égbe. *Jac. 5. v. 4.*

2. Ha kit igaz igyében meg-fojtanak, annak-is kiáltáſa fel-hat az égbe. *Exod. 22. v. 23.*

3. Az ártatlan vér kiált az égbe. *Gen. 4. 10.*

4. A'

4. A' kit attya, annya, tanitoja, meg-átkoz, az-is foganatos. Miképpen a' Pátriárkáknak áldáſok foganatos volt, ugy a' kit meg-átkoztak, átkozot volt.

KERD. *Ha máſok háládatlanok hozzám?*

FEL. Te-is elég háládatlan voltál Iſtenedhez, azért ſzenved békével mint Joſeph a' fő pohárnok hálátlanſágát.

KERD. *Az háládatlanſágnak hány garáditsi vannak?*

FEL. Hat. 1. Midőn az ember el-feletkezik a' véletőtt jo tétéményről.

2. Midőn az ember nem felejtette ugyan-el, de nem

vallya-meg a' vélc tőtt jo. tételeményt.

3. Midőn az ember kicsinyiti. *Valami keveſet adott agy-mond Iſten-e?*

4. Midőn el-tagadgya a' véle tőtt jo tételeményt.

5. Midőn gonoſzra magyarázza. *De ugy mond más fekütt az alatt hogy velem jol tőtt.*

6. Midőn a' jo tételeményt gonoſzſzal fizeti-meg. *Ez a' háládatlanságnak leg nagyob graditsa-e.*

KERD. *Ha igaz igyemet törvény tételben el-fordétyák?*

FEL. Hadgyad az Urra a' te utaidat, és a' te igaſságodat nap fényre hozza-e. *Pſal. 37.*

2. Idve-

2. Idvezitőnk-is hamiſſan vádoltatott, itéltetett, nyomorgattatott-e, ruháibol ki-foſztattatott, a' hamis tanukrol, a' fő Paptol, Magiſtrátus Pilátuſtol, Vitézektől.

XXXVIII. AZ HALÁLROL.

KERD. *Miről gondolkodgyam hogy boldogul kéſzüllyek halálomhoz?*

FEL. Boldog, az ki ez négy dologrol gondolkodik.

A' halálrol, ez életnek végéről.

Az itéletről, ez világnak végéről.

A' pokol-

A' pokolrol, az kárhozatnak helyéről.

A' menyországrol, az idvezültteknek helyéről.

KERD. *Mitsodás házban lakol?*

FEL. Földből tsinált házban, tudni-illik, a' testben.

KERD. *Hát a' Lélek?*

FEL. A' Lélek a' mi testünkben, mint a' viz a' törödékeny üvegben; el-romol az öveg, ki folya' viz, igy a' lélek ki-mégyen a' testből. *2. Sam. 14. vers. 14. Imé Uram Király ollyanok vagyunk mint a' viz, mely a' földre ki öntetik és fel nem szedhetik, emberi kézzel tudni-illik.*

KERD.

KERD. *A' vén ember könnyen meg-hal?*

FEL. A' meg ért alma könnyen le-hull, ha igen nem rázzák-is a' faját: A' tüz midön el-fogy rola a' mivel élezgetik, magától el-aluszik.

KERD. *Hát az iffiak?*

FEL. Az éretlen gyümölts nehezen szakad-le a' fárol. Az erössen égö tüz nehezen oltatik-meg.

KERD. *A' sok keserüség miatt meg-untam életemet?*

FEL. Meg-vagyon az gyakorta, mint Illyes meg-fáradván és le-ülvén egy fenyö fa alatt mondgya vala: ô Uram! elég immár az én életem, vedd-el az én lelkemet, 1. Reg. 19.

kemet, mert nem vagyok jobb az én atyáimnál; de nem kell zugolodo ſzokra fakadnod.

KERD. *Miért nem?*

FEL. Mert a' kereſztyénſégnek két oſzlopi vannak; *a' hit és békeſségestürés.* A' hit neveli a' békeſséges türéſt; a' békeſséges türés probája a' hitnek; ha a' kereſztét nem viſeled meg-hólt a' hited-is. *Phil. 1. 20.*

KERD. *Mert la némelly egéſz életében csak az ágyban ſénlik?*

FEL. Hogy im; annak vége örök nyugodalom léſzen.

KERD. *De ha csak az, hiſzem*

ſzem a' gonoſz ember betegſégének-is vége léſzen?

FEL. Nem egy gyaránt Mert a' gonoſz ember egy nyomoruſágbol más nyomoruſágra, egygyik kinbol más örök kinra mégyen; de a' kereſztyén ember az ő betegſégéből örök életre mégyen. Nagy külömbség tehát!

KERD. *Szabadé halálomat kérnem Iſtentől?*

FEL. Boſzſzuſágbol vagy fel-lobbant hirtelenſégből nem ſzabad, látván életedet terméſzet ellen megvetni az Urtol rendeltetet áldáſodat el-hagyni; mig nem hivattatol immár futni; hanem bizonyos időben,

ben, illyen okalatt, ha ő felségének ugy tetszik, Istenre bizván életedet halálodat, szabad. *Phil. 1. 23.*

KERD. *Vagyonė valami haszna, ha ember gyakorta meg-emlekezik halálárol?*

FEL. Vagyon, mert nem rohan oly vakmerő képpen a' vétkekre, eszében jutván életének napjainak rövid volta, meg-szomorodik, és magát a' bűn tételtől inkább meg-ojja.

KERD. *Ha nem örömest emlekezik ember halálárol?*

FEL. A' keresztyén ember könnyen várja a' halált, mint szenvedésének és fáratságos bujdosásának végét, és az által örök életre valo

valo menését siet mint a' fáradt szolga a' nyugodalomra; a' beteg a' gyogyulásra; a' tengeri hajos a' csendes partra; a' bujdosó édes hazájába.

KERD. *Hát a' gonosz ember?*

FEL. Nem örömest gondolkodik a' halálrol, mint a' lopó az executiorul, nemis jo kedvel gondolkodik az Istenrül, mint azon lopó a' sententiát ki-mondó Birórol.

2. Ha penig reá kél a' halálra, meg-adná akkor a' mit el-vont életében, innét vagyon, hogy sokaknak az ő javokat mutogatván halálos ágyokban, azt mond-

mondgyák; *ne hozd ide vidd-el előlem, ne lássam* &c. De azt felelia' Sátán, az
Matth. 27. mit felelének a' Sidók Judásnak; *mit gondolunk mi vé-le, ám te lássad.*

KERD. *Szabad-é valakit kinzással erőltetni, hogy vallyaz-meg vétkét, s' hallyon-meg miatta?*

FEL. 1. Nem szabad, mert nem tartozik ember hogy maga magát el-árullya.

2. Mert soha senki azt tulajdon testét nem gyűlölte, azt mondgya Sz. Pál. *Eph. 5. v. 29.* nem szabad tehát annak gyűlölésére, annál inkább el-árulására valakit erőltetni, kizással.

3. A' ter-

3. A' természetbe óltotta Isten, hogy életét oltalmazza; nem szabad hát természet ellen erőltetni, még penig kinzással.

4. Mert Isten afféle eszközzel valo vallást sohol sem parancsolt.

KERD. *Hát mit kell cselekedni?*

FEL. Tanuk által győzzetessék-meg, bizonyitcsák reá, a' mint Isten parancsollya, és ugy hallyon meg. Valaki meg öl valakit, a' tanuknak szavára öllye-meg. Akar minémű bűnben vétkezzék valaki, ne álhasson egy tanu valaki ellen, hanem két vagy három tanu szája vallásán állyon-

lyon-meg minden dolog. *Mos.4.K.35. 30. 5.K.19.15.*

KERD. *Szabad-é arra erőltetni a' meg-sententiázott embert, hogy maga magat fel akaszsza?*

FEL. Nem szabad. Mert Isten tiltya a' gyilkosságot; Gyilkos pedig a' ki maga magát meg-öli, akar mi uton, modon.

2. Vétek magát megölni. Nem szabad hát senkit a' vétekre erőltetni.

3. Nem szabad embernek maga testén kegyetlenkedni; nem szabad hát arra erőltetni.

4. A' természet ohajtya a' maga életét. Nem szabad hát

hát a' természetet a' maga el-vesztésére erőltetni.

KERD. *Mit kell hát azok felől itélni, kik önnön magokat meg-ölik, senki bántása nélkül?*

FEL. Más képpen vagyon azoknak dolgok. Némellyek oly nyavalyában vannak, minemű a' hagymázbéli embernek állapatya; el méjek meg-bántodván, eszeken nem lévén, értelem nélkül, hol tűzbe, hol vizbe, hol egyeb veszedelemre futnak és ugy vesznek.

2. Némellyeknek pedig elméjek helyén lévén, szánt szándékbol, csak valami haragjokbol, vagy valami

lami félelemből, meg-fojtyák magokat, által lővik magokat, fel-akaſztyák magokat, megmetſzik torkokat, vagy egyéb képpen ölik-meg magokat.

KERD. *Vallyon el-kárhoznaké?*

FEL. Az elſő rendbéliek hogy mind el-kárhoznának, nem mondom. Mert a' mely Iſten a' nyavalyát reájok bocsátotta, azon Iſten abbol következetü vétkes halált-is meg-bocsáthatya. A' máſik rendbéliek, mivel épp el-mével, tellyes akaratbol cselekeſznek, mint Achitofel és Judás, el-kárhoznak.

KERD. *Ha Iſten el-rendelte*

elte halálomat, mit kell hát vnom magamat az ellen?

FEL. Azért; mert nem udod az határt, mellyet ſten vetett életednek ha meg-jelentetött volna teéked, hogy ez vagy amaz égyen az a' nap, nem ſzükség volna tóvább magadat ltalmaznod; de mivel ogy nem tudod, meg-kéntatik tehát a' te tiſztted; ogy magadra légyen gonod, és a' ſzükség nem kéneritvén ſzerentsére neeſd fejedet; ha külömben elekeſzel, az Iſtent kétted és vétkezel igen.

KERD. *Ez képtelen dologk látſzik; némely majd eſſ életet gonoſságban tölti-el,*

egy keves idővel halála előt-
tér-meg és még-is azon jutal-
mat vészen a' mit egyéb Iste-
nes emberek?

FEL. Szintén igy zugo-
lodnak vala a' szőlő mive-
sek, kikről szol Idvezitőnk
az Evangeliumban; hogy
jo reggel menvén az mun-
kára, az napnak terhét és
hévségét szenvedték, még
is egyenlő jutalmat vőttel
az utolsokkal. De ebbő
ezt vedd eszed-be, hogy a
mennyei gazda a' nagy Is-
ten, nem a' mi érdemünk
re és munkánkra fizet m
nékünk, mint oda fellye
a' jo cselekedetekről mon
dottam, ha nem az ő ke
gyelmességének gazdagsá
ga sze

szérint, avagy az te sze-
ed nem gonosz-é hogy
Isten jo és bűséges ke-
yelmű? A' ki annyit akar
dni az utolsonak mint az
sőnek; nem de nem egy
raft vártálé fáratságod u-
n, az az, őrők nyugodal-
at? és ha el-vőtted, mit
évánhatz egyebet?
atth. 20.

KERD. *Viszsá tetszik ez-*
A' jo ember sokszor hama-
bb meg-hal, hogy nem a' go-
sz ember?

FEL. Abel az Istennek
rmő földén első virág
ala, hamarébb ki szárada
ogy nem mint Kain, de az
ten ebben jo végeket néz
1. Avagy a' reá kővet-

kezendő veszedelem, elől ragadgya-el, mint a' Jéroboámnak fiát, a' kiben egyedül a' több ház nép közzül, talált vala kedves dolgot az Izraëlnek Ura Is. tene, s' még-is az hala-meg elősször. *1. Reg. 14. v. 13.*

2. Avagy másoknak példajokra és tanuságokrá tselekeszi azt az Isten. Mint a' szegény Prophétát meg-ölé az uton az oroszlány. *1. Reg. 13. 25.*

3. Avagy azért, hogy az idején valo halál által elkerüllyék az örök halált. *1. Cor. 11. v. 32.*

4. Avagy azért hogy e' gonosz világ meg ne veszteggesse őket. Avagy egyéb okai-is

okai-ls lehetnek, mellyeket Isten maga bölcseségében tud, te tőled penig s' én tőlem el-titkolt.

KERD. *Hát a' gonosz ember miért él némellyik ollyan sokáig?*

FEL. Várattatik a' jó Istentől, hogy meg-térjén, ha penig ugyan nem; tehát kéncset gyújt ő magának, haragot a' haragnak napjára, az Istennek igaz itiletinek meg-jelenésének napjára. *Rom. 2. 5.*

KERD. *Mihez tartsam kérlek ez aránt magamat?*

FEL. 1. Ne forgasslad az Istennek decretomát, nem te dolgod az, hanē az Istené. *Deut. 29. v. 29.*

2. A' mi a' te tiſztedhivatalod, járj-el abban, a'dolognak s' életednek végét hadgyad az Iſtenre.

3. Tégy jol mig élſz.

4. Kéſzitsed mindenkor magadat, akar hamar, akar későn. kelleſsék kimenned e' világbol.

5. Ne neheztely addig élni, meddig Iſten rendelte; ne-is kivány többig élni mint az Iſten rendelte.

XXXIX. A' TEMETéſről.

KERD. *Szabadé a' holt teſtet egy helyből máſuvá vinni temetéſnek okáért?*

FEL. Szabad. Az Izraël fiai el-vivék a' Jácob teſtét, Ægyptombol, hogy el-temetnék Canaan földén. Joſeph-is meg-parancsolá az ő attyafiainak, hogy ha ő is meg-hal, és az Iſten őket ki-viſzi Ægyptombol, tehát a'tsontyait-is el-vigyék vélek, mellyet meg-is cselekedének, mikor Iſten őket kihozá Ægyptombol. *Gen. 50.*

KERD. *A' Moſes teſtét ki temette-el?*

FEL. Az Iſten önnön maga, és ſenki nem tudgya annak temetéſének helyét.

KERD. *Miért temette-el Iſten ollyan titkon?*

FEL. Hogy a' nép bálványt ne emellyen belőle,

mivel igen hajlandok valának a' bálványozásra.

KERD. *Hogy hogy temette-el Isten, kicsoda ásott sírt?*

FEL. Nem ástak annak sírt, hanem az Isten parancsolt a' földnek, és megnyilatkozván, bé-vötte a' Moses testét.

XL. AZ EMBER lelkéről.

KERD. *Soha meg nemfoghatom, micsodás az embernek lelke?*

FEL. Az Istent; az Angyalt az emberi lelket; meg nem foghattya elméjével senki.

KERD. *Ugyan szép teremtett állatya Istennek, az emberi lélek?*

FEL. Igazán mondod. Mert a' lelket nem földből sem vizből teremté hanem lehellé Isten az emberbe. *Gen. 2. 7.*

2. A' lélek ollyan mint egy Isten a' testben. Mert Isten után a' lélek ád a' testnek életet, és mozgást.

KERD. *Talám nintsen egyéb lélek az emberben-is mint a' baromban, lám ő-is él és mozog?*

FEL. Ha nem volna, tehát te sem volnal külömb az baromnál de mivel hog' külömb vagy, okos vagy, értelmes vagy, az a' jele, hogy külömb lélek lakozik te benned.

2. Más az hogy, meg-

háborodik meg-csendeſedik, a' te lelked de a' baromé nem: jele az, hogy okos értelmes lélek lakik az emberben.

KERD. *Meg-hal-é a' lélek?*

FEL. Nem.

KERD. *Hát a' ki el-kárhozik, annak lelke meg-hal?*

FEL. A' lélek meg nem hal ſoha, hanem mikor a' lélek el-hadgya a' teſtet akkor a' teſt meg-hal, igy mikor Iſtẽ el-hadgya a' lelket, és ſ̃rök kínra veti az mõdatik a' lélek halálának, az az, kiñyának s'kárhozatáynak.

KERD. *Mit gondollyak itt magam felől?*

FEL. Ne légy ollyan mint a' lo avagy ſ̃ſzvér, kiknek

kiknek nintsen értelmek, Pſal. 32.
azt mondgya Dávid.

2. Gondolkodgyál ha a' lélek az Egbe megyen, a' teſt-is jövendõben véle edgyütt léſzen, ha a' lélek pokolra alá ſzáll, a' teſt-is jövendõben utáña érkezik.

KERD. *Azt mõdgyák, némely meg-holt ember lelke haza já̃r?*

FEL. Ne hidd. Mert ha idvezült a' menyorſzágbol haza nem já̃r. *2. Sam. 12. v. 23.* ha el-kárhozott, a' pokolbol ſzabadſág nem adatik hogy ſzéllyel kovalyogjon vagy az attyafiakhoz haza jöjjön mint az Luc. 16. gazdag a' pokolbã kéváñya vala, de nem engedteték.

2. Ha pedig valaha va-

lahol afféle dolog hallatott a' nem egyéb volt, hanem a' tsintálan. ördögnek jelenése és jadczottatása.

XLI. A' FEL-TAMADáſrol.

KERD. *Miképpen léſzen vége e' világnak?*

FEL. A' föld és minden azokbã lévő alkotmányok meg-égnek, az egek nagy csikorgáſſal el-mulnak, a' nap fekete léſzen mint a' fekete ſák és akképpen az ég el takarodik mint mikor a' papiroſſat egybe hajtogattyák. *Apoc. 6. v. 12.*

KERD. *Ez a' világ ſemmivé léſzene?*

FEL. Nem, hanem el-

változik és meg-ujjul. Ujj eget és uj földet fogunk látni. *2. Petr. 3. v. 12.*

KERD. *Nem érem én azt?*

FEL. Ki tudgya, reménytelen az a' nap. 2. Más az hogy, mindenkor. inkáb akar egyél akar igyál, akar járj kelly, a' forogjon. elmédben: kellyetek-fel halottak, jövetek az itéletre.

KERD. *Nagy csuda a' fel-támadás?*

FEL. Nagy csuda; hogy az eleven. ember. fel-támaſztotta a' holt embert, mint Illyés és ſzent Péter. fel-támaſztották a' holt embereket.

2. De nagyob csuda.; hogy a' holt ember fel-tá-

maſztot-

maſztotta a' holt emberr. Mint az Eliſeus koporſojába bé-veténekegy Moábita holt embert, ki meg-illetvén az Eliſeuſnak hólt tetemit meg-elevenedék a' Moábita holt ember. *2. Reg. 13. 21.*

3. De még annál-is nagyob csuda; hogy a' holt maga magát fel-támaſztotta. Ezt ſenki nem cselekedhette hanem a' ki azt mondgya, én vagyok a' feltámadás, és az élet, tudni illik a' Chriſtus.

4. Ha ezek meg-lőttenek, haſonloképpen a' mi teſteink-is a' földből fel-támadnak.

KERD.

KERD. *Ezen teſt támad-é fel az itiletkor?*

FEL. Ezen teſt, nohaſok változáſokkal, mert az Apoſtol azt mondgya: ezen romlando teſt öltözi fel a' romolhatatlánſágot, ezen halando teſt az halhatatlanſágot Jób Pátriárcha azt mondgya: *En-is tudom hogy az én meg-váltom él, és ebben a' teſtben meg-látom az Iſtent, ugyan ennen magam látom meg nem más, és az én ſzemeim lattyák-meg. 1. Cor. 15. Job. 19. 25.*

2. Az Iſtennek igaſságais azt kévánnya, hogy a' mely teſtben gyakorolta ember a' joſágot azon teſt vegye el-is a' boldogſágot;

Iſmét,

Iſmét, A' mely teſtbẽ cselekedte ember a' gonoſzságot, azon teſt és nem más, mely ſoha nem vétkezet, viſellye a' bűntetéſnek kénnyát.

KERD. *Hogy hogy támadfel a' vizbe holt ember teſte, avagy a' vadaktol meg-emészteteti teſt, holott azon halakat és vadakat iſmet meg-ettek más állatok vagy emberek, es igy edgyik ember teſte a' máſikévá lőtt?*

Auguſt. & ex eo Lud. vives.

FEL. Nem tudod az Iſtennek hatalmát. Ha e' világi ezűſt vagy arany mives el-tudgya válaſztani ſzépẽ és egy máſtol, azon egy darabbol az aranyat, főldet, ezűſtőt és egyéb metallumokot, menyivel inkáb az Iſten el-tudgya és el-válaſztya egygyik teſtet a' máſiktol, a' főldtől, viztől, egyéb állatoknak teſtétől, egy embernek teſtét a' máſikétol, ugy hog' mindeniknek az ő tagjai helyére állattaſſanak éppen.

KERD. *Ha el-rothad és porrá léſzen a' teſt, hogy hogy támad-fel?*

FEL. Goromba! a' buza mag el-rothad a' főldben, mindazonáltal ſzép új buza nevekedik belőle. *1.Cor. 15. 36.*

KERD. *Az haj ſzálak, és a' kéznek, lábnak körmei fel-támadnake a' fel-támadáskor?*

FEL.

FEL. A' hajſzalak és kőrmeid, mellyeket moſt minden kárnélkűl és teſtednek fogyatkozáſa nélkűl el vethetcz, fel nem támadnak; hanem a' fel-támadt uj teſtnek uj haja és kőrmei léſznek.

KERD. *Mitodás fog lenni a' fel-támadt, embernek teſte?*

FEL. Halhatatlan, mert többé ſoha meg nem hal.

2. Olly fényeſſek léſznek mellyekre moſtani ſzemeiddel alig nézhetnél, minémű a' napnak és csillagoknak fényeſsége, melynek jelenſégét mutatá Idvezitőnk midőn el-vátoz-

Dan. 12 ỳ. 3.

tatván ſzinét a' hegyen fénlik vala az ő orczája mint a' nap, és ruhái mint a' fényeſség. *Matth. 17.*

KERD. *Hát a' hitetlenek?*

FEL. Azoknak-is teſtek halhatatlan léſzen, de férgek meg nem hal, és tűzők meg nem aluſzik. *Márk. 9. verſ. 44.*

XLII. AZ ITEletről.

KERD. *Ki léſſen itélő Biro?*

FEL. A' Chriſtus.

KERD. *Hát az Atya?*

FEL. Az Atya a' Chriſtus által. Mert az Atya nem itél ſenkit, hanem a' tellyes itéletet adta a' Fiunak, hogy a' ki tiſz-

a' ki tiſzteli az Atyát, tiſztellye a' Fiut-is. *Joh. 5. 22.*

KERD. *Az Angyaloknak mi dolgok leſzen az itéletkor?*

FEL. Az Angyalok nem itélnek ſenkit, nem léſznek ők itélő birák, az ő reájok nem bizatik, hanem léſznek ſzolgálo lelkek, kik őſzve gyűjtik az embereket az itéletre, az Egnek egyik réſzétől fogva a' máſikig. *Matth. 24. 31.*

2. Léſznek bizonyſágok arrol, hogy a' Chriſtus igazán itél mindeneket.

3. őrűlnek és őrvendeznek a' hiveknek bóldogſágokon, a' miképpen őrültenek e' világon egy bűnös emberek meg-téréſén. *Luc. 15.*

KERD. *Mi haſßna hogy itélet léſzen, holott kinek kinek halálakor el-válik dolga, idveſségére vagy kárhozatra?*

FEL. Az a' haſzna, hogy az utolſo itiletkor láſsák az Angyalok és az égeſz emberi nemzet, az Iſtennek igaſságát.

2. Hogy az Ur Jéſus a' ki alázatoſságban ſzenvedett ez földön, meg-jelennyek az ő ditsőſségében, ez egéſz világ előtt.

3. Hogy azoknak kik ez világon méltatlanſágot ſzenvedtenek, igaſságok mindenek előtt ki-teſsék.

4. Hogy a' kik ez világon képa-

gon képmutatok voltanak, meg-ismértessenek és mīd ez világ előtt meg-szégyenűllyenek.

5. Hogy a' lélek a' feltámatt testel edgyesűlvén, mennyen a' kárhozatra avagy boldogságra.

KERD. *Miért hogy őrőkké kinlodik az el-kárhozott ember?*

FEL. Mivel hogy ő teremtett állat, nem elégséges arra, hogy a' meg-bántódott véghetetlen Isteni felségnek eleget tehessen soha, szűkséges hogy az ő győtrelme őrőkké fen tartson.

KERD. *Mind egy aránt valo*

valo kinszenvedések lészen-é az el-kárhoztaknak?

FEL. Nem, hanem kinek kinek e' világon tőtt gonosz cselekedeti szerént. Añak-okáért egy nemzetnek nagyobb bűntetése lészen inkább hogy sem másnak, a' kik kőzőtt az Evangelium prædikáltatott mint a' kik kőzőtt nem.

2. Egy városbélieknek nagyobb hogy sem más városbélieknek. *Matth. 11. 22.*

3. Egy embernek-is nagyobb bűntetése lészen hogy sem másiknak. A' mely szolga tudta az ő Urának akarattyát, és magát ahoz nem szabta, tőbbel bűntettetik, a' ki penig nem

tudta, és bűntetésre méltó dolgokat cselekedett, kevesebbé bűntettetik. *Luc. 12. v. 47.*

KERD. *Hogy hogy kerüllyem-el az itélet napját?*

FEL. Soha semmiképpen nem.

KERD. *Mit tudgyakott felelni, hol még azigaz-is nem bátor?*

FEL. A' te meg-váltód ki vérével váltott-meg tégedet, a' lészen az itélő biro; ne félly, mert hijába nem hadgya az ő vérét.

2. A' te fejed, kinek te tagja vagy a' lészen az itélő biro; ne félly, el nem vét tégedet mint ő testének tagját.

3. A' te

3. A' te Mestered kinek engedelmes tanitványa voltal, a' lészen az itélő biro; ne fély, meg-ismér tégedet mint tanétványát.

4. Ama jo pásztor kinek juha voltál, a' lészen az itélő biro; ne fély, jobb kéz felől állat, és el-választ a' hitetlenektől.

5. Ama mennyei vőlégény kinek te jegyese voltál, ki Szent lelkével mint egy gyűrűvel el-jegyzet tégedet, a' lészē az itélő biro, ne fély, mert szeret tégedet, neveden hi tégedet, örök életre viszen tégedet.

KERD. *Bezzeg emberül meg-bátorétál?*

FEL. Ugy társ de! mig élſz te-is ezt cselekedgyed.

Ha váltot vagy; a' te meg-váltodnak vérét lábad alá ne tapodgyad.

Ha tagja vagy; tiſztán tarts magadat.

Ha tanétványa vagy; kövesſed Meſteredet.

Ha Juh vagy; ſzelid légy.

Ha jegyeſe vagy; ſzeretetedet maſnak ne adgyad, ſe a' Sátánnak, ſe e' világnak, ſe a' bálvánnak.

XLIII. AZ Ő RŐK életről.

KERD. *Meg-iſmérjükee egy máſt az örök életben?*

FEL. Ugy itélem. Mint hogy Adám az ő boldog álla-

lapatyában az eſet előtt meg-iſmeré Evát, kit ſoha nem látott vala, az ő tsontyából valonak lenni. Az Apoſtolok-is a' Chriſtus' ſzine változáſakor meg-iſmerék Moſeſt és Illyéſt, kiket ſoha az előtt nem láttanak vala.

KERD. *Mivel rekeſſtedbé feleletidet?*

FEL. Ha miben feleletimmel épültél, áldott az Ur neve; ha minek végére nem mehettél: azt mondgyad Sz. Pállal. *Oh Iſtennek bőltseségének mélységes gazdagsága, mely igen meg-tudhatatlanok az ő itileti, es végére mehetetlenek az ő utai!* Rő. 11. ℣. 33.

azt mondgyad Mosessel: Az el titkolt dolgok a' mi Urunknál Istenünknél vannak, a' ki nyilatkoztatott dolgok miéink és a' mi fiainkéé; mind örökké.

Deut. 29. ℣. 29.

VEGE.

A MNM MÚZEUM KÖNY TÁRA

Rendi a' kivált-képpen valo dolgoknak.

Titulus.	*Levél.*
I. Az Istenről.	1
II. Az Istennek ésmiretiről.	11
III. Ez világnak igazgattatásárol.	
IV. A' Szent Irásrol.	40 (19
V. Az embernek esetéről.	50
VI. Az el-választásárol.	52
VII. A' bűnről.	59
VIII. A' bűnben meg-keményült emberről.	75
IX. Az Szent Lélek ellen valo vétekről.	83
X. A' véteknek gradusirol.	96
XI. A' vétkes embernek sok féle maga mentségiről	105
XII. Az Istennek várakozásárol.	125

XIII. Az Istennek el-hivásárol. 129
XIV. Az Istenhez valo meg-térésről. 137
XV. A' meg-igazulásrol. 151
XVI. Az hitről. 156
XVII. Az ujjá születésről. 170
XVIII. A' bűn bocsánatrol. 175
XIX. A' fiuva fogadásnak lelkéről. 180
XX. A' lelki késértetekről. 185
XXI. Az embernek külső megpróbáltatásárol. 197
XXII. A' hitnek meg-erősitéséről. 204
XXIII. A' kereszтségről. 206
XXIV. Az Ur-Vacsorájárol. 215
XXV. A' jo cselekedetekről. 218
XXVI. A' böjtről. 229
XXVII. Az atyak anyák magok viseléséről. 235
Az eredendő bűnről. 242

XXVIII. A' szolgákrol. 257
XXIX. E' világi birodalomrol. 267
XXX. Az eszközökkel valo élésről. 286
XXXI. Az Anyaszentegyházrol. 295
XXXII. A' fogadás tételről. 307
XXXIII. Az esküvésről. 313
XXXIV. A' hazugságrol. 316
XXXV. A' varáslokrol. 318
XXXVI. Lelked esméreti ellen-tselekedéséről. 330
XXXVII. A' nyomoruság szenyvedéséről. 335
XXXVIII. Az halálrol. 343
XXXIX. A' temetéséről. 360
XL. Az ember lélkéről. 362
XLI. A' fel-támadásrol. 366
XLII Az itéletről. 373
XLIII. Az örök életről. 380

TARA

SZENT DAVIDNAK Hét Pœniten-tia-tarto SOLTARI.

Meg ne emlekezzél Uram vétkeinkről, sem a' mi Atyánk vétkeiről, és boſzſzut ne ály rajtunk, bűneinkért.

PATAKON,

Nyomtattatott Rosnyai Janos által.
Anno M. DC. LXII.

AM. MUZEUM
KÖNYV-
TÁRA

VI. Soltar.

MEg ne fedgy engemet,
Uram fel gerjedet
Haragodnak tűzében:
Es meg ne oſtorozz,
Bűneimnek gonoſz
Erdeméért mérgedben.
Dc kőnyőrűly rajtam,
Mert meg-nyomorottam
Meg-bűzhőt ſebeimben.
2. Meg-rekedet fólta,
Fel-dagadot habja,
Lelkem csendeſz vizének.
Meddig halgatz, Uram
S' nem kőnyőrűlſz rajtam,
Helt nem adtſz kéréſémek.
Forduly hozzám immár

Mert lelkem téged vár:
Adgy erőt betegednek.
3. Mert a' föld gyomrában,
Pokolnak torkában,
Nem emlitnek tégedet.
Nints ott a' ki vallya,
Nints ki magaſztallya,
Ditsérvén Szent nevedet.
Mert vóltak, s' meg-hóltak,
Világból ki-múltak,
Erzik itéletedet.
4. Meg-száradot bennem,
O hajtáſtól ſzivem,
Szemem könyhullatáſtól.
Mert éjjenként ágyam,
Nyugodalmas házam,
Azik ſok ſiralmimtól.
Tőled el-vettettem,
S' csak bé nem nyelettem
Ellenſégim torkától.
5. De már gonoſz tévők,
Artatlan vér-ſzopók,

Fuſſa-

Fuſſatok távul tőlem:
Mert a' magos menybe,
Iſten eleibe
Hatot ſiralmas verſem.
Meg-halgatot engem,
Pirúly ellenſégem,
Es távozzál el-tőlem.
6. Dicsőſég Attyának,
S' az ő Szent Fiának,
Dicsőſég Szent Léleknek.
A' három ſzemélyben,
Es egy terméſzetben,
Egy igaz Iſtenſégnek.
Miképpen kezdetben,
Moſt, és jövendőben,
Dicsőſég az Iſtennek.

XXXI. Soltar.

BOldogok a' kiknek
Undok vétkeinek
Sebét az Ur bé-fedte.
Mint idegen bűnnek,

Tulaj-

Tulajdon vetkének,
Bűntetését nem vette.
De sőt, jo vóltából,
Bűneit lelkéből
Az Isten le-törlötte.
2. En penig vétkemet
Fődözvén sebemet
Bánatban el-száradtam.
Mert éjjel és nappal
Szent kezed ostorral
Sullyos terhet hágy rajtam.
Azért sok kinomban,
Tövis közt ültömben
Már csak meg nem fonnyadtam.
3. De te hozzád térek,
Bocsánatot kérek.
Előtted valláſt tészek.
Sebeim rútsága
Bűnöm undoksága,
Vádlója magam lészek.
Az te jo vóltodbol,
Tudom,

Tudom, szerelmedből,
Bocsánatot hogy vészek.
4. Valaki te hozzád,
Bűnből hogy ki hozád,
Sirván imádkozhatik,
Még az viz özönnek
Fel-indult tengernek
Habja közt-is bizhatik:
Látván sok inségből,
Ellenség kezéből,
Dávid hogy ki hozatik:
5. Azért őszvérekhöz
Bűnösök, s' lovakhoz
Hasonlók ne legyetek,
Mert ha szép intésnek
Isten kérésének
Nem enged keménységtek.
Hám, fék, zabla, s' ostor,
Délczeg lovat meg-tör,
Bűnötökben el-vesztek.
6. Ostori azoknak
Soha el nem fogynak,

Kik

Kik hevernek az bűnben:
Kik penig az Urban
Biznak bátorságban
Léznek tellyes éltekben.
Azért, örűllyetek,
Es ditsekedgyetek
Igazak az Istenben.
7. Dicsőség Attyának, &c.

XXXVII. Soltar.

MEg ne fedgy engemet,
Uram fel-gerjedett
Haragodnak tűzében.
Es meg ne verj engem
Kér nyomorult igyem,
Boszszuság üzésedben
Mert meg-sebesitnek
Nyilai mérgednek,
Szomorodott szivemben.
2. Nincs épség testemben,
Oly nagy rettegésben
Haradod miatt estem.
Csonta-

Csontaim velejét
Ki-vonták erejét
Bűneim, jól érzettem,
Mert fejemen fellyül
Hatott sok vétkektül,
Sintén meg-terheltettem.
3. Meg-nyilatkoztattak
Ismét meg-ujjúltak
Bé-forradott sebeim.
Ugyan ki-rodhadtak
Es ki-fakadoztak,
Esz nélkül nyert fekélyim.
Fejemet le-sütvén,
Kiért gyázban ülvén,
Könyvben usznak szemeim
4. Agyékom genyetség
Testem sok betegség,
Kinnyaival, ugy meg-tölt:
Hogy vad oroszlánként
Ordit, és az nagy kint
Viselvén, csak meg nem holt.
Szemeid jól láttyák,

Szive

Szivemet mint rágják,
Nincs testemben egy épp fólt.
5. Meg-hervadt bus szivem,
Meg-változott szinem,
Homály fogta szememet:
Mert, mind ellenségim
Mind régi barátim
Szidnak pőknek engemet.
Szembe szépen szólnak;
Hátam megett rágnak,
Tőrbe csallyák fejemet.
6. De én néma voltam,
Fűlemet bé dugtam,
Békességgel szenvedtem.
Csak te tűled vártam
Uram, benned biztam,
Erted mindent fel-vőttem.
Ne szenvedd hogy lássák,
őrőmmel kik várják,
Vesztemet, mert el-estem.
7. Ostort, pálczát, méltán
Szenved bűnős hátán
Gonosz

Gonosz szolgád, meg-vallom.
Jo-tétért haragját
Rágalmazó szavát
Ellenségimnek hallom.
De te jó-vóltodbol,
Lelkemet sok kinbol
Vidd-ki, bűnben ne hallyon.
8. Dicsőség Atyának, &c.

L. Soltar.

VEgtelen irgalmu,
O te nagy hatalmu
Isten, légy már kegyelmes.
Eőncs-ki mindenestűl
Jódat reám kebledből,
Mert lám melly veszedelmes:
Bűnőm miatt lelkem,
Ki titkon rág engem,
Mert nagy sebbel sérelmes.
2. Mosd-el rolam immár,
Kit lelkem alig vár,
Mosd-el bűnőm rutságát.
S'eggyűt

S' eggyűtt a' rút hirrel
Mint rút bűzt enyhitsd-el
Fertelmem bűdőss szagát.
Ismerem vétkemet,
Kiért Nap engemet
Rettent, mutatván magát.
3. Csak néked vétkeztem,
Bűnt ellened tőttem,
O kegyelmes Ur Isten.
Kit semmi ravaszság
Nem csalhat, s' álnokság,
Rejtve előtted nincsen.
Mert az nagy két Egből,
Mint Királyi székből,
Látod mit mivel minden.
4. Ha érdemem szerént
Reám ereszted kint;
Veszek, s' jaj hová legyek.
Ha tellyes éltemben
Estem sok vétkekben,
Bizony pokolra mégyek.
Mert még létem előtt
Lelkem

Lelkem meg-fertezett:
O Istenem, már medgyek?
5. Még Anyám méhében
Esém nagy vétekben,
Erdemlém haragodat.
De te, ki vétket bánsz,
Igazt szeretsz kivánsz,
Mutatván jo-vóltodat:
Hogy életre adál,
Azonnal oktatál,
Mint érteném titkodat.
6. En rút háládatlan,
Azért, foghatatlan
Isten, hozzád kiáltok:
Tisztés Isópoddal,
Irgalmasságoddal,
Mert la ki nagy kint vallok.
Hogy undok vétkemből
Meg tisztulván belől,
Légyek szebb, hogy sem vagyok.
7. Légyek fejérb honál,
S' örőm mondásoddal
Tőlts-

Tölts-bé az én fülemet.
Vigasztald lelkemet,
Küldvén örömedet,
Ne szárazd-ki velőmet.
Csontomból, bánattal,
Ne nézz rám haraggal:
Mosd-el inkább vétkemet.
8. Teremcs ismét bennem,
Teremtő Istenem,
Tiszta szivet kegyesen.
Fujd belém ismégént,
Hogy nagy szivem szerént
Lelkem igazt szeressen.
Engem romlott szegényt
Rosz érdemem szerént
Haragod el ne vessen.
9. Ne fosz-meg Lelkedtől,
Sőt üdvösségemről
Mondgy örömet már nékem.
Szentelő Lelkeddel
Hadd éppüllyön-még fel,
Mint az előtt bús lelkem.

Hogy

Hogy sok tévelyedtek
Te hozzád terjenek,
Követvén bizvást engem.
10. Az kövér áldozat
Jó kedvet nem hozhat,
Jól tudom Uram néked:
Mert ha a' kellene
Erőmest tisztelne
Bús fejem azzal téged.
Töredelmességgel
Buzgo könyörgéssel
Szollok azért tenéked.
11. Imé ki-áldoztam,
S' te elődbe hoztam
Fene ötté sebemet.
Kit csak te gyogithatsz,
Eletre sordithátsz:
Szánd keserves fejemet.
Büneim kinnyával,
Testem fájdalmával,
Ne gyötörd életemet.
12. Ha előbb nem hadtad,

S Sőt

Sőt hozzád fogadtad,
Tehát moſtan ſe hadd-el.
Jó-voltodbol ſzegényt
Jó ſzokáſod ſzerént
Sion falát támazd-fel,
Hogy, mint áldozatot
Adgyak ugy hálákat:
Ki néked leg inkább kell.
13. Dicsőſég Atyának, &c.

CI. Soltar.

URam, hald-meg ſzomat,
Nézd nagy ſiralmomat,
Adgy helt imádſágimnak.
Orczád el ne forditsd
Haragodat enyhitsd
Hald-meg ſzavát ſzolgádnak.
Eltem, mint fűſt, el-mult,
Serpenyőben meg-ſűlt,
Csontim el-ſzárattanak.
2. Mint le-kaſzált zőld fű,
A' meg-epedt bús ſzű,
El-hervadt bánattyában.
Ereje teſtemnek
Veleje csontomnak
El-ſzáratt kiáltásban.
Mint Pellikán madár,
Mely csak vad helyen jár,
Bujdoſom a' puſztában.
3. Mint éjjeli varju,
Farkaſok kőzt a' juh,
Nap fényt bátran nem látom:
Mert ſokan kergetnek,
Fejemre eſzkűſznek,
Kiért, kedvetlen voltom,
Izit kenyeremnek,
Erzi, mint hamunak,
Kőnyvel elegy italom.
4. De méltán oſtoroſzſz
Haragodban, mert roſzſz
Eltemmel érdemlettem:
Engem fel-emelél,
Viſzontag le-vetél,
Mert ellened vétkeztem.

Kiért éltem el-mult,
Mint árnyék: és meg-fűlt
Mint kaszált fű, bús testem.
5. Te, ki örökké élsz,
Es semkitől nem félsz,
Nézz kegyessen Sionra,
El-romlot kő-falát
Radg-meg szép bástyáját,
Téritsd ismét utadra,
Mert most pusztasága,
Indittya rutsága,
Szolgaidat sirásra.
6. Akkor meg-rémülnek.
Tőled félni kezdnek,
Uram, minden nemzetek.
Pogányok áldoznak.
Tiszteséget adnak
Sionban felségednek.
Látván könyörgését
Meg-alázot szivét
Hogy kedvelted népednek.
7. Ezek meg-iratnak,

Kiért jó-vóltodnak
Hiveid hálát adnak:
Mert meg nem utáltad,
De Egből meg-láttad
Siralmit foglyaidnak.
Kik meg-szabadulván,
Szent nevedet áldván,
Sok népet hozzád vonsznak.
8. Nagy irgalmu Isten,
Kinek vége nintsen,
Kitől most büntettetem.
Erőm jobb-korában,
Van fogyatkozásban,
Meg-rövidült életem.
Ha viszsza szolitasz
Engem, ki most tartasz,
Felbe szakad életem.
9. A' földet kezdetben
Te teremtéd, s' menyben
Csillagidat fondálád.
Ezek mind el-kopnak:
Az üdők nem ártnak

Néked, mert nagy hatalmad.
A' te ſzolgaidnak
Fiai, maradnak
Bátorſágban alattad.
10. Dicsőſég Atyának, &c.

CXXIX. Soltar.

SOk háboruſágban
Szivem nagy bánatban
El-merült ſiralmában.
Kiált Szent nevedhöz:
Kér, erezd fületedhez
Könyörgéſét, buában.
Halgaſs kéréſemre,
Ne nézz bűneimre,
Uram, fogagy kedvedben.
2. Ha gonoſzſáginkat
Sok álnokſaginkat
Erdem ſzerént bűnteted.
Nints oly, ki el-türje
Haragodat s' nyerje,
üdvöſségét előtted.

De a' bűnöſt hozzád
Hogy könyebben vonnád,
Biſztattya igéreted.
3. Azért benned bizom,
Mert te vagy oltalmom,
Uram, nagy jo voltodbol.
En ſzabaduláſom,
Bővſéges váltságom
Te vagy ördög torkából.
Izraëlt vétkéből,
Undok álnoſágbol
Te mentéd ki fogſágbol.
4. Dicsőſég Atyának, &c.

CXLII. Soltar.

HAjcs meg-füleidet,
Kérem felſégedet,
Hald-meg könyörgéſemet.
Kemény itéletre;
Ne vidd, nagy veſzélyre,
Szegény bűnös fejemet.
Mert nincs ſenki oly ſzent,

Kit bűnnel bé nem kent
Gyarloſág, s' meg nem ejtet.
2. Látod ellenſégem
Földre nyomott engem,
Szomjuhozza véremet.
Setét ballangokban
Mint eleven ſirban
Szoritottak engemet.
Csak régi jó-voltod,
Atyánkhoz irgalmad,
Bátorittya ſzivemet.
3. Ki-terjeſztett kezem
El-ſzáradott ſzivem,
Mennyei harmatot kér,
Hald-meg kiáltáſát,
Oles-megy ſzomjuſágát,
Mert nincs már teſtemben vér,
Mint egy ſzáraz kútban,
Kietlen ballangban,
Irgalmat csak tűled kér.
4. Uram, irgalmadat
Mutaſd jo-voltodat
Benned

Benned bizó ſzolgádhoz.
Igazgaſd utamat,
Minden ſzándékimat,
Téricsd akaratodhoz.
Biztaſd ſzent Lelkeddel,
Es vidd hatalmaddal,
Lelkemet felſégedhez.
5. Bizom jó-voltodhoz,
Nyavalyámbol ki-hoſzſz,
Bűnömből ki-tiſztulok.
Verd-meg kemény ſzivét,
Ellenſégem vétkét,
Kik miatt én bút vallok.
Noha bűnös vagyok,
Ugyan tiéd vagyok,
Uram, s' néked ſzolgálok.
Dicsőſég Atyának, &c.

REGGELI ENEK.

Dicsérlek Uram téged, hogy ez el-mult éjjel életem meg-őrizted, hatalmas kezeddel

Setét-

Setétſégnek tőriből, mely környűl vőtt vala, imé engemet kivől, oh mindennek Ura!

Néked adok hálákat, én kegyes Iſtenem, és kérlek mint Atyámat ma-is tarts-meg engem, Hogy ſzolgálhaſſak néked, akaratodſzerént életemet vezérlyed, légy velem oránként.

Hogy el ne téveledgyem a' tőſvényidről, ne ártson ellenſégem, őrizkedgyem bűntől, őrizz-meg jovoltodból, Uram téged kérlek, őrdőg álnokſágától, hogy ſemmit ne féllyek.

Adgyad hogy erős hittel, bizhaſſam ſzent Fiadban, bűneimet tőrőld-el, tarts meg irgalmadban, hiſzem hogy ezt meg-adod, a' mint meg-igérted, bűnűnket meg-bocsátod, ha könyörgűnk néked.

Szereſs

Szereſs jo reménſéggel, mely nem ejt ſzégyenben, atyafi ſzeretettel éppits életemben, hogy ſzivből ſzeretheſſem felebarátomat, és ebben ne kereſſem csak az én haſznomat.

Engedd hogy ſzent igédet, bátran meg-valhaſsā, tiſztēben hűſégemet, néked meg-tarthaſſam, ſenki engem e' földön tűled el ne vonnyon, hiveid ſeregében felſéged meg-tartson.

Hogy ſzent dicséretedre, végezzem ez napot, tűled ne térjek félre, vezérlyed utamat, áld-meg termő földűnket, őrizz életűnkben, mert minden ſzerencsénket, ajánlyuk kezedben.

V E G E.

A M.N.MUZEUM
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

OSZ